

Respublikani adabiyoti davlati
1979

V.V. Mayakovskiy

OO VA
QORA

Rus adabiyoti durdonalari

VLADIMIR VLADIMIROVICH MAYAKOVSKIY

OO VA QORA

She'rlar, pyesa va dostonlar

TOSHKENT – «O'ZBEKISTON» – 2021

UO'K 821.161. 1-34

KBK 84 (2Ros-Rus)

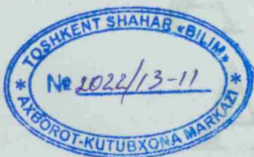
M 35 ✓

**Rus tilidan Miraziz A'zam, Asqad Muxtor, Maqsud Shayxzoda,
Jumaniyoz Jabborov tarjimalari**

XX asrning yirik ijodkorlaridan biri, atoqli rus shoiri Vladimir Mayakovskiyning she'rlarini hozirgi kunda ham o'zbek she'riyat ixlosmandlari sevib-suyib mutolaa qilishadi. Zotan, uning she'rlari otashin misralarga to'la, satrlarida qizg'inlik, kuchli ehtiros yaqqol ko'zga tashlanadi.

Shunday ekan, Mayakovskiyning mahoratli va hassos tarjimonlarimiz tomonidan nozik did va nafosat ila o'zbekchalashtirilgan she'rlarini o'qir ekansiz, qalbingizda shoirning ko'ngil iztiroblari uyg'onadi, ko'ngil yaratqlaridan yorqin taassurot qoladi.

Mazkur to'plamga Vladimir Vladimirovich Mayakovskiy ijodining turli bosqichlaridagi qalb ixtirolari – she'rlari va dostonlari jamlangan bo'lib, ular, shubhasiz, kitobxon botinida burilish yasaydi.

ISBN 978-9943-7331-2-1

© Miraziz A'zam (tarj.), 2021.
© «O'zbekiston» NMIU, 2021.

G'IJJAK VA SAL-PAL ASABIYLIK

G'ijjak xunob bo'ldi yalina-yalina,
so'ng birdan
boladay yig'lab yubordi,
«xo'p, xo'p, xo'p» dedi-yu daf zaifgina,
g'ijjak nolasidan
o'zi ham hordi,
sho'ng'ib lang'illagan Kuznetskga
jo'nab qoldi.
G'ijjak ovunguncha
beso'z,
beodob,
yotsirab qarashdi unga kasbdoshlar,
faqat qayerdadir
bir telba likob:
«Ne bo'pti?»
«Qanday?» deb
jaranglay boshlar.
Terli mis barkash ham:
«Tentak,
yig'loq,
art!»
deb shovqin solganda
o'rnimdan turdim,
notasi qiyshaygan
tagkursidan shart,
sakrab o'tib:
«Xudo!» deya o'kirdim.
O'zimni tashladim yog'och bo'yniga:
«Bilasizmi, g'ijjak,

bir xilmiz aynan:
men ham dodlabman-u,
bilmayman, nega –
hech nimani isbot qila olmayman!»
Mashshoqlar kulishar:
«Yopish kanadek!
Yog‘och qallig‘ingga keldingmi?!
Kalla!»
Tupurdim!
Yaxshiman.
«Bilasizmi, g‘ijjak?
Keling –
birgalikda yashaymizmi?
A?»

1914

MANA SHUNDAY QILIB ITGA AYLANDIM

Endi bunga chidab bo'lmas mutlaqo!
G'ajilab tashladi borlig'imni kek.
Jahlim siznikiga o'xshamas aslo:
qoqmanglay to'linoy betiga itdek
uvlagim keladi,
uvlab yig'lagim.

Asablardir, balkim...
Chiqay,
aylanay.
Ko'chada ham hech kimdan topmadim orom.
Allakim
qichqirdi: «Xayrli oqshom!»
Javob berish kerak:
u qiz – tanishim.
Javob bergim kelar.
Sezyapman ammo –
javob berolmayman men insonnamo.

Bu qandoq bemazagarchilik o'zi!
Uxloqmanmi?
Ushlab ko'raman o'zni:
oldin qandoq bo'lsam turibman shundoq,
yuzim –
o'sha, ko'rib yurgandek o'zim.
Labimga ohista tegizsam barmoq,
lablarim ostida tishlarim –
so'yloq.
Aksirgandek tezroq yuzni berkitdim.
Uyga chopdim, oyoqni olgancha qo'lga.

Mirshablar joyidan berkinib o'tdim,
shu payt quloqlarni birdan garanglab:
«Mirshab! Dum!» degan sas
taraldi yangrab.

Qo'limni tegizib – dong qotib qoldim!
Har qanaqa so'yloq tishlardan sofroq
bir narsani sezma bman o'lguday yelib:
pidjagim tagidan bir dumki baroq,
bir dumki – it dumi, yelpig'ichlanib
ketimda kelardi hilpirab-yelpib.

So'ng?

Biri o'shqirib, odam chaqirdi.
Ikkinchiga qo'shildi uchinch, to'rtinchi.
Ezib yuborishdi qari kampirni,
jin debmi, nedir deb sho'rlik baqirdi.
Yuzga hurpaytirib supurgi-mo'ylov,
katta,
yovuz
to'da yoprildi darrov,
men esa emaklab
akillab qo'ydim:
Vov! Vov! Vov!

1915

LILYAJON!

(Maktub o'rnida)

Havoni achitdi tamaki dudi.
Kruchenix¹ do'zaxin bir bobi –
Xona.
Esla –
shu deraza ortida xuddi
ilk bor
qo'llaringni silovdim yona.
Bu kun o'ttiribsan,
yuraging qulfloq.
Haydab ham solarsan
bir kundan keyin.
G'ira-shira qorong'i dahlizda uzoq
titroqdan singan qo'l
topolmas yengin.
Yugurib,
ko'chaga otgum o'zni tik.
Tanglik
meni yo'nar,
yo'qolar hushim.
Kel, shunday bo'lmasin,
vidolashaylik
hozirning o'zida,
azizim,
yaxshim.
Og'ir tosh-ku axir
baribir
sevgim,
senga oshiq turar
qochsang ham qayon.
Ma'yus arzlarimning achchig'in –
so'nggi

¹ Kruchenix do'zaxnin bir bobi... – A. Kruchenix va V. Xlebnikovning «Do'zaxdagi o'yin» dostoni nazarda tutilmoqda.

faryod-la o'kirib qilayin bayon.
Buqani ishlatib qilsalar halak,
u sovuq suvlarga yotib,
olar dam.
Mening dengizim yo'q,
sevingdan bo'lak,
seving orom bermas
faryod cheksam ham.
Horgan fil oromni qilganda tilak –
shohona yonboshlar cho'g' qumlar aro.
Mening quyoshim yo'q.
sevingdan bo'lak.
Kim bilan qaydasan, – bilmayman ammo.
Shoirga shunchalik ko'rsatsang jafo,
U yorni shon, pulga almashar beshak,
menga-chi,
zavq bermas biron kuy, sado,
sevimli nomingning kuyidan bo'lak.
Jarga otilmayman,
ichmayman og'u,
tepkini chakkamga qilmayman tirgak.
Menga hukmronmas biron pichog'-u
yo xanjarning tig'i,
ko'zingdan bo'lak.
Tong-la unutarsan
seni tojdor qilib,
ishq-la kuydirganim qalbing qatlarin,
so'ngra puch kunlarning suronli sayli
kitobchalarimning yirtar betlarin...
Mening qurib bitgan bu hazon so'zim
harsillab
to'xtata olarmi seni?
Loaqal poyandoz qilay, ber izn,
ketyotgan yo'lingga so'nggi sevgimni.

1916

**MUALLIF BU SATRLARNI
SUYGAN ODAMIGA, YA'NI O'Z-O'ZIGA
BAG'ISHLAYDI**

To'rt mucha.
Og'irdir zarba singari.
«Har kimning tegishi o'ziga tegsin».
Qayerga bosh suqsin
menday bir harif?
Qayerda men uchun hozirlangan in?

Men kichik bo'lsaydim
Buyuk ummonday, –
qaytmas to'lqinlarning oyoq uchida
erkalanar edim yuksalib oyga.
Qaydan topay
menday
suyuk insonni?
Bundayi sig'maydi
uvoq samoga!

O, gado bo'lsaydim!
Milliardersimon!
Pul cho'tmi?
Qalb ichra to'ymas o'g'ri bor.
Mening orzularim bevosh olomon,
oltin yetkazolmas yuz minglab diyor.

Chuchuktil bo'lsam gar
Dant,
Petrarkaday!

Bir juvon ko'yida qalbimni yoqsam!
She'r bilan kul qilsam uni beomon!
So'zlar ham,
sevgim ham –
zafar arkiday:

hamma asrlarning ma'shuqalari
undan o'tar
bashang,
benom-u nishon.

Momaqaldiraqday
sokin bo'lsaydim, —
ovloq yerning ko'hna butxonasini
titroq-la quchardim, ingrardim asta.
Chunki men
uning bor qudrati bilan
ulkan ovozimni o'krab chiqarsam,—
kometalar yongan qo'llarin baland
ko'tarib,
hasrat-la otilar pastga.

Men agar
quyoshday so'niq bo'lsam, oh,
tunni g'ajir edim,
ko'zdan tarab nur!
Shu'lam bilan
yerning oriqlab ketgan
bag'rini sug'ormoq
men uchun zarur!

O'tarman,
bahaybat sevgimni sudrab.
Qaysi alahlagan,

nosog' tun aro.
qanaqa Alplardan
yaralganman
men —
munchalar kattakon,
keraksiz balo?

JAVOBGARLIKKA!

Tiriklarga temir tiqishga chorlab,
urush nog'orasi yangrar beomon.
Nechun irg'itilar: «Qani bor, bor!» lab,
tig'ga ne-ne qullar
har eldan hamon?

Allaqayerlarda
allakim
faqat
Alban yurtin talab
boyisin uchun
bug'lanar qon hammom ichra bashariyat.
Zamin qaltiraydi
och hamda yupun,

Kimningdir kemasi
Bosfordan suzib
o'tsin uchun faqat
tekin, beozor
urishar, savashar, dunyoni ezib,
insonlar galasi bo'g'ishar qahhor.
Shom ila Iroqni izmiga solib
yayrasin deb faqat
kimningdir yuragi,
toptarlar,
joningni sug'urib olib,
Tezda
qolmas
dunyoning butun suyagi.

Kimning sharafiga
bunday atayin
g'arch-g'arch bosadilar tuproqni,
gulni?
Janglar osmonida kimdir xo'jayin –

ozodlikmi?

Xudomi?

Pulmi?

Ey sen,

ular uchun topguvchi zavol,

qaddingni rasolab tutasan qachon?

Nega urushyapmiz, degan savolni

ularning betiga otasan qachon?

1917

OTLARGA YAXSHI MUOMALA

Tuyoqlar jaranglar.
Quloqda ohanglar:
– Tiq. Taq. Toq. Tuq –
Shamol yalab ketib,
yaxni shippak etib
Ko‘cha sirg‘aladi.
Bir ot
sag‘risi-la gurssa dumaladi.

Shundan keyin darrov
merovdan so‘ng merov
Kuznetskga shimin
klyosh qildirgani
kelganlar to‘plandi,
yangroq kulgilarga qah-qahlar ulandi:
– Ot yiqilib tushdi! –
Bir ot quladi! –
Kuznetsk tinmay kuladi.

Faqat men g‘avg‘o-yu
bu gap-so‘zlarga
qo‘shilmasdan turar edim jim.
Borsam,
ko‘zim tushdi
otning ko‘zlariga.
Ko‘cha seskanardi,
borardi oqim...

Bordim, boqdim unga –
yirik-yirik ko‘zyosh
tumshug‘idan sizib
berkinardi junga...

Qandaydir umumiy
hayvoniy g‘am ezib

ichimdan to'kildi
shaloplab shunda:
«Quloq soling, e ot.
Qo'ysangiz-chi, e...
Fikringizcha, ulardan yomonroqmisiz?
Voy toycham-ey!
Hammamiz sal-pal otmiz, ot.
bizning har birimiz bir qadar otmiz».

Qari ot
enagaga
zor emasdir ham,
qabih ko'ringandir fikrim ham balki,
faqat
ot
silkinib turdi-da shaxdam
kishnadi,
yo'l bosdi oyog'-u ilki.
Dumin silkib qo'ydi,
Saman toyday sho'x.
Gijinglab keldi-u
otxonaga kirdi.
Endi u o'ziga o'zi ko'ngil to'q,
yashargan qulunday ko'rinar edi,
arzirdi yashasa,
ishlasa arzirdi.

1918

Miraziz A'zam tarjimasi

ISHCHI SHOIR

Shoirlarga baqirishar:
«Seni ko'rsaydik
Tokar stanogi yonida – ishda.
She'r yozish nimadir?
Bir bekorchilik,
«Ish desa qo'lginang qovushmas hech-da».
Ehtimoldirki,
biz uchun mehnat
har qanday yumushdan
eng yaqinroqdir.
Men ham fabrikaman.
Trubam yo'q faqat,
demak, trubasiz –
ish qiyinroqdir.
Bilaman,
Sevmaysiz quruq gapni siz.
Yog'och qiymalaysiz – bu ham, axir, ish.
Nima,
sizday xarrot emasmizmi biz?
Osonmi – odamlar boshin naqsh etish.
Albatta,
sharafli – baliq ovlamoq,
agar osetralar
ilinsa to'rga.
Lekin shoir ishi
ko'p sharafliroq,
u tirik odamni tushirar qo'lga.
Ulkan ish – qo'rada qizdirib o'zni,
temirni toblamoq o't qalovida.
Lekin
bekorlikda kim ayblar bizni?

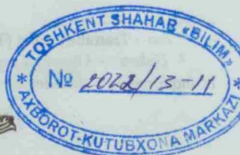
Miya pardoalaymiz til egovida.
Qay biri balandroq –
shoirmi, texnik,

qay biri insonga berar naf, unum?
Ikkisi ham.
Qalb ham xuddi motordek,
murakkab parrakday jon ham betinim.
biz tengmiz.
O'rtoqmiz ishchilararo,
biz proletarning ruhi va tani.
Birlashib
olamga beramiz oro,
Marshlarni yanada jaranglatgani.
So'zlar bo'ronidan saqlanib omon,
yangi, jonli ishga
tez qo'shaylik bosh!
Po'kak notiqlarni kutar tegirmon!
Nutq suvi bilan
yuritsinlar tosh.

1918

Jumaniyoz Jabborov tarjimasi

MAJLISBOZLAR

Tun o'tib, ketidan tong otar-otmas,
har kun ko'ramanki:
odamlar qator –
birov komitetga,
yo mahkamaga,
birovlari – «boshqar», –
birovlari «ma»ga –
xullas, ko'chalarga to'lib yugurishar,
har xil idoraga oqar kishilar.
Kirib ketildimi idoraga, boq:
qog'ozlar yomg'iri yog'ar beomon,
qirq-ellik qog'ozni g'oyat muhimroq –
deya xizmatchilar ko'tarib shu on
tarqalishar tezdan majlislar tomon.
Arz etsang:
«Kattakon qilurmi qabul?
Ko'pdan ovoraman, soling esiga».
«O'rtoq Ivan Vanich majlisga ketdi –
Teo¹ va Gukon²ning uyushmasiga».
Yuz narvon yurasan, seni bosar ter.
Tag'in:
«Bir soatdan keyin keling!»
Der.
«Boshliqning majlisda bor muhim ishi:
kooperativga bir shisha siyoh
sotib olishlikni ko'rishar!»
Voh-voh
Ammo bir soatdan
so'ngra na kotib

¹ Teo – Teatralniy otdel (Teatr bo'limi) so'zlarining bosh harflaridan tuzilgan.

² Gukon – Glavnoye upravleniye konnozavodstva (Nasldor otlar yetishtirish boshqarmasi) so'zlarining bosh harflaridan tuzilgan so'z.

va na kotiba bor,
Hamma yoq xoli!
Chunki to 22 yoshgacha
hamma xizmatchilar bo'lar ekan band
komsomol chaqirgan majlisda hali,
Kech ham bo'lib qoldi, tun kelar ana,
chiqaman yettinchi qavatga yana.
«O'rtoq Ivan Vanich keldilarmi-a?»
«Yo'q, a-be-ve-ge-de-ye-je-ze-komning
majlisida ular bandlar hamona».
Darg'azab kiraman
majlisga birdan,
bir vulqon singari bosib kiraman.
Hayqirib so'kaman yo'l-yo'lakay man,
ammo odamlarni,
odamlarni-chi:
nimta-nimta bo'lib qolgan ko'raman.
Ajabo, yo tavba,
Bu qanaqa sir!
Bu bechoralarning yortisi qani?
«Bularni so'yishgan!
O'ldirishgandir!»
Aqlim aynib ketib bo'lurman jinni.
Dovdirab yuraman na'ralar tortib.
Birdan eshitaman gapirar kotib
G'oyatda xotirjam bir ovoz bilan:
«Ular ikkitadan majlisda birdan
o'tiribdilar ayni zamonda.
Kuniga yigirma majlis o'tkazmoq,
bularga ulgurmoq lozim ekan-da!
Shu uchun noiloj bo'linmoq kerak!
Belgacha bunda-yu,
qolgani – unda».
Tashvishdan men bedor, o'tadi kecha,

men xayol suraman to sahargacha;
muntazir kutaman men tongni olis:
«oh, koshki
tag'in bir qilib hafsala
bir kun chaqirilsa so'nggi bir majlis
va unda ko'rilsa astoydil, xolis,
«har xil majlislarni shunda butunlay
yo'q qilish haqida yaxshi masala!»

1922

Maqsud Shayxzoda tarjimasi

O'RTOQLAR, YO'L QO'YMAYMIZ!

Mana,
zo'r urushga yasaldi yakun,
Tarix kotiblari yozar
yilnoma.
Ammo aka-uka,
qadrdonlar uchun
hamon
raqamlarda faryod-u nola.
O'ttiz
million jonni
nishonga oldilar,
yuz million dillarda
aza, dod, alam.
Ammo tayyorlanayotgan
urush oldida
bir shaqildoq xolos
bunday jahannam.
Asirlikda yag'ir bo'lgan
yelka,
xirurg stolida
qolgan qo'llar, oyoqlar,
kuz kunlari yallig'langan
yara,
shaqir-shuqur etgan
qo'ltiqtayoqlar,
ilma-teshik lunjlar...
Bari, baridan,
barining nomidan
qichqir,
bas, achchiq tovush bilan
qichqir, ey jahon:
– Doloy!
Yo'l qo'ymaymiz!
Yo'q!
Kerak emas!

Dushman bo'lmaz
millatga
millat.
Irqni tinchlik yovi
chiqargan o'ylab.
Jahon ishchilari,
batrag-u qarol,
adovatga emas,
kurashga qo'zg'ol!
Olg'a bos
proletar qo'shini bo'lib,
so'nggi shtiklarni
atakaga sol!
«Kapitalist sinfi
jilovlanmay turib
tinchlik
haqidagi gap
quruq xayol».
Buzingiz
talanchi burjuyning
tushin,
dor tagiga
sudrang
shoh-korollarim,
Millionlarning
million asr
tinchligi uchun
yo'q qiling
bir hovuch
haromxo'rlarni!

1924

BLEK END UAYT¹

Gavanaga

razm solsang mundoq –
o'lkamisan o'lka,

jannatning o'zi
xurmo soyasida

tovus –
yolg'izoyoq,

keta-ketguncha gul
Vedado² yuzi.

Bunda

hamma narsa aniq belgili:
oqlarda dog'lar bor,

qoralarda – yo'q.

Intizor

supurgi ushlagan Villi
ish bermasmikin deb

«Enri Kley end Bok».

Ko'p axlat supurgan

umrida Villi,

bir o'rmoncha kelar

supurgan changi,

Bu ishda

Villining

sochi to'kildi,
ichiga yopishib ketgan ichagi;

ko'ngilsiz, quvonchsiz o'tadi umri,
olti soat chala uyqu, och.

Qochayotib

portdan

inspektor – o'g'ri

bir sent tashlab o'tsa, negrga – quvonch.

Loy-changdan qutulib bo'larmi hech vaqt?

Odamlar bosh bilan yursa – bo'lak gap.

¹ *Blek end uayt* – oq va qora.

² *Vedado* – shahar chekkasidagi boylar mavzesi.

qo'lidan

supurgi

tushadi nochor.

Xuddi o'sha savol yodga tushgan chog'

sig'ar qirolining oldiga

go'yo oq bulutday ko'pirib, oppoq,

ulug' qand qirol kelib qoldi-da!

Negr

yaqinlashdi beso'naqay go'shtga:

«Ay beg yor pardon, mister Bregg!

Qand-ku, oppoq narsa,

uni chiqarishda

nega qora negr

ishlashi kerak?

Sizga yarashmaydi

bu qora sigar.

U qora mo'ylabli

negr uchun bop.

Qandli choyni

xush ko'rsangiz agar

o'zingiz qand yasang,

marhamat, janob!»

Bunday gapning

oqibati yomon.

Qirolning oq yuzi

sariq tus oldi,

astari chiqqanday;

urgani zamon

qo'lqopin tashlab,

jo'nadi-qoldi.

Atrofda

ajoyib

bog' chechak otar,

bananlar chirmangan – yaxlit soyabon,

negr poychasiga qonli qo'lin artar,

negrning

burnidan tinmay oqar qon.

Negr

qiya boqyai

pachoq buringa,

supurgisin oldi, ushladi belin.

Bu masala bilan

Moskvaga,

Kominternga

murojaat qilishlikni

qayoqdan bilsin?

1925

SHOIRLARGA MAKTUB

(Parcha)

Poeziyada

bo'lmas oshna, qarindosh
hech vaqt

kelmas qofiyada

oshnachilik qo'l,

yo'qolsin

ulashmoq

orden, mukofot,
tamg'a yelimlashni

tashlaylik butkul.

Yangi fikr bilan

maqtanish emas,

lekin shuni takror

qilaman jo'shib.

Kommuna shunday joy –

mansabdor bo'lmas,

aksincha, ko'payar she'r bilan qo'shiq.

Ba'zan

qofiyaga

qolamiz hayron,

shoirchasin ataymiz,

birdan geniy deb,

birini ataymiz –

bu qizil Bayron,

birini aytamiz –

qizil Geyne deb.

Sizga ham,

menga ham

xavfli bir narsa –

maydalashib qolmasa

deyman qalbimiz,

kommunistik qasrga
olib kirmasak
bema'ni lapar-u,
alyorlarni biz.
Biz ruhan bir kishi,
yaxshi bilasiz.
Farq-u tafovutdan
xolidir yurak. Agar,
siz biz bilan
va siz bilan biz –
bo'lmasak,
ishlamak o'zi ne kerak?
Vaqt kelib; sizlardan
o'tib ketsam gar,
sizlarga o'qtalsa
qalamim-qo'lim.
demak,
zahmat-la keldi menga bu zafar,
sizdan ko'ra ko'proq qofiya yo'ndim.
O'rtoqlar,
tashlaylik savdo gaplarni, –
mening poeziyam –
mening kapponim!
Nimaiki qilibman,
sizniki bari –
tema-yu, qofiyam,
yangroq dostonim!
Shuhratdan injiqroq,
mo'rtroq, nima bor?
Go'rga eltamanmi shuhratni o'lgach?
O'rtoqlar,
tuflayman takror va takror
Har xil mayda-chuyda
shuhratga, pulga!
Shuhrat talashmoqlik
emasdir maqsad,

nafis,
o'tkir so'zni ko'p uymoq kerak.
Kommuna qurilishiga
benom, behasad
otashin so'zlardan
g'isht qo'ymoq kerak.
Bir safda tashlaylik,
do'stlar,
qadamni,
kerakmas soxtalik,
vaysaqi mijg'ov.
So'kishmoq istasak —
qizil barrikadaning
narigi yog'ida
hali ko'pdir yov.

1926

LAGANBARDOR

Bu toifa
yelim singari
shakli notayindir,
muloyim:
bizning
davrimizda
ko'plari
oramizdan topadi joyin.
Petr Ivanovich Boldashkin –
aqli sayoz,
pachoq gavdasi.
Bujirlari yuziga urgan,
bekorga qo'qqayib
qizarib turgan
kalla emas –
tayoq qubbasi.
Bu nusxani,
bir meva kabi,
isitar
boshliqning
shafqat quyoshi.
Sir nimada?
Qani sababi?
Har vaqt o'ylab
qotadi boshim.
O'nqlanib boradi
hayoti;
men qoralab yozmayman
uni.
Uning xazinasini –
talanti –
mayin mulozimat
usuli.
Qo'lni yalar,

yalar oyoqni,
belni yalar,

yalar pastroqni,
go'yo mushuk bola

onasin yalar,
go'yo itni

yalar
kuchuk bolalar.

Til
qirq metr

chiqqan cho'zilib
boshliqni

quvgali izma-iz,
ko'piklanib ketgan

oppoq bo'lib,
soqol olsa bo'lar

sovunsiz.

Jazavasi tutib, harsillab,
aql yetgancha

maqtaydi sizni –
yurak og'rig'ingiz,

staj-u

mansab;

mardligingiz,
so'galingizni.

U amal orttirar
tobora,

unga qarab
tutishadi ish.

Qaydadir
bir katta idora

shu odamga
topshirilganmish.

Endi
jilov qo'lga tushdimi –
xushomadga hammani o'rgat;

tupuk sochib so'zlar:

– boshliqni

hurmat qilish

kerak,

ha, hurmat!—

Tomosha qilamiz

oh-voh deya:

avj oladi

shular dastidan

ashaddiy bir iyerarxiya

kulib

demokratiya ustidan.

Supurgiday kezib

past-yuqorini,

to'zg'itib

supursang

barini —

ham homiylik topgan

laganbardor-u

ham ularning

homiylarini.

1928

TATYANA YAKOVLEVAGA XAT

Qo'lingdanmi
yoki labingdan o'psam,
taning titrog'ida
jonimday aziz
jumhuriyatlarimning
qizil
rangi ham
alanganishi lozim
shubhasiz.
Parij sevgisiga
mening hushim yo'q.
modacha keltiring
ipakka o'rab,
u badnafs itlarga –
tek tur! – deya
Do'q
uraman,
cho'zilib yotaman mudrab.
yolg'iz sening bo'ying
bo'yim bilan teng,
qoshingni
qoshimga
qani tenglab tur,
ushbu muhim oqshom
to'g'risida men
kel, hikoya qilay
odamday
bir qur.
Soat besh,
shu paytdan
tinchiy boshladi
odamlarning qalin o'rmoni,
aholi joylashgan shahar
bo'shadi,
faqat Barselona

poyezdlarining
 eshitardim
 hushtak suronin.
 Chaqmoqlar odimi
 qora osmonda,
 samoviy mojaroda
 so'kishlarning
 gurrosi,—
 bu — jala emas,
 yo'q,
 balki bu onda
 tog'larni qo'zg'atmoqda
 bir rashk balosi.
 Ishonma
 teskari-telba so'zlarga,
 seni cho'chitmasin
 ushbu siltovlar,
 oqsuyak nasllarning
 tuyg'u-hislarin
 men tiyib qo'yaman
 so'liq-jilovlab.
 Ishqning qizamig'i
 o'tar yaralab,
 quvonchlari uning
 qurimas biroq.
 Men esa so'zlayman
 baytlab-misralab
 so'zlayman jo'ngina,
 so'zlayman uzoq.
 Rashk,
 xotin,
 ko'zyoshlar...
 e qurib ketsin!..
 Viyqovoq¹ qiladir

¹ *Viyqovoq* — N. V. Gogol «Viy» degan qissasida yozishicha, ajinalar boshlig'i Viyning qovog'i shishganidan yergacha osilib turarkan.

ARBOB

O'rtoq Popov

qariyb dehqon bo'lgan

qariyb

stanokdan chiqqan bir odam.

Hatto partiyali,

ammo cho'chib qolgan,

bo'g'ilib,

o'zicha to'ng'illar har dam:

«Gazetani ochsang

tanqid bilan to'la,

zil ketib qulay der

har qanday

xarsang.

Boplashadi.

Kimni?

Soching tikka bo'lar

undagi obro'li nomlarni ko'rsang.

Bu –

obro' to'kish-ku,

chuqur qazish-ku...

Tanqidda ham,

mundoq,

ehtiyot shart-da.

Bular bo'lsa

na daraja,

na staj, obro',

na mansabni demay,

uradi shartta.

Pastdan

tanqid qilish –

bamisli zahar.

Yuqoridan bo'lsa,

mana bu – malham.

Axir

qanday qilib yo'l qo'yib bo'lar

pastdan

tanqidbozlik qilsa

hamma ham?!

Nuqsonimiz ko'p deb

dodlaymiz kunda.

Yana

gazetada rasvo bo'l emish!

Ha, xo'p, xato qildim...

Axir trestimda

revkomissiya bor,

u qilsin taftish!

Axir ustunlarga til tegizmasdan,

og'a-inilarcha,

mundoq,

beshov-shuv,

chaqirib:

– xo'sh,

o'rtoq Popov,

asta ish ko'rgin, ha,

u – bu... –

deyish mumkin-ku.

Ko'ngling ayniguncha yopishar qo'ymay...

Surkab tashlashadi

qop-qora kuya.

E o'rtoqlar,

axir,

bunchaligi, hay-hay,

davlat negizlarin

qo'poradi-ya!

Kimni tanqid qilishadi? –

Kekirtagini

yirtguday,

chinqirar,

tovushi bo'g'ilar.–

Kecha –

Ivanovni,

bugun esa —
 meni,
 erta —
 sovnarkomga yetadi bular!»
 Qo‘ying,
 o‘rtoq Popov,
 yurmang jirillab.
 «Qo‘porish»-u «obro‘ to‘kish» —
 bari soxta gap,
 Biz hammani chaqiramiz:
 tanqid bizda
 marazlarni qirsin,
 chekinmay,
 dadil,—
 bu
 bizlarning sofligimiz,
 qudratimizga
 eng yaxshi dalil.

1928

G'YBATCHI

Pyotr Ivanovich Sorokin
ehtirossiz –

muz kabi sovuq.

Nuqsonlar unga yot,
hattoki

ichish,
chekish odati ham yo'q.

Uni
faqat

bir ishqibozlik,

suvday toshib,
jarlikka sudrar –

telefonga
xuddi sirg'adek

osilib turishni
xush ko'rar.

G'iybat bilan
qovurilib

pishgan,

takaday
shataloq otadi,

birinchi
eslagan

tanishga
yangilik aytgali

chopadi.

Nafasi tiqilib,
xirillab

ich-ichingga
o'rmalab kirib

gapiradi
qo'shib,

to'g'rilab,
o'zining behayo ikir-chikirin.

Qo'lni siqqach,

boshlaydi sekin:

«Ichagingiz uzilar –

aytsam –

Aleksandr

Petrovich

Bryukin –

kotibasi bilan

ko‘p mahram...

Testouv bor-ku, Ivan Ivanich,

borib turgan injener

bizda,

yillik safaridan qaytarmish

xotinining yoniga tezda.

Xotinchasi bo‘lsa...

uzr,

sir bu gap,

bo‘yida bor...

janjal bo‘ladi.

Ha, aytgancha –

shaharda

duv gap:

bir kuni

tushida...»

u labin

go‘shtdor kafti bilan bekitdi,

dahshatdan

yuzlari chizilib ketdi:

«Avstraliyaga –

yana yangi gap!–

gubkom

ultimatum beripti».

Yangilikni

qo‘shib-chatib,

jamlab, mana shu g‘alati

mish-mishga tupuk bilan

yopishtirar-da, uni

qo'shni qozonda pishgan
sho'rva bilan
qorishtirar-da, hammaga yetkazar.
Kim nima yeydi, yangi xushtor
bormi, yo'qmi,
kim, Ivanova
yangi shuba kiydi, kimning
himmatidan bo'lsaykin... Bundaylardan:
eng katta armon
Sizning uchun nima? –
deb so'rasang, deydi:
armon shuki,
jahon –
kattakon eshik tirqishidan
iborat bo'lsa. Toki,
yarim beldan
unga suqulsang, Bazo'r yig'ishtirib
so'laging,

hadeb to'yib
tomosha qilsang birovlarining ishin,
to'shagin.

1928

Asqad Muxtor tarjimasi

Pyesa

VLADIMIR MAYAKOVSKIY

Muqaddima, ikki voqea, xotimadan iborat pyesa

Qatnashadilar:

Vladimir Mayakovskiy (20–25 yoshlardagi shoir)

Uning tanishi (bo'yi 2–3 sarjin keladigan ayol. Gapirmaydi)

Quruq, qora mushuklarni ko'tarib olgan chol (bir necha mingga kirgan)

Ko'zsiz va oyoqsiz kishi

Quloqsiz kishi

Kallasiz kishi

Ot yuzli kishi

Bir juft bo'sali kishi

Oddiy yigit

Ko'zyoshlari mayda juvon

Ko'zyoshli juvon

Ko'zyoshlari yirik juvon

*Gazetchilar, bolalar, qizchalar
va h.k.*

MUQADDIMA

O'tayotgan yillarning nonushtasiga
xotirjam,
mazaxlar dahshatin solib,
tovoqda
qalbimni eltayotirman,
negaligin siz ammo anglarmidingiz.
Maydonlarning qirilmagan yonoqlaridan
keraksiz ko'zyosh kabi oqayotgan
ehtimol
men – so'nggi shoirdirman.
Sizlar payqagandirsiz –
toshloq xiyobonlarda
osilgan xunoblikning
chayqalar yo'l-yo'l yuzi,
yugurik daryolarning
ko'pik tomoqlaridan
temir qo'lli ko'priklar
ushlab turipdi ezib.
O'ksinib yig'lar falak,
ovozi tarak-tarak,
bulutning lablarida
bujmayib ketdi ajin,
bamisoli bir xotin
farzand kutganda tiyrak
xudo unga berganday qiyshiqqina bir tentak.
Sariq-sariq qil bosgan
biqqi barmoqlar bilan
quyosh sizni erkalar so'naday surlik qilib.
Sizning qalblaringizda bir qo'l o'pilgan obdan.
Men chiroqlar shohiman!
Simlarning asabidan

tortilgandir qalb torim;
men qo'rqmasman!
Kunduzgi

nurlarga nafratimni
asrlarga obordim.

Hey, choshgoh sirtmog'ida bo'g'ilib dod etganlar,
hey, sukutni yirtganlar,—
qani, keling qoshimga,
men fanorlar yoyiday guvullagan, porlagan
yangi qalblarimizni
ma'rashday oddiy so'z-la
sizlarga ochib tutay.

Men faqat barmog'imni boshingizga tegizsam,
hamma xalqlarga aziz
tilingiz, lablaringiz
ulkan bo'salar uchun cho'zilib o'sib chiqar.

Men esa
asta-sekin

oqsagan qalbcham bilan
nuragan falak bo'ylab
yulduzlardan teshilgan
taxtim sari ketarman.

Yalqov kiyimlarimda
haqiqiy go'ngdan bo'lgan yumshoq yotoqqinamga
yotarman shu'la sochib
va asta tizi bilan
ipallarni o'pguvchi
parovoz g'ildiragi bo'ynimni quchoqlagay.

BIRINCHI

VOQEA

O'yin-kulgi. Sahna-shahar ko'chalarida mezonlar. Gadoylar bayrami. V. Mayakovskiyning bir o'zi. O'tkinchilar yemak – viveskadagi – temir baliqni, kattakon oltin kalachni, sariq barqut burmalarni olib keladilar.

V. Mayakovskiy

Muhtaram janoblar!
Qalbmni yamang,
to qalbmndan bo'shliq silqib turmasin
Tupuk – haqoratmi, yo'qmi, bilmayman.
Men toshxotin kabi quruqman, hozir.
Muhtaram janoblar!
Meni sog'ishdi.
Lekin xohlaysizmi,
shart turib hozir
sizga o'ynab berar ajoyib shoir

QURUQ. Qora mushuklarni ko'tarib olgan chol kirad». Silaydi. Soqoli o'siq.

Semizlarni po'choq-uylardan toping
va shodlikni uring chirmandaqorniga.
Esi past, karlarni poyidan torting
va puflang nay qilib, quloq-burniga.
G'azab bochkalarin teshingiz tagin,
men qaynoq o'y – toshni yeyman-ku hadsiz.
Baqiroq tost aytib tursangiz bugun
telbalik ikkimiz nikohlanamiz.

Sahna asta-asta to'la boshlaydi. Quloqsiz kishi, Kallasiz kishi va h. k. kallavaramlar. Tartibsiz turib, ovqatlanishda davom etmoqdalar.

V. Mayakovskiy

Olmos misralarning
daydi zargari,

o'zga uylar parin to'zg'itib butun,
shunday boy, rang-barang bechoralarning
yoqay olamshumul bayramin bugun.

Mushuklarni ko'targan chol

Qo'y.

Dono-oqillar shiqildoqlarning
ermagiga uchmas.

Men – ming yashar chol,
ko'ryapman: sendagi bu hiring-hiring –
aslida xo'rlangan qichqiriq behol.

Yuzlab mayda-chuyda kichik alamlar
va bir katta alam shaharda yotar.

Qag'illab bahslashgan chiroqlar, shamlar
shivirlagan tonglardan o'tar,

Hukmin o'tkazolmas bizga mayin oy,
olifta, o'tkirroq – fonus-chiroqlar.

Shaharlarga hokim bo'lib hoynahoy,
bizni ham o'chirar jonsiz matohlar.

Olomon dod solar. Uning bu holin
ko'rib telbalanar falakda xudo.

Yo'llarda chang yegan juldur soqolin
tutamlab qo'yar u, bo'lib norizo.

U – xudo,

«Jazolang!» der na'ra tortib.

Sizning joningizda esa – eski oh.

«Oh»ni otib soling!

Boring-da,

Quruq, qora mushuklarni siypalang har chog'!

Kerilib meshsimon qornin ushlaysiz,
puflaysiz yaltiroq lo'ppi yuziga.

Yungi qora tusli mushuklarning siz
ovlaysiz elektr o'tin ko'zidan.

G'oyat mo'l-ko'l bo'lar bu o'tlar ovi,
ularni simlarga qo'ysakmi butun –

tramvaylar yurar, chiroqlar olovi
zafar bayrog'iday hilpirar har gun.

Quvonchdan qimirlab qoladi jahon,
har bir derazada tovuqlar gul,
endi temir izda kezar har inson,
orqada: qop-qora mushuklar nuqul!
Qizlarning egniga qadaymiz quyosh,
to'g'nag'ich qo'yamiz yulduzlardan ham.
Uyingizdan olib ketingiz-da bosh,
quruq, qora mushuklarni silang dam-badam!

Quloqsiz kishi

Bu – haq gap!
Parraklar dastasi turgan
shaharning ustida
qovoqlari naq
qorong'i g'or kabi xotin kezmoqda,
tuflar yo'lkalarga,
tupuklaridan
ulkan nogironlar o'smoqda.
Shahrimizda allakim
zo'r gunoh qilgan, balkim...
Atrofga odam to'lib
chopmoqda poda bo'lib.
Gul qog'ozda, qop-qaro
qadah soyasi aro
tirishgan chol shu mahal
yig'lab chalmoqda royal.

Atrofini o'raydilar

Shaharni qiynamoqda vahima, azob ming-ming.
Notalarga tegsangiz, barmog'ingiz bo'lar qon!
Muzikachi chol esa quturgan klavishning
tishlaridan qo'llarin tortib ololmay hayron.

Hamma hayajonda

Mana bugun ertalab
dilni g'ash qildi ahvol:

maymoq bo'lib yurdim men,
qo'limni osiltirib.
Tomda tarnovkarnaylar
raqsga tushib bemalol
44 raqamin tiz-la tunkaga yozdi surib.
Janoblar!
To'xtab turing!
Bizga shu ishmi ravo?!

Hatto tor ko'chalar ham mushtlashishga bo'lgan
shay.
Hasratim ortib borar
xavotirli, bedavo,
yig'layotgan kuchukning tumshug'ida ko'zyoshday.

Hayajon yanada ortadi

Mushuklarni ko'targan chol

Narsalarni yoqing!
Ko'rdingiz mana!
Men bekor ularni yov deb bilmovdim!

Ot yuzli kishi

Narsalarni sevmoq lozimdir yana?
Narsalarning joni o'zgadir, balkim?

Quloqsiz kishi

Ko'p narsa tikilgan poyma-poyiga.
Dil kekni eshitmas.
Yo'q – jahl qilmoq.

Ot yuzli kishi

(sevinib boshini liqillatadi)

Odamdan ochilgan Og'iz joyida
ko'plab narsalarga tikilgan quloq!

V. Mayakovskiy

(Qo'l ko'taradi, so'ng o'rtaga chiqadi)

Sizga,
farzandlarim,
beray zo'r saboq:
dil tubin kek bilan
moylay ko'rmangiz!
Xudoning boshida bor katta qalpoq,
qalpoqqa qo'ng'iroq –
sizning hammangiz.
Oyog'im
izlashdan to qavarguncha
sizning yeringizdan
qandaydir qadim
qorong'i, niqobli yurtga borguncha
hamma o'lkalarni aylanib chiqdim.
Har yerda
izladim
milsiz bir jon,
shifobaxsh guliga yaram labini
bir marta bosay deb qidirdim imkon.

(To'xtaydi.)

Qonli terga botib
qul kabi yana
bukaman jinnilik bilan tanimni.
Darvoqe,
bir marta
jonni uchratdim.
Kutib oldi ichki ko'ylakda meni.
«O'tiring!
Men ko'pdan kutardim, – deydi.
Choy-poy ichasizmi?» – deydi, so'raydi.

(To 'xtaydi.)

Men shoir odamman,
men o'z shaxsim-u
barcha o'zga shaxslar
farqin o'chirdim.
Singlim-u opamni izlab morglardan,
ne-ne bemorlarga bo'sa-gul surdim.
Bugun esa mana
sariq gulxanga
ko'z yosh dengizimni quydim chuqurroq,
oqsoch onalarning ajinlari va
shayladim singillar orin, naq yaroq!
Yalangan zallarning laganlarida
seni yeb tashlaymiz go'sht kabi, zamon!

Choyshabni olib tashlaydi. Bahaybat bir xotin. Vahima Oddiy yigit yugurib kiradi. Hovliqadi.

V. Mayakovskiy

Muhtaram janoblar!
Braziliyada
derlarki,
bor emish baxtli bir inson!

Oddiy yigit

(*Har kimning oldiga borib, tortqilayveradi*)

Muhtaram janoblar!
Shoshilmang!
To'xtang!
Muhtaram janoblar!
Janob,
hoy janob,
menga tezroq ayting gapning chinini:
inson ham yoqarmi o'z onasini?
Janoblar!

Odamning miyasi o'tkir,
ammo boshin egar:
olam to'la sir,
kitoblar,
bilimlar durdonasini
gulxanga otyapsiz, yoqyapsiz axir!
Men kotlet yasovchi mashin o'yladim.
Alqim yomon emas!
Bir tanishim bor,
bilsangiz,
yigirma besh yildan buyon
burgatutar qopqon ustida ishlar.
Mening xotinim bor,
hamma biladi,
yaqinda tug'adi o'g'il yoki qiz.

Siz esa iflos so'z so'ylaysiz tagdor!
Tag'in ziyolisiz!
Alam qiladi.

Quloqsiz kishi

Yigit, qutiga tur!

Olomondan birov

Yo bo'chkaga chiq!

Quloqsiz kishi

Gapirsang odamga ko'rinib gapir!

Oddiy yigit

Nimaga kulasiz?!
Mening ukam bor,
o'zi mittigina, hamma biladi,
Kelasiz ukamning suyagin yeysiz!
Barini yegingiz keladi.

G'ovur-g'uvur. Duduqlar. Sahna ortida: «Ishton! Ishton!» degan qich-qiriqlar.

V. Mayakovskiy

Qo'ying!

Oddiy yigitni har tomondan o'rab oladilar.

Menday och bo'lsaydi
agar qorningiz,
is bosgan zavodning badburush afti
osmonning suyagin g'ajigan kabi
mag'rib-u mashriqning ufqin
yeringiz!

Oddiy yigit

Muhabbatning qadri bir pulmi, demak?
Mening bir singlim bor,
Ismi Sonyaxon!

(tiz cho'kadi)

Azizlar!
Uvol-ku qon to'kmak!
Jigarlar!
Mutlaqo kerakmas gulxan!

G'ovur-g'uvur oshadi. Otishmalar. Bir xil ohangda tarnovkarnaydan oqayotgan suvning ovozi eshitila boshlaydi. Tunuka tomlarda yomg'ir guvullaydi.

Ot yuzli kishi

Menday sevsaydingiz hammangiz,
sevgini o'ldirar edingiz
yoki topardingiz biror maydonni,
yotqizib ter bosgan dag'al osmonni
ma'sum yulduzlarni zo'rlar edingiz,

Quloqsiz kishi

Sevishni bilishmas sizda ayollar
kiryuvg'ichday shishgan obdan o'pilib.

Maydonning tarang qornini minglab oyoqlar toptay boshlaydi.

Ot yuzli kishi

Ammo jonimdan ham tiktirsa bo'lar
unaqa motkani
chiroyli qilib!

*Hayajonlar maydonni yorg'uday. Hamma bahaybat xotinning atrofida.
Uni chalganchasiga qulatadilar. Sudraydilar.*

(Birga)

Bo'lmasa ketdikmi oldinga, qani –
payg'ambar bashorat qilgan chog'ida
parchinlangan yerga qarab yuramiz,
yalang'och raqs uchun beramiz tanni,
gunohlar, ayblarning qora tog'ida
qizil go'shtga atab haykal quramiz.

*Eshikkacha sudrab boradilar. U yerda shoshilib kelayotgan Ko'zsiz va
oyoqsiz kishi paydo bo'ladi. Nihoyatda shod. Telbalik susayadi. Xotinni
tashlaydilar.*

Ko'zsiz va oyoqsiz kishi

To'xtanglar!
Sizlarga aytay ajib sir:
hamma
yuzda bir xil g'am bilan ayon
yurgan ko'chalarda
kampir-vaqt hozir
tug'di
qiyshiqog'iz haybatli isyon!
yerning sohiblari
qo'zg'algan yilning
tumshug'i oldida bo'ldilar karaxt,
kek esa,
shaharning peshonasida
tomir-daryolarga pufladi sershaxt.

Vaqtlarning tepakal miyasi uzra
qo'rqib
tikka bo'ldi
sochlarning mili.
Narsalar otildi sirama-sira,
faryod etib sindi
hatto sarxili.
Shayton imosidan
may javonlari
suvdonlarga o'zi oqdi
qultillab,
behush tikuvchining tushdi ishtoni,
ko'tarishga hol yo'q,
qochdi qiltillab!
Javonning pastdagi bir polkasidan
mayxo'r ag'anab tushdi,
og'zini ochib.
Robes et modesning viveskasidan
belbandlar osildi,
ag'nashdan cho'chib.
Qimmat va sipodir bir dona kalish.
Nozlanib ko'z qisar
fohisha-paypoq.
Men uchib keldim-da, bamisli so'kish.
Qo'shni yo'lda chopar ikkinchi oyoq.
Hoy siz
meni
majruh deb baqirganlar,
xomsemiz,
dushmanlar,
qari,
bekaram!
Butun dunyoda ham
topilmas bugun
ikki joyi bir xil
biron-bir odam!

(Parda)

V. Mayakovskiy IKKINCHI VOQEA

Noxushlik. Yangi shahardagi maydon. V. Mayakovskiy endi toga kiyib olgan. Dafna gulchambari. Eshik ortida ko'plab oyoqlar.

Ko'zsiz va oyoqsiz kishi

(Iltifot bilan)

Shoir!

Knyaz bo'psiz.

E'lon qilishdi.

Eshikka to'plandi

qobil fuqaro.

Har qaysisi

kulgili bir idishni

oldiga qo'ymoqda kelgan hamono.

V. Mayakovskiy

Mayli,

kirishsin!

Qo'rqa-pisa tugun ko'targan juvonlar kirishadi. Ko'pdan ko'p ta'zim qilishadi.

Birinchi juvon

Ko'zyoshcham bu.

Tushgan ko'zimdan oqib.

Menga kerak emas.

Siz oling!

Mayli.

Ko'zimning ipidan

manavi oqi,

G'ussaga cho'masiz
shu yosh tufayli!

V Mayakovskiy

(xavotirda)

Kerakmas,
netaman bunday xayrni?

(ikkinchi juvonga)

Sizning ham shishganmi ko'zlaringiz?

Ikkinchi juvon

(parvosizlik bilan)

O'g'lim jon beryapti.
Mayli.
Zararsiz!
Tufliga qadarsiz:
mana,
yosh yana.
Kashtasi chiroyli bo'lar nurangiz.

V. Mayakovskiy

(quti uchgan)

Uchinchi juvon
Men kirman,
ha, iflos bu engil-boshim –
qaramang.
Yuvinsam – bo'laman toza.
Mana
sizga yana
Mening ko'zyoshim,
bu ko'zyosh bema'ni, yirikdir rosa.

V. Mayakovskiy

Bas, yetar!
Ko'zyoshlar misli tog' bo'ldi.
Menga ham, darvoqe, ketar chog' bo'ldi.
E, anov qo'ng'irsoch dilbar kim ekan?

Gazetchilar

Figaro! Figaro!
Figaro!
Maten!

Bir juft bo'sali kishi kiradi. Hamma unga burilib qaraydi. Bir-biriga gap bermay gaplashadilar.

Iya, qanday vahshiy –
qarang, xaloyiq!
Sal siljing.
Qorong'i.
Meni kiriting!
Hoy, hiqichog' yigit,
bor, nariga chiq!

Kallasiz kishi

Hiq-hiq-hiq...
Iq-iq-iq...
Bir juft bo'sali kishi
Ichi puch
bu yumshoq, jirkanch bulutlar
osmonga berilar.
Mana, kun o'ldi.
Havo qizlari ham oltin, zarga o'ch,
ularga bor-yo'g'i pul bo'lsa – bo'ldi.

V. Mayakovskiy

Nima?
Bir juft bo'sali kishi
Pul! Pul, deyman, mo'l bo'lsa – bo'ldi!

Sekinroq!

Bir juft bo'sali kishi

(Teshik koptoklar raqsi)

Bir kuni kap-katta iflos odamga
bir juft bo'sa in'om qildi
bir barno.

Netsin, qayga qo'ysin bir juft bo'sani,—
shuni bilmas edi
bu noshud odam.

Butun shahar ahli chiqib bayramga,
cherkovda o'qirdi tilovat, sano,
yasanib chiqardi o'ynab-kulgani.

Sovqotardi faqat u odam
har dam,

poyafzal teshigi xuddi tuxumday...

Axiyri kattaroq bo'sani tanlab
kalish kiygan kabi oyoqqa ildi.

Atrofda kezardi ammo izg'iriq,
panjasidan so'zak sanchardi.

Shunda:

«Xush,

Endi keraksiz bu bo'salarni
tashlab keta qolay!» deb jahl qildi.

Tashladi.

So'ng shunda

birdan bo'saning
quloqlari unib chiqdi,

aylandi.

«Oyi!» deb chinqira boshladi

bir sas.

Odamning yuragi hapriqib ketdi...

Titroq gavdachani yirtiq qalbining

julduriga o'rab, uyiga eltdi,
ko'm-ko'k chorcho'pchaga qo'ymoqchi endi.
Changli jomadonni titdi talay vaqt.

(chorcho'pcha qidirdi)

Ortiga boqsa –
divanda
semiz,
alp,
yotardi bo'sa,
ulg'ayipti rosa,
kular,
quturar!

Odam: «Xudo! – deya yig'lab yubordi, –
shunday horirman deb hech o'ylamovdim,
endi men o'zimni osishim lozim!

U sho'rlik,
u razil

o'zin osguncha,
o'z pardozgohida
boshqa xotinlar –
tutunsiz, karnaysiz bu fabrikalar –
lablarining cho'lp-cho'lp go'sht dastgohida
katta-yu kichig-u ne bo'salarni
ishlab
chiqarishar edi
millionlab.

Yugurib kirgan bo'sa – bolalar

(o'ynoqilik bilan)

Ko'pmiz.

Qo'yvorishdi bizni birma-bir.

Olinglar!

Qolganlar kelishar hozir.

Hozircha biz sakkiz nafarmiz xolos.

Men –
Mitya bo‘laman.
Oling, iltimos!

Har biri bittadan ko‘zyoshi qo‘yadi.

V. Mayakovskiy

Janoblar!
Eshiting, –
men chidolmayman!
Sizga-ku yaxshi-ya, men dardni netay?

Tahdidlar;

U bilan gaplashib o‘zing bir bopla!

Hoy, sendan qovurdoq qilib quyonday
bir yoqlik qilmaylik, o‘ylab ko‘r-chi-a!

Yungi yulingan mushuk ko‘targan chol
Qo‘shiqlar aytishga ustadirsən sen.

(Ko‘zyoshlar uyumiga imo qilib)

Obor, ko‘rib qo‘ysin go‘zal Xudoying.

V. Mayakovskiy

Qo‘yvoring, bir nafas o‘ltirayin meni!

O‘ltirgani qo‘ymaydilar. V. Mayakovskiy beo‘xshov depsinadi, ko‘z-yoshlarni jomadonga joylashtiradi. Jomadon bilan turadi,

Yaxshi!
Yo‘l beringlar, ketsam ketayin!
Men vujudi nozik bir yunonsimon

taxtga o'ltirarman ko'zlarim chaqnoq
va shod bo'larman, deb o'ylagan edim.
yo'q!
Zamon,
men uchun qadrdon
yo'llar,
sizlarning ingichka poylaringiz-u
shimol daryolarin oq sochlarini
unuta olmayman hech qachon!
Mana, men bugun ham
o'tib shahardan
tomlar gumbazining nayzalariga
yurakni ilarman parcha-parchalab.
Osmon gumbazining so'kib tashlangan –
choki sari borar yon tarafda oy.
yetib olar,
zumda boshim chamalab.
Men og'ir yukim-la
ketarman shaksiz,
qoqilib-suqilib yetarman shaksiz,
hududsiz hasratlar iskanjasida
johilmuz okean o'z to'lqinlarin
barmoqlari bilan doim ko'ksini
yirtyapman, shimolga, o'sha tomonga
bu yukni emaklab eltarman shaksiz. •
Men horg'in sudralib borib yetarman –
sizning yoshingizni so'nggi bor alahlab
yovvoyi ishonchlar tug'ilgan joyda
qahhor xudoyimga qarab otarman.

(Parda)

XOTIMA

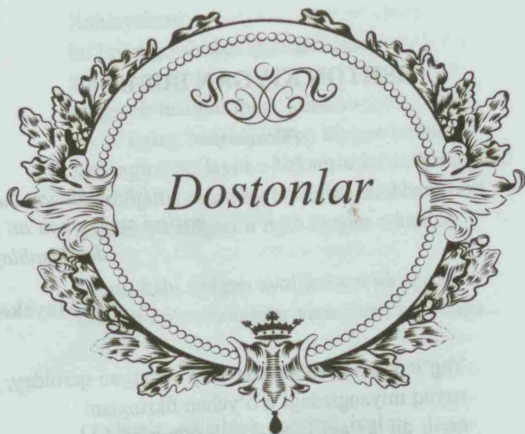
V. Mayakovskiy

Sho'rlik kalamushlar,
siz haqda yozdim.
Emchagim yo'g'iga achindim faqat:
yo'qsa yosh onaday bir emizardim.
Endi sal quridim.
Tarqadi hasrat.
Ammo
Kim?
Qayerda?
fikr-u tilakka
bunday g'ayrioddiy berolgan qanot!
Faqat men
barmoqni qadab falakka
uni: o'g'ri! deya qiloldim isbot.
O'ylab qolaman goh:
Pskov qiroliman,
golland xo'rozimi –
men o'zim kimman?
Hammasidan ko'pro,
zavq olaman goh
xuddi Vladimir Mayakovskiy
degan familiyam-ismimdan.

1913

Miraziz A'zam tarjimasi

ISHTON KIYGAN BULUT

(Tetraptix)

*«Ishton kiygan bulut»ni
hozirgi zamon san'ati tafsiri
deb hisoblayman.*

V. Mayakovskiy

Yag'ir-yasmoq to'shakda xo'p semirgan qarolday,
suyuq miyangizdagi u o'ychan fikringizni
qonli dil laxtagi-la gij-gijlab quturtiray
surlarcha, to'yib-to'yib,
bir mazax qilay sizni.

Oqargan sochi yo'qdir qalbimning biror dona,
unda yo'q, qarilarga xos bo'lgan nazokat ham!
Tovshim qudrati bilan kattaytirib dunyoni
yigirma ikki yoshda kelyapman go'zal, ko'rkam.

Noziklar!

Siz sevgini g'ijjakka qilasiz jo!
Qo'pol esa, sevgisin joylar qo'shnog'oraga.
Siz ko'krakni men kabi shartta yirtib avvalo
so'ngra ko'rsatolmaysiz pichoq tirab yaraga!

Batist mehmonxonadan chiqing uyalib jinday
Parilar ligasida amali bor xonimcha.

«Pazandalik» kitobin titgan oshpaz xotinday
siz ham lablarin beg'am varaqlagan oyimcha.

Xohlaysizmi –
bo'layin go'shtdan quturgan itday –
xohlaysizmi –
o'zgartib tusimni misli osmon –
erkak emas, bamisli ishton kiygan bulutday
mayingina bo'layin – bekam-u ko'st, benuqson!
Nitssa gulxonasining borligiga shubham bor!
Kasalxona singari o'ngib ketgan erkaklar,

Maqol kabi titilgan ayollar ham bir qator
maqtab ko'tarmoqdalar yana meni ko'klarga...

1

O'yolarsiz: «Alahlab qoptimi, iya!»

Bu bo'lgan, Odessada bo'lgan.

«To'rtida kelaman», degandi Mariya.

Kelmadi sakkizga.

To'qqizga.

O'nga.

Tun vahmi qo'yniga

dekabr, qishda

mana o'sshaygancha

derazalardan

oqshom ham jilar.

Bukchaygan qaddimga qahqahlar, kishnar
qandillar.

Meni taniy olmas edingiz bu zum:
ingrar-u, to'lg'onar
davangir, xumbosh.
Ho'kizday bu toshga ne ekan lozim?
Ko'p narsani xohlar, ho'kizday bu tosh!
Yuragim birinjmi,
sovuq temirmi, –
o'zim uchun buning farqi yo'q axir,
Tunlari ichimdan chiqqan jarangni
yashirsaydi deyman
yumshoq bir bag'ir.

Darchaga engashdim
gungursday odam,
oynani manglayim bilan eritdim.
Sevgi bo'ladimi, yo'qmi?
Va qaydam,
kattakon sevgimi
va yoki mitti?
Katta sevgi bunday gavdada netar:
kichik bo'lsa kerak,
mo'min ishq,
uvoq.
Mashina «dud»lasa u cho'chib ketar.
Sevar toychoqlarning qo'ng'iroqlarin.

Cho'tir yuzlariga yuzimni tirab
yomg'irning qo'yniga kirib ketaman,
shahar dolg'asining selida ingrab
kutaman.

Yarimtun izg'irkan pichog'i bilan
quvib yetdi,
so'ydi –

uni yo'q qildi!
Kundada kesilgan odam boshiday
soatdan o'n ikki
raqam yiqildi.

Parijdagi Bibi Maryam kalisosida
ulkan xayulalar¹ uvlagansimon
oynalardan kulrang yomg'irlar oqib
burishgan yuzlarin qilar namoyon.

La'nati!
Bu kammi, muhabbatbezor?
Og'zim yirtilar-ku qichqirsam yana.

Asta karavotdan turgandek bemor,
asab sakrab turdi,
eshitdim,
Mana, –
u yon-bu yon yurdi zo'rg'a
avvalo,
so'ng xavotirlanib
yugurdi
shaxdam.
Endi tog'chumchuqday bo'lardi bejo –
bitta asab hamda ikkita odam.

Suvoq ko'chib tushdi pastki qavatda.
Asablar –
Katta-yu
kichik –
bari jam
quturib sakrashar
va chalishadi

¹ *Parijdagi Bibi Maryam kalisosida ulkan xayulalar...* – kaliso binosining ichki devorlariga o'yib ishlangan afsonaviy hayvonlarning shakllari nazarda tutilgan.

endi asablarning oyoqlari ham.
Tun-chi loyqalanib borar tobora
mudroq ko‘z chiqolmas loyqa ichidan.

Eshiklar g‘ijirlar,
tegmaydi go‘yo
musofirxonaning tishi tishiga.

Sen kirib kelding «mang!»
deganday dag‘al,
qo‘lqoping g‘ijimlab keskin so‘ylading:
«Men erga tegyapman,
o‘yladim,
bu – hal!»
Xo‘p, teting.
Mayliga.
O‘lmasman juda.
Qarang
murda tomiriday
jimman, osuda!

«Jek London,
pul,
sevgi,
ishtiyoqlar»dan
gapirgan paytingiz
esingizdami?
Men sizni Jokonda¹
biluvdim u on
o‘g‘irlab ketmoqchi bo‘lib bu yerdan,
O‘g‘irlab ketishdi.

¹ *Jokonda* – Leonardo da Vinchi ishlagan ayol portreti nazarda tutilgan. 1911-yili portretni Luvrdan o‘g‘irlab ketishgan edi; 1913-yilda muzeyga qaytarilgan.

Qoshlarim yoyini o't-la yoritib
oshiq bo'lib o'zni o'yinga chog'lay,
Ba'zan
yongan uyni boshpana etib
yashaydi-ku axir uysiz sayoqlar.

Siz menga:

«Telbalik zumradlaringiz
gadoyning pulidan kam», – deb o'ynashmang.

Eslarsiz:

Vezuviyni o'ynashganin siz!..

Pompeya¹ ko'milgan, holi bo'lib tang!

Hey!

Janoblar!

Kufr-u

jinoyat-u

qirg'inga

o'chlar!

Men

mutlaq xotirjam

bo'lganim tobda

qo'rqinchli yuzimni

ko'rganmisiz hech?

Mendan chiqmoq bo'lib

chiqolmas kimdir.

Sezdim:

«men» men uchun tordir kiroyi.

Allo! Kim bu axir?

Sizmisiz, oyi?

Oyi-i-i!

O'g'lingiz yo'liqqan allambaloga!

Oyi!

¹ Pompeya – eradan avvalgi I asrda Vezuviy vulqonidan lava otilib chiqqanda uning etagidagi Pompeya shahrini qum-tosh ko'mib qolgan edi.

Yuragiga uning o't ketgan,
Ayting opalarim Lyuda, Olyaga,
ayting qochmog'iga imkon yo'q ekan.

U qusayotgan har so'z,
har hazil hatto,
yalang'och fohisha o'zini
yongan g'arxonadan otganday go'yo
otilib chiqadi kuygan bo'g'zidan.

Odamlar iskashar –
kuymoqda nedir!
Haydab ham kelishar
so'ng kimlarnidir,

Hammasi yaltiroq
dubulg'a kiygan!
Katta etiklarda mumkinmas biroq!
O't o'chiruvchilarga aytib qo'yingkim:
kuygan yuraklarga faqat erkalab,
navozishlar bilan kirmoqlik mumkin.
Yuragim olovini o'chirgum o'zim
shashqator yoshlari bilan ko'zimning,
tayanib qovurg'am poyalariga.

Chiqaman! Chiqaman! Chiqaman! Qoching!
Ammo qulab tushdi qovurg'alarim.
Yurakdan chiqolmaysan – yo'qdir ilojing!

Yonayotgan yuzimda
lablar darzidan
kuyib ko'mir bo'lgan
bo'sa tashlanar.

Oyi!
Men
endi hech
kuylay olmayman!
Qalbim cherkovida kuylar boshqalar!

Yonayotgan uydagi bolalar singari
kuygan soʻzlar bilan baʼzi bir kunlar
shakli
uchib tushar boshchanogʻimdan –
«Luzitaniya»¹ning yonayotgan qoʻllari
tutmoqchi boʻlgandi osmonni shunday.
Tinch uyda
titragan odamlar tomon
yuz koʻzli tong
bandargohdan tashlanadi jim.
Yenganimni asrlarga etolgin bayon.
loaqal sen, ey mening soʻnggi faryodim!

2

Meni maqtang!
Buyuklar menga teng emas.
Qilingan barcha ish
men uchun bir pul.
Hech qachon
hech nima oʻqigim kelmas.
Kitoblarmi?
Kitob – nima ul?!

Shoir keladi-yu
ogʻiz juftlaydi,

¹ «Luzitaniya» – passajir kemasi. 1915-yili 7-mayda german suvosti kemasi torpedasidan yonib ketgan.

birdan qo'shiq to'qir serzavq anoyi,
katta bir kitobni asta boshlaydi, —
ilgari shunday deb o'ylandim
doim.

Unday emas ekan:

Kuylashdan burun

yurilarkan yo'lning tosh-u qumida,
tasavvurning tentak balig'i tun-kun
tipirchilar ekan qalb quyqumida.

To qofiya topib qaynatmaguncha
allaqanday ishq-u bulbul sho'rvasin,
to'lg'anar tilidan mahrum bir ko'cha —
baqirmas, so'zlamas, — tilsiz naylasin?!
Biz qayta tiklaymiz g'ururdan jo'shib
shaharlarning Bobil minorlarini.

Ammo

shaharlarga so'zlarni qo'shib
yana shudgorlarga
ag'darar xudo.

Bo'g'izda dikkayib turar qichqiriq.

Ko'cha azobni jim qordi tuproqqa.

Do'mboq taksilar-u

oriq

aravalar

ko'ndalang tiqilib turar tomoqqa.

Ko'ksim xarob bo'ldi,

Sildan ham yomon.

Yo'llarni bekitdi shahar zulmati.

Cherkovning eshigi

tomoqdan bo'g'gan

sur-surni

maydonga

tuflagan payti,
farishtalar toatida tunalgan xudo
jazolashga kelar degan xayolga bordim.

Olomon o'tirib baqirdi ammo:
«Yuring, ul-bul yeymiz, ochiqdi qorin!»
Shaharda Krupplar, Kruppzodalar¹
ofatni pardoqlab ko'rsatmoqdalar,
ammo og'izlarda so'z o'liklari
aynimoqda yomon,
faqat «ablah» va
yana allaqanday bir kalom – «sho'ruva»—
shular yashamoqda semirib hamon.

Yig'lab ko'z yoshiga bo'kkan shoirlar
paxmayib ko'chadan qochdilar chetga:
«Erishib bo'lmas bu
ikki so'z birla
na gulga,
na qizga,
na muhabbatga».
Ko'chada
shoirlar ketidan ammo
talabalar,
puqrachilar,
g'arlar kelar minglab...

Janoblar!
To'xtanglar!
Gado
emassiz!
Sadaqa so'rashga uyalinglar!

¹ *Krupplar, Kruppzodalar* – mashhur nemis monopolistlari, ular asos solgan va ularning nomidagi konseryalar to'p-zambaraklar ishlab chiqarardi.

Qadamimiz sobit,
sog'miz, salomat;
ularni tinglamay
yirtaylik tar-tarr –
har ikki kishilik bir karavotga
tekin ilovaday yopishgan ular!

Shulardanmi gimn, oratoriya
yozib bergin deya,
istaymiz najot!
O'zimiz fabrika, laboratoriya
shovqini-gimnida etamiz ijod.

Faust, Mefistofel osmon parketida
sirg'alsa mushaklar otib, chikora?!
Bilaman –
etigim ichidagi mix
Gyote
xayolidan mudhish ming bora!

Mening og'zim oltin,
so'zim daf'atan
jon tug'ib,
etolar tanga jon ato,
men qilgan,
qilmoqchi bo'lgan narsadan
tirik narsalarning zarrasi
a'lo!

Eshiting!
Bugungi Zardusht shallaqi
to'lg'onib,
hiqillab voizlik qilar!

Biz,
Ya'ni lablari qandilday salqi,
yuzlari choyshabdek uyqu yuqilar,
biz,
kir-u oltinlar yara tarqatgan
moxovlar shahrining jafokashlari,—
biz Rimning sofroqmiz naqshinlaridan,
dengiz-u quyoshlar yuvgan singari!

Gomer, Ovidiyda
bizday is bosgan
cho'tirlar yo'q bo'lsa,
tupurdim bunga.
Qalbimizning oltin konlarin ko'rsa,
bilaman,
quyosh ham
so'nardi zumda!

Qo'lga ishonch ko'proq,
toatga emas.

Nahotki, tilasak zamondan xayr!
Olam jilovini,
biz,
ya'ni har kas
mahkam ushlaganmiz,
g'ajirmiz, chayir!

Shu narsa boshladi Golgofa'larga —
Petrograd, Moskva, Kiyev, Odessa
ahllari qoshiga,

¹ *Golgofa* — Quddus yaqinidagi kichikroq tog'; Injil rivoyatiga ko'ra, Iso ham shu yerda qo'l-oyoqlari xochga tortilgan ekan. Keyin Golgofa so'zi azoblaydigan joy, iztiroblar makoni ma'nosida ishlatilgan. V. Mayakovskiy 1913–14-yillarda Moskva, Leningrad, Odessa, Kiyev shaharlarida kezib she'rlar o'qiganda, burjua matbuoti uni so'kib, masxara qilib chiqqan edi. Shoir buyerda ana shuni nazarda tutgan.

va «Bos uni, so'y!»
deya baqirmagan
qolmadi
kimsa.

Ammo siz,
odamlar,
meni ezganlar ham, –
hammangiz men uchun aziz, yaqinsiz.

Uradigan qo'lni it ko'proq yalar –
ko'rgansiz...

Men
bugun
beadab latifasimon
vahshiy odamlarga kulgiga qoldim,
ammo tog'lar osha kelmoqda zamon,
men uni ko'roldim hammadan oldin.

Cho'ltoq fahm odamlarning nafsini tiyib,
ochlarning galasi bosar muttasil,
inqilobning tikon chambarin kiyib
bostirib kiradi o'n oltinchi yil.

Men-chi o'sha yilning ilhomchisiman,
hamdardman har qachon og'riq bor qalbga,
ko'zyosh oqimining har tomchisida
parchinlab tashladim o'zimni salbga.
Ayblarni kechirish qiyin tobora.
Mehr undirilgan dillarni yoqdim.
Minglarcha Bastiliyani olgandan ko'ra
bu ish mushkulroqdir!

U kelgan chog'ida,
ko'tarib isyon
xaloskor qoshiga chiqqaningizda,
men
qalbimni yulib,
toptab, –
kattaytib! –
qonli bayroqsimon
beraman sizga.

3

Yop-yorug' shodlikka
kir musht o'qталuv... –
qaydan chiqqan gap bu,
nega chiqqan bu!
Birdan
jinnixona fikri keldi-yu,
ma'yuslik pardasin boshga ildi u.

Keyin, –
drednout¹ cho'ksa,
odamlar
spazma²dan
qochganday
izlab
ochiq lyuk³ –
dodlatib yorilgan yirtiq ko'zidan
qochardi aqldan ozgancha Burlyuk⁴.

¹ *Drednout* – zirhli eng katta harbiy kema.

² *Spazma* – mushaklarning qisilib, tirishib, tortishib qolishi.

³ *Lyuk* – kema bortida to'p og'zini chiqarish uchun qoldirilgan teshik.

⁴ *Burlyuk* – V. Mayakovskiyning zamondoshi, rus shoiri David Burlyukning bir ko'zi ko'r edi. Shunga ishora qilinyapti.

Yoshlangan qovog'in naq qonga belab,
chiqvoldi,
o'rnidan turdi-da,
ketdi,
semizlikka noxos mayinlik bilan
tuyqusdan u:
«Yaxshi!»
deb xitob etdi.

Yotlarning ko'zidan asrab yurakni
sap-sariq koftaga burkamoq yaxshi!
«Ichinglar Van-Guten kakaosidan!»¹
deb qatl oldidan
bo'kirmoq
yaxshi!

Hech nega bermasdim
shu zumni sira,
bangolcha shovqinli
shu on taftini...
Ko'ring tutun aro,
qadah, may uzra
Severyanin²ning mast,
cho'ziq aftini.

Shunchaki sayraysiz bedanasimon,
yaxshi shoirmisiz, ayting, aslida?!
Boshchanoq holdagi bu jahon

¹ «Van-Guten kakaosidan ichinglar!» – Bir odamni o'linga mahkum qilishganda u qatl oldidan «Van-Guten kakaosidan ichinglar!» deb qichqirishga rozilik beradi. Shunday tashviqot so'zlari uchun Van-Guten firmasi qatl qilinuvchining oilasiga katta mukofot va'da qiladi. Mayakovskiy o'sha paytda gazetalarda yozilgan ana shu faktni nazarda tutgan.

² *Severyanin* – V. Mayakovskiyning zamondoshi, rus shoiri Ig'or Severyanin nazarda tutilgan.

bugun
bichilmog'i kerak
kastet¹ shaklida.
Siz,
«Raqsim go'zalmi?» deb ko'nglingiz g'ash, –
faqat shu qablda yashaysiz po'rim,
men –
maydon daydisi, sutenyor² – o'ynash,
qartavoz g'irromning o'yinin
ko'ring!

Oshiqlikdan ivish
nasibdir sizga,
yoshlaringiz oqdi
asrlar tomon.
Monokl – quyoshni yirilgan ko'zga
o'rnatib,
sizlarni tashlab ketaman.

Hammaga yoqqani hamda yongani
dunyoni kezaman
yasanib olib,
Napoleonni esa mops singari
Zanjirlab yuraman oldimga solib.
Butun yer uzanar bir xotin kabi,
bergani yotib ham, eti dirkillar,
narsalar jonlanar –
ularning labi:
«atta, atta» qilar, «li-li-li» qilar!
Bulutlar-mulutlar
birdan

¹ *Kastet* – to'rt barmoqni o'tkazib ushlash uchun to'rtta teshigi bo'lgan yassi metall asbob, mushtlashish quroli.

² *Sutenyor* – fohisha hisobiga yashovchi o'ynash.

osmonda
ayqash-uyqash bo‘lib chayqaldi har yon,
go‘yo oq ishchilar tarqar, osmonga –
serzarda ishtashlash qilgancha e‘lon.

Bulutlar ortida vahshiy qalldiroq
shiddat-la so‘laqmon burnini qoqdi,
temir Bismark yuziday bir zum o‘tmayoq
osmon ham bujmayib tutoqdi.

Va kimdir –
qolganday tumanlar aro,
yo‘lini yo‘qotib, ko‘rmasdan ko‘zi,
qo‘llarin ayolday, sevganday go‘yo
to‘p lafeti kabi
kafega cho‘zdi.

Buni siz quyosh deb o‘ylamang zinhor,
silar deb yuzidan qahvaxonani.

Bu – ya‘ni otishga isyonkorlarni
General Galife¹ kelar degani!

Cho‘ntakdan qo‘llarni chiqaring, g‘arlar,
yo pichoq va yo tosh, yo bomba oling,
bordi-yu qo‘lingiz bo‘lmasa agar
shunday kelavering, manglay-la soling!

Kelavering, qorni kuylagan ochlar,
burgador kir joyda achib ketganlar,
terlab ishlaganlar va yalang‘ochlar,
zo‘rlarga qo‘rqqandan ta‘zim etganlar!

¹ Galife – 1871-yilda Parij kommunarlarini jazolagan general.

Kelingiz!
Dushanba-seshanbalarni
qon bilan bayramga bo'yab qo'yamiz!
Tuproq rasvo qilmoq bo'lgandi bizni,
shuni esga olsin yeganda pichoq,
Rotshild sillasini quritgan qizday
axiyri simirib ketgan bu tuproq!

Har sonli bayramda otish bo'lgan chog'
ko'kda hilpiragan bayroq singari –
fonus simyog'ochlar, qalqing balandroq,
kapon sarkorlarin qon tanalari.

So'kindi,
elandi
va qildi abjaq –
kimdir deb, kimnidir
qattiq tishlardi.

Harom o'layotgan qip-qizil shafaq
ko'kda marseleza kabi titrardi.

Aqldan ozish ham boshlandi mana.
Hech nima bo'lmaydi,
Tun kirib kelar,
ozgina yeb ko'rar, yeb qilar ado.

Ko'ryapsizmi –
Yulduzlarning sotqinligidan
yaxshigina chaplangan samo
xoinliklar qilmoqda yana!

Tun keldi.
Shaharga

Mamay singari ketini qo'ygancha
boshladi bazm.¹

Bu tunni teshay deb boqmang bekorga –
Azef² ko'zlariday baloyi azim.

Otilib mayxona burchaklariga
may to'kardim dasturxonga, yurakka hadeb,
burchakda ko'zlari katta ochilgan
Maryam onamizni ko'rib junjikdim:
turardi yurakka ko'zlarin qadab.

Bir-biridan farqsiz mazkur to'dani
jamoling nuridan etma bahramand!
Ko'ryapsanmi – ular sho'rlik Isodan
Varavvani³ yana qo'yishar baland?

Insonlik tertida
mening yuzim ham
hech kimning yuzidan, balki, farq qilmas.
Balki, o'g'illaring aro
eng ko'rkam
o'g'ling men bo'lsam ham hech ajab emas.

Sen shodlikdan mog'or bosganlarga tez
vaqt o'limin yubor, qirilib ketsin,
o'g'lonlar otalar bo'lgancha kulib,

¹ *Mamay* singari ketini qo'ygancha... – Bu yerda mag'lublar jasadi ustiga tashlangan taxtalarda o'tirib bazm qurgan g'oleblar haqida gap borayotir. Aslida Oltin Ordaning xoni Mamay emas, 1223 yilda Kalkadagi jangdan keyin Chingizxonning sarkardalari shunday bazm qurgan.

² *Azef-esserlar* podpolesida ishlagan ig'vogar, uning nomi sotqinlik sinonimi bo'lib ketgan.

³ *Varavva* – Injildagi rivoyatga qaraganda, Iso bilan bir kunda mahkum etilgan qaroqchi. Olomon sudlardan Isoning qatli uchun ham Varavvaning afv etilishini talab qilgan.

qizchalar albatta bo'yida bo'lib
tegishli farzandlar voyaga yetsin.

To'g'ri, mashinani hamda inglizni
maqtab she'r yozmoqqa doim hozirman,
titkilab-tekshirib, ko'ring Injilni,
balki o'n uchinchi havoriy¹dirman.
Har soat,
kechasi va kunduzlari
oh!– deb yangraganda tovshim
beorom –
ehtimol, qalbimning bo'tako'zlarin
hidlab qo'yar Iso alayhissalom.

4

Mariya! Mariya! Mariya!
Kirit, Mariya!
Ko'chalarda qola olmayman!
Xohlamaysanmi?
Men
yuzlarim ajinga to'lib,
hamma totganidan
bemaza bo'lib,
tishsiz yamlangancha
«g'oyat sofdirman»
deya
kelishimni
kutayotirsan.
Ko'ryapsan,
Mariya –
bukchayib ham qoldim qanchalar.

¹ *Havoriy* – rivoyatga ko'ra, Iso alayhissalomning o'n ikki shogirdi bo'lgan. Ularning birini «havoriy», hammasini «havoriyun» deb yuritiladi.

Ko'chalarda:
qirq yil ketgan siyqa odamlar
to'rt qavatli bag'bag'aga yog'ini jamlab,
kechagi mehrning qora nonini
tishlab yurganimdan hirlinglagani
bit ko'zlarin – yana! –
chiqarmoqdalar.

Yomg'ir ko'zyosh to'kib ketdi yo'llarga.
Ko'lmaklar ivitib yuborgan o'g'ri
o'lik tosh terilgan ko'chani yalar.
Sumalakning sovuq kipriklarida, –
ha, to'g'ri, –
oqargan kipriklarida –
ko'z yoshi, –
ha, –
yerga boqqan ko'zlarning
tarnov karnayidan oqib tushgan yosh.

Yomg'ir so'rib oldi yo'lovchilarni,
foytunni yasatar semiz atletlar:
odamlar to'yganki,
naq yorilgudek,
va yog'i oqqudek yoriqlaridan,
foytundan loyqa bir daryoday oqar
bo'kkan non,
chaynalgan eski kotletlar.

Mariya!
Semirgan quloqlarga men
osuda so'zimni qanday suqayin?
Qushcha – och,
yangratib sayramoqdadir,

qo'shiq aytib uvoq so'ramoqdadir,
men esa, Mariya,
oddiy odamman,
bor-yo'g'i Presnya¹ning iflos qo'liga
sil kecha tashlagan balg'amman xolos.
Mariya! Istasang...
Kirit, Mariya!
Barmoqlarim titrab,
qo'ng'irog'ingning
temir bo'g'zin bosdim telbalarga xos!

Mariya!
Ko'chalar yaylovi vahshiy.
Bo'g'gan barmoqlarning izi tomoqda.

Och tezroq!
Ezildim!
Ko'rib qo'y yaxshi –
ayol shlapasi to'g'nog'ichlari
ko'zlarga sanchilgan bir yoqda!

Kiritding.
Go'dagim.
Ho'kiz bo'ynimda –
qorni ter xotinlar ivigan tog'day
o'tirganin ko'rib, sen qo'rqma sira, –
Men million azamat sof sevgilar
va million-million iflos sevgichalarni
ko'tarib kelyapman hayot bag'ridan.
Qo'rqma, qiz,
xiyonat do'li yog'ganda
ming xushro'y pinjiga kirar, deb yana

¹ Presnya – Moskvadagi Mayakovskiy yashagan ko'chaning nomi. Tiana – Igor Severyanin yozgan shunday sarlavhali she'rning qahramoni.

«Mayakovskiyning xushtori sonsiz!» –
telba yuragida malikalarning
butun sulolasi qurgan tantana.

Mariya, yaqin kel!
Qoʻrqib-titrabmi,
yalangʻoch boʻlibmi beuyat-beor
ber, rangin lablaring jozibin axir:
men-u dil javzoni koʻrmdik bir bor,
yuz bor boshdan oʻtdi birgina savr.

Mariya!
Bir shoir Tiana¹ʼsiga
sonetlar kuylaydi bagʻrini tilib,
men esa –
goʻshtdanman –
insonman butun:
xristian ahli «xayr-u sadaqa»
soʻragani kabi
joʻngina qilib,
badaningni ber, deb soʻrayman bu tun.

Mariya!
Mariya!
Badaningni ber!
Shoir zoʻrgʻa topgan toʻkib qancha ter
zoʻrlikda birgina xudoday soʻzni
unutib qoʻyishdan qoʻrqqani kabi
isingni unutmasam deya qoʻrqaman.

Harbda bir oyogʻi kesilgan soldat
hech kimga keraksiz boʻlsa ham oʻzi
yolgʻiz oyogʻini alqab yurganday
badaningni sevib olqayman albat!

¹ Tiana – Igor Severyanin yozgan shunday sarlavhali sheʼrning qahramoni.

Mariya –
xohish yo‘q?
Xohish yo‘q, de!

Ha!

Demak –
poyezd bosgan panjalarini
uyasiga olib ketyotgan itday
yig‘lab qorong‘ida boshim osilib
yuragimni olib
ketaman qayta.

Yuragim qoni-la yo‘lni shod etay,
yopishar gul bo‘lib kitelga butun,
Ming karra raqs tushar, Irodiadaday¹
Va‘zgo‘yning kallasi – yer girdida Kun.
Yoshimning sanog‘i bo‘lganda tamom
mening padarimning uyiga tomon
sonsiz qonchalardan bir iz to‘shalar,

Zovurlarda tunab,
kir chiqib kelib,
turarman Isoning yonida shundoq
so‘ngra qulog‘iga derman
egilib:
– Quloq soling, janobi xudo!
Bulut kiseliga
rahmli ko‘zni
har kun ho‘llab, diqqat bo‘lmadingizmi?
Keling, bilasizmi, bir oz narida –
yaxshilik, yomonlik daraxtlarida
ot o‘yin tuzamiz ta‘lim olgani!

¹ *Irodiada* – Injil rivoyatiga ko‘ra, Ioann Krestitel nomli va‘zgo‘yning kesilgan boshi solingan lagan atrofida Irodiada emas, Irodiadaning qizi Salomeya raqsga tushgan.

Xudosan, har joyda bo'lolasan shay,
har bir shkafda tur, ovozingni tiy:
ikkimiz stolga terib qo'ysak may,
quvnab, kayfi oshib Petr Havoriy
ki-ka-pu raqsiga yo'rg'alab ketsin.
Jannatga joylaylik Havochalarni:
buyur –
keltiraman yetmish yettisin tungi
ko'chalarning zebochalarin.
Xohlaysanmi?
Ha-ha xohlamaysanmi?

Boshni chayqaysan-a, ha paxmoq soqol?
Oqargan qoshingni chimirding-a, chol?
Orqangdagi manov ko'rkam qanotdor
sevgini biladi, deb o'ylaysanmi?
Men ham farishtaman,
ular ko'ziga
shirin qo'zi bo'lib ko'rinar edim,
g'amlardan quyilgan
sevr vazasin
endi biyalarga qilmayman taqdim.

Sen qo'lni ikkita yaratding, xudo,
har kimga kalla ham berding bus-butun,
azoblanmay o'pmoq, o'pmoqni ammo,
o'ylab chiqarmading, ilohim, nechun?!

Men seni kuchli, cho'ng xudo deb bilsam,
chalasavod, mayda xudochaykansan.
Boq, bu dam
egilib,
qo'njim ichidan
kosib pichoqchamni olayotirman.

Qanotli razillar!
Jannatga tiqiling!..
Patlarni hurpaytib titrang bu kecha!
Sen, buxo'r hidlini, men tilim-tilim
tilib boray bundan Alyaskagacha!

Qo'yvoring!
yo'limdan
to'xtatmang meni.
Nohaqmi,
haqmanmi, –
tinch bo'lolmayman.
Yulduzlar kesishdi yana kallani.
Osmonni belashdi – ko'ring – qon bilan!

Hey, siz!
Osmon!
Oling boshdan qalpoqni!
Men chiqyapman yo'lga!

Indolmas bir zot.
Kana-yulduz to'la ulkan qulog'in
qo'yib olib qo'lga, uxlar koinot.

1914-1915

UMURTQAMNING SIVIZG'ASI

MUQADDIMA

Ey,
menga yoqqan va yoqar odamlar,
qalbim g'oridagi aziz sanamlar,
sizlarni sharaflab ko'targanday may
she'r to'la kalamni azot ko'taray.

Ko'pincha o'ylayman –
umringa shu dam
yaxshiroq bo'lmasmi o'q-nuqta qo'ysam?
Bugun men sizlarga
ehtiyoti shart
vidolashuv uchun beraman konsert.

Suyuk odamlarning navbati uzun,
miya dahlizidan yig'ib kel, xotir!
Ko'zlardan ko'zlarga kulgilarni sun.
O'tgan to'ylar bilan tunni yasantir.
Badanga shodlikni qo'ying badandan.
Saqlansin har kimning xotirida tun.
Men bugun
sivizg'a chalib beraman,
shaxsiy umurtqamni chalaman bugun.

1

Yo'l tanobin tortar odimim shahdi,
Do'zaxni yashirib, qayga borarman?

Qaysi g'ayrituproq, samoviy Gofman¹
xayolda yaratdi seni, la'nati?
Shodlik bo'roniga ko'chalar ham tor.
Bayram bashanglarni yig'ib tashladi.
O'ylayman.
Fikrlar kallamdan bemor
quyuq, laxtalanib chiqa boshladi.

Shodlik mo'jizasin yarataman-u,
bayram qilay desam mahramim yo'q bir.
Neva tosh yo'liga o'zni otaman,
gurs etib kallamni yoraman hozir!
Men – shakkok,
men – osiy
xudo yo'q devdim,
bir qiz chiqardiki do'zaxdan xudo,
tog' ham titrab ketar
hayajon
bosib,
menga esa:
– Sev!– deb berdi u farmon.

Xudo shod.
Ana jar.
Jar yoqasida –
inson vahshiylashib bo'lmoqda ado.
Xudo kaftchasiga kaftchasin ishqar.
Shoshma, Vladimir – o'ylaydi xudo.
Kimliging o'zingga bo'lsin deb jumboq
senga haqiqiy er o'ylab topmog' -u
inson notalarin royalga qo'ymoq –
bularni uddalay olar faqat u.
Yotoq eshigiga kelib allakim
qaviq ko'rpangizga qo'lin cho'zib jim

¹ *Gofman Erist Teodor Amadey* —XIX asrda yashagan nemis yozuvchisi va bastakori. U o'z asarlarida chinakam hayotga aloqasi bo'lmagan fantastik dunyolarni tasvirlagan.

cho'qintirib qo'ymoq bo'lsa daf'atan,
bilaman: achchiq dud chiqarib, kuygan
jun isini purkar shayton etli tan.
Men bunday qilmadim.

Seni
sevgani
obketishgan,
deya dahshatda toldim,
dodimni baytlarga qirralayverib
yarim telba zargar bo'lib ham qoldim.

Yurak
qurib ketgan, bo'g'zin may bilan
chayqashmi yo qarta o'ynashim kerak!

Yo'q, yo'q!
Xohlamayman!
Sen kerakmassan.
Bilaman –
baribir tezda o'laman.

Rost bo'lsa borliging,
xudo,
xudoyim,
yulduzlar gilamin sen tikkan bo'lsang,
kundan kun ortyotgan
og'rig'im,
voyim,
qiynog'imni qalbga sen ekkan bo'lsang,
mayli qo'llaringa kishan taqqin sen.
Kutib tur, qoshingga yetib boraman.

Bir zum kechikmayman,
tartiblidan men.
Bildingmi, berahm zolim xudovand!

Otlarning dumiga bog'lagan kabi
meni dumli yulduz dumiga bog'lab,
hayda,

yulduzlarning ursin tishiga,
men og'zimni siqib, undan bir nola
chiqarmay ketaman, labimni tishlab.

Yoki

mening jonim tanamdan ketib,
o'shshayib kelganda,

qiyomat kuni

sen Somon yo'lini

baland dor etib,

jinoyatim uchun osa qol uni.

Xohlasang, to'rtga bo'l.

Xohlamasang ot!

Yo haq!

O'zim yuvay, tutib tursang qo'l,

Faqat men so'rayman o'tinib:

yo'qot

sevgilim qilganing shu la'natini!

Yo'l tanobin tortar odimim shahdi.

Do'zaxni yashirib, qayga qocharman!

Qaysi g'ayrituproq, samoviy Gofn

xayolda yaratdi seni, la'nati?!

2

Samo tutun bosib, rangin unutgan,
juldur qochoqlarga o'xshar bulutlar,
ularni sillarning yuz qiziliday
so'nggi muhabbatim rangiga bo'yay.

Ashyolar unutdi shinam uy haqda,
ular dodin shodlik bilan bosayin.
Odamlar,

eshiting!
Yotmang xandaqda.
Bas endi,
urushib olarsiz keyin.

Baxus¹ day chayqalib,
hattoki agar,
borayotgan bo'lsa ham qondan sarxush jang –
shunda ham eskirmas ishq so'zi,
qarang,
Gretxen² deb qo' yasiz, aziz nemislar!

Kulib turishlarin og'zing muchchida
agar esga olsa, Traviata,³
farang kulib o'lar nayza uchida,
kulib parchalanar otilgan aviator.

Ammo men o'lmayman yumshoq et uchun,
asrlar kavshaydi pushti etni ham.
Yangi oyoqlarga yotingiz bugun!
Men seni kuylayman
bo'yangan
mallam.

Asrlar soqoli bo'lganda oppoq
bu qilich damiday
mudhish kunlardan
men sen deb shaharma-shahar chopgan chog' –
balki shu –
sen va men qolarmiz o'lmay.

Gar dengiz ortiga sen kelib tushsang,
seni yashirsa ham tunlarning ini,
men fanor singari o't lablar bilan

¹ *Baxus* – qadimgi yunonlarda sharobchilik xudosi.

² *Gretxen* – Gyotening «Faust»idagi Margarita degan qahramon qizning kichraytirib aytilgan nomi.

³ *A. Dyuma* (o'g'il)ning «Kameliyali xonim» qissasi asosida Verdi yozgan «Traviata» nomli operaning qahramoni.

London tumanida o'parman seni.
Arslonlar shay turgan qaynoq sahroga
karvon tortib ketsang,
topib izingni,
yuzingga qo'yarman shamol, chang aro
Sahroyi Kabirday yongan yuzimni.

Jilmayib qaraysan ko'z qiring bilan:
o, qanday ajoyib toreador-a!
Buqaning bo'kirgan ko'zi-la birdan
rashkim bildiraman yotoqqa qarab.

Eh, suvga tushsaydim,
deb o'ylagani
xomush chiqib borasan
ko'priikka qarab.
Senaday oqyotgan menman-ku, jonim,
chorlayapman,
chirik tishlarim qayrab.

Strelka va yoki Sokolniki¹da
o'zga-la yurasan, o'ynatib tulpor.
Bu – menman yuksalgan osmon toqida,
yalang'och, ezilgan oyman intizor.
So'zingni isbotla, desalar, o'lib,
kuchliman,
urushda o'lishim mumkin,
o'q yulgan labimda
so'nggi so'z bo'lib
yorilgan
nomginang
qoladi lekin.

Tojdami,
Muqaddas Yelena²dami,

¹ *Strelka, Sokolniki* – o'sha paytdagi Petrograd va Moskva yaqinidagi sayilgohlar.

² *Muqaddas Yelena* – orolning nomi, Napoleon o'sha yerga surgun qilingan va o'sha yerda o'lgan.

ayting, hayotimni qayda oxirlay?
Men bo‘ron odami
shahanshohlikka
ayni payt qullikka
nomzodman birday.
Agar shohlik ato bo‘lsa manglayimga –
xalqni to‘plaman-u,

chiqarib farmon,
sarg‘ish oltiniga tangalarimning
yuzchang shaklin o‘yib ishlattirarman!
Dunyo tundraday po‘st tashlayotgan,
daryo shamol bilan savdolashyotgan
surgun zulmatida qolsam daf‘atan
kishanga Lilya deb tirnab yozarman,
uni o‘pa-o‘pa kun o‘tkazarman.

Osmonning rangini unutganlar, hoy,
hurpaygan hayvonlar,
tinglangiz axir!
Dunyoda bu so‘nggi sevgi,
hoynahoy,
sillar qiziliday shafaqlangandir.

3

Unutaman yilni, kunni, sanani,
bekinib olaman, qo‘limda qog‘oz.
So‘zlar azobidan yorishib, qani,
ey, samoviy sehr, vaslingga yetkaz.

Bugun siznikiga ertalab kirdim,
kirdim-u payqadim –
uyda hol yomon.
Sen shohi ko‘ylakka nedir yashirding,
havoda buxo‘r hid kengaydi shu on.
«Shodmisan?» «Juda ham» –

tovshing torini
titratdi qandaydir sovuqqina mavj.
Sarosima yiqdi ong devorini.
Yonib, mushkulingga qo'shdim yana avj.

O'likni
baribir
gizlolsaysan, hay,

dahshatli shu so'zni kallangga ag'dar!
Baribir,
har muchang
misoli karnay
seni «o'ldi!» deya solaverar jar.
Yo'q, sen javob qaytar. Rost ayt barini!
Bu ahvolda qanday qaytay izimga?
Ko'zlaring ikki go'r lahatlarini
kavlamoqda sening yuzingda.

Go'rlar chuqurlashar.
Unda yo'qdir tag.
Kunlar minbaridan yiqilsam kerak.
Jonimni arqonday jar uzra tortdim,
so'zlarni o'ynatib, chayqalib ketdim.

Bilaman,
eskitdi uni muhabbat.
Charchog'in bildirar minglab alomat.
Jonimda o'zingni yoshartirib qol.
Qalbni tan zavqi-la tanishtiri bol.

Bilaman,
ayolga pul to'lar har kim.
Ammo hechqisi yo'q, hozircha senga
Parij ko'ylagini emas, tamaki
dudini kiygazgan bo'lsam egningga.
Qadim paytlardagi havoriydayin

sevgimni eltaman ming yo‘ldan omon.
Sen tojdor bo‘lasan zamondan zamon,
tojda-chi, so‘zlarim – titroqlar yoyi.

Yuz pudli o‘yinlar ko‘rsatgan fillar
yakunlaganday Pirr g‘alabasini¹,

dahom qadamidan miyang zirillar.
Behuda.

Men tortib olmayman seni.

Quvon,
quvonaver,
holdan toydirding!

Endi yana meni bosdiki hasrat,
soygacha yugurib ulgurish qoldi
va irjaygan suvga yem bo‘lish faqat.
Lablaringni tutding.

Ularni netding?
Sal-pal tegindim-u, sovudim-qoldim.
Uzrli lablarim bilan
qoyadan
yo‘nilgan cherkovni o‘pganday bo‘ldim.

Ko‘chalar shodligidan sug‘orilib,
u kirib kelarkan,
qarsilladi eshik.
Dod-faryod ichida
ko‘ksim yorilib,
unga:
«Xo‘p! Ketaman! – deb qichqirdim tik.–
Xo‘p!
Senga qoladi!
Unga latta tik!

¹ *Pirr g‘alabasi* – (Rumoliklar bilan urushgan Epir shohi Pirrning nomi bilan bog‘liq) – Katta yo‘qotishlar evaziga qo‘lga kiritilgan g‘alaba nazarda tutiladi.

Qo'rqoq qanotlari shohilar qo'ynida
Semirsin.

Hushyor bo'l.

G'oyib bo'lmasin.

Tosh qilib osib qo'y
xotin bo'yniga
marvarid-durlarning shoda-shodasin!»

Eh, bu tun mudhishi!

Bu tun mudhishi!

O'zim noumidlik rishtasin tortdim.

Qahqaham, yig'imdan dahshatga tushib
xona basharasi qiyyashayib qotdi.

Sion juhudining zar malikasin
qay bir yangi Byalik¹ o'ylab topganday
ko'z o'ngingda ketgan siymo sharpasi
uning gilamida turdi yonganday.

Qaytarib berganim ayol oldida

tiz cho'kib ham bo'ldim

ming azob bilan,

hamma shahrin

bergan

Albert qirol²-da

in'omga ko'milgan, –

baxtliroq mendan.

Quyoshga zarlaning, gullar va o'tlar!

Qani bahorlaning jami unsurlar³!

Menga bugun kerak birgina zahar –

she'r ichgim, she'r ichgim, she'r ichgim kelar.

¹ *Byalik X. N.* – eski yahudiy tilida yozgan shoir.

² *Albert qirol* – Belgia qiroli, nemislar 1914-yilda Fransiya hujum qila turib, butun Belgiyani egallab olgan edilar.

³ *Jami unsurlar* – qadimgi moddiyunchilik falsafasida tabiatning asosiy unsurlari: olov, havo, suv, yer hisoblangan.

Yurakni o'g'irlab,
baxtdan mahrumlab,
jonimga ming qiynoq, ming sarosima
solgansan,
qabul et sovg'amni, jonim,
balki topolmasman
boshqa hech nima.
Hey, bugungi kunni bayramga bo'yang!
Hey, parchin bo'lmoqqa teng sehr,
kashflan!
Ko'ryapsiz –
so'zlarning mixlari bilan
mixlanganman oppoq qog'ozga qarang.

1915

SEVAMAN

ODATDA MANA SHUNDOQ

Insonning boshida bordir muhabbat, –
ammo xizmatchilik,
mansab,
daromad
va boshqa dard bilan bo‘lib
kundan kun
yurak zaminini qoplay boshlar gard.
Yurak – badan kiygan,
badan – ko‘ylagin...
Bir telba:
bu – oz! – deb
kuya boshladi.
yengiga qaytarma
tiktirib tag‘in,
ko‘ksiga qotirma quya boshladi.
Chollar orolanib ketmas oynadan.
Ayol bo‘yanar.
Er Myuller¹ bo‘yicha
shamol tegirmoni kabi aylanar,
ammo kechikkani bilinar picha.
Ko‘plab ajin bilan qoplanar teri.
Sevgi gullay-gullay,
ochilib tinmay,
zerikarli bo‘lib qolar oxiri.

¹ Myuller – gimnastika bo‘yicha ommaviy bir darslik kitobining muallifi.

BOLALIGIMDA

Sal-pal layoqatli edim sevishta.
Odamzod
yoshlikdan
ko'nikar ishga.
Men Rion¹ bo'yiga qochardim,
ammo
sandiraqlar edim,
qilmay hech vaqo.
«Rasvosan!» deb oyim
koyisa turtib,
«Savayman» deb dadam
qilsa hamki do'q,
sallotdan qalbaki «uch so'mlik» yutib,
qarta o'yinidan bo'shaganim yo'q.
Ko'ylaklar yuki yo'q,
boshmoq yuki yo'q,
Kutaisi issig'i jondan o'tardi.
Ko'kragim ostida turguncha og'riq,
kunga goh qorin,
goh yag'rin tutardim.
«Ko'ryapman! – deb quyosh
tang qolardi,
tang, –
vujuding-ku mitti,
qoyilman
senga:
qayerdan
joy topdi
mushtday yurakchang
uzun qoyalar-u
daryo-yu
menga?!»

¹ Rion – Rioni, Gruziyadagi daryo, Kutaisi shahri shu daryo bo'yida joylashgan.

O'SMIRLIGIMDA

O'smir mashg'uloti – cheksiz-beadad.
Biz til o'rgatamiz go'l-laqmalarga.
Ammo men
beshinchi sinfdan haydalib,
tushganman Moskva turmalariga.
Sizlarning
xonaki
dunyochangizda
yotoq uchun o'sar
baroqsoch lirik.
Laycha shoirlarda fikr yo'q yirik.
Ammo men
sevgandim
Butirkan¹gizda.
Bulon o'rmonini sog'inay nechun?!
Nechun oh dey dengiz guldurosiga?!
Mana
mening ishqim tushgandi u kun
«103» nomerli bo'lma² «ko'zi»dan
«Dafn marosimi byurosi»ga.
Kunni ko'rib har kun
kerilar har kim.
«Shuncha qadrlimi bu nurginalar?»
Ammo men
devorda
to'pday shu'la uchun
dunyoda bor-yo'gim bergan bo'lardim.

¹ *Butirka* – Moskvadagi Butirki turmasi, 1909–1910-yillarda yashirin ishchilar harakatida ishtirok etgani uchun Mayakovskiy u yerga qamalgan edi.

² *Mayakovskiy* «103» nomerli bir kishilik kameraga qamalgan edi, uning koptokdek keladigan darchasidan «Dafn marosimi byurosi» ko'rinib turardi.

MENING DORILFUNUNIM

Farangcha bilasiz.
Bilaman boplab
ko'paytish,
bo'lish-u
turlashingizni.
Ammo siz o'y bilan,
ayting, qalaysiz?
Tramvay tilini
tushunasizmi?
Tuxumdan chiqiboq
inson bolasi
kitob-u daftarga
zehnin qilar sarf.
Men varaqlab temir tunka sahifasin,
do'kon lavhasidan o'rganganman harf.
yerni
kesib,
yirtib
o'rganar har kim.
Butun Yer uvoqday globus, –
ko'rsa.
Ammo men
yonbosh-la
yer o'rgangandim –
yerga tunov uchun qulardim gurssa!
Ilovayskiy¹ yechardi chigal savolni:
– Chindan Barbarossa² mallasoqolmi?
Men kitob titmasdim bunga vaqt sarflab.
Ammo men bilardim Moskvada ne gap.

Odamlar o'qishar Dobrolyubovni
yomonlikni yomon ko'rmoqlik uchun.

¹ Ilovayskiy D. I. (1832–1920) reaksiyon ruhda yozilgan tarix darsliklarning muallifi.

² Fridrix I Barbarossa (1123–1190) «German millatli Rim imperiyasi»ning imperatori. Barbarossa degani italyancha mallasoqol degani.

Familiyasi qarshi¹.
Ayon ko‘raman.
Men doim non uchun birovni
emas,
o‘zimni sotganman.
Bola chog‘imdan
semiz odamlarni yomon ko‘raman.

Odamlar juvonga yoqish yo‘lini
o‘rganib olgancha
misday manglayda
jaranglab o‘ylari
o‘tirishardi.
Ammo men bilardim bino tilini,
suhbatdoshim edi ko‘cha uylari.
Suvso‘rar minorlar gap berishardi.
Men qanday so‘zniki otsam quloqqa
tinglov darchalari
diqqat-la tinglab,
ilib olar edi
bir qancha tomlar.
So‘ng esa tun haqda, bir-biri haqda
yapaloq tillarin aylantirgancha
chirillardi shamol parrakchalari.

¹ *Mayakovskiy Dobrolyubovning* familiyasi «amonlikni yomon ko‘rmoq»dan emas, «yaxshilikni yaxshi ko‘rmoq»dan olingan demoqchi.

KATTA BO'LGANIMDA

Kattalarda ish ko'p.
Cho'ntak to'la pul.
Sevishmi?
Marhamat!
Yuz so'm bir jism.
Men esa
uy-joysiz,
teshik cho'ntakda
katta qo'l
ola ko'z,
ko'cha izg'irdim.
Tun.
Bashang engilni kiyib olasiz.
O'ynaysiz xotinni yo bir bevani.
Moskva
hisobsiz
Bog' ko'chalar¹ning
halqasi bag'rida bo'g'ardi meni.
O'ynash
tiqillatar
yurak-soatni.
Sevgi to'shagidan ulfatlar zavqda.
Men Strastnoy maydonin² quchib yotardim
o'ylab poytaxtning qalb urishi haqda.
O'zimni
ko'lmakka,
kunga
lang ochdim –
deyarli yuragim sirti ko'rindi.
Kirsin ishq-u hirsga muhtoj bo'lsa kim!
Yurakka men hokim emasman endi.
Boshqalar yuragi bu uyda yotar.
Har kimga ma'lum bu:

¹ Moskvaning Sadovaya nomli bir-biriga tutash ko'chalari nazarda tutilgan.

² Strastnoy maydoni – Hozirgi Pushkin maydoni,

yotog'i – ko'krak!
Mening esa jismim aqlin yo'qotar.
Har yondan duduklar
yakkash bir yurak,
O, yigirma yilda
ne bahor, ne o'q
o'rtangan vujudga ag'anab qoldi!
Sarflanmagan yukdan jirkanch narsa yo'q.
She'rgamas,
aslan ham
bu jirkanch holdir.

OQIBATI NIMA BO'LDI

Ilojidan ziyod,
Keragidan ziyod
yurak tugunagi azamatlashdi:
azamat muhabbat,
azamat nafrat
go'yo shoirona tushday ilashdi.
Oyog'im titrardi
naq yukim oshib –
bilasan,
men ammo
mahkam odamman,
shunda ham
yurakning alpligin tashib,
bukilib ketardi
bir sarjin gavdam.
She'rim sutga to'lgan,
to'kishga joy yo'q.
to'lyotganga o'xshar qayta-qaytadan.
Men
Mopassan aytgan siymo ajdodi¹
she'r desa zoriqqan
Yer otasiman.

¹ *Mopassan aytgan siymo ajdodi* – Mopassanning «Idilliya» («Sokin hayot») hikoyasi nazarda tutilgan.

CHAQIRAMAN

Polvonday ko'tardim,
alpday yugurdim.
Saylovday mitingga elni chaqirdim,
qishloqqa
o't ketgan kabi
bong urdim.
«Mana u!
Olinglar – deya
baqirdim.
Shundayin
bahaybat
ulkan
bir badan
chang-u kir
qor tepa kabi
oh ursa –
xotinlar
mushakday sachrardi
mendan:
«Bizga tangabopi,
ixchami bo'lsa...»
Yukim bosar,
ammo uni
eltaman.
Otmayman
bo'g'sa ham meni
nafasim.
Biqin yoylarimda qolmadi chidam.
Zo'riqib qisirlar ko'krak qafasim.

Kelding –
ishbilarmon,
na'ram,
gavdamga
ko'z tashlab,
menda bir o'spirin ko'rding.
Kelding-u
yuragim olding
shu zamon,
to'p o'ynagan qizday
boshlading o'yin.
Yuragimni o'ynar
mo'jiza borday
goh juvon,
goho qiz, –
o'ynaydi har kim.
«Sevsa bo'larmikin?
Tashlanar sherday!
Bunga zoobog'dan
romlovchi lozim!»
Men esa xurramman,
Unday zolim yo'q.
Shodlik yuragimga sig'may,
sarxushday
to'ydagi hindiday
irg'ishlayman sho'x,
shu qadar xursandman,
yengilman qushday.

Royal eltolmayman
mening bir o‘zim,
po‘lat sandiqni-ku
qo‘ying tag‘in ham.

Royal-u
sandiqni
elta olmasam
qaytgan yuragimni
eltolarmidim.

Bankchilar:

«Boy odam yo‘q», – derlar, –
bizday,

sandiqqa qo‘ymasak,
cho‘ntaklar yetmas.

Senga sevgim –
ganjim,

uni sandiqqa
yashirib

Krezday¹

yuribman xushmast.

Agar xohlab qolsam,
bir tabassummi,

yarim tabassummi
ozroqmi olib,

lirik pul sarflayman
o‘n-o‘n besh so‘mlik

boshqalar ichida
tungacha qolib.

¹ Krez – qadimgi yunon rivoyatiga ko‘ra, Lidiya podshohi, behisob boyliklarga ega bo‘lgan.

MEN HAM SHUNDOQMAN

Kemalar ham oqar maskanga qarab.
Poyezdlar ham shoshar vokzalga tomon.
Men esa turgan gap –
men sevaman-ku! –
faqat intilaman
men senga qarab.
Kavlab zavqlanay, deb
yerto‘la sari –
tusharkan Pushkinning xasis ritsari.
Men shunday qaytaman
senga, sevgilim.
O‘zim zavqlanaman:
shundaydir dilim.
Kirdan qutulganda
tarashlanib,
oq yuvinib uyiga qaytadi har kim.
Men sening qoshingga qaytaman shundoq,
uyga borganim-da –
senga borganim!
yer bag‘riga olar yerlikni beshak.
Bizni qayta kutar so‘nggi muddao.
Hozir ko‘rishib ham,
hozir ajrashsak,
senga intilaman,
senga doimo.

Sevgiga bas kelmas
arazlar,
yo'llar.
O'ylangan,
ko'rilgan,
tekshirilgan u.
Patsatr she'rimni tutib bu safar
qasamyod qilaman –
sevaman mangu.

1922

BU HAQDA?

(Parcha)

*Men hali zaminda yashab to 'ymadim,
Zaminda men sevib to 'ymadim hali.*

Bu haqdasi ne haqda?

Bir emas,
 besh emas,
 ming bor kuylangan
ham shaxsiy,
 ham mayda ushbu mavzuda
men she'riy olmaxon bo'lib aylandim,
yana aylanishgim kelmoqda juda.
Bu mavzu
 Buddaga ibodat
 hozir,
zanji tig'in qayrar
 boyonlar yoqqa.
Marsda
odamyurak zot bo'lganda bir
U ham
 yozar edi
 hozir bu haqda.
Bu mavzu kelar-da,
 mayibni tirsakdan
qog'oz sari turtar,
– Yozgin! – der jo'shib.
Mayib
 to'lib-toshib
 lip etib turar,
yorqin baytlaridan jivirlar qo'shiq.

Bu mavzu zang qoqar
 o'choq tarafdand,
 o'grilar,
 bir imo qilar-da ketar,
 bir zum adil turib,
 qular da'fatan,
 yozuv naqshi aro o'zni dafn etar,
 Bu mavzu buyrug'i
 «Haq!» dan iborat!
 Bu mavzu farmoni
 «Ko'rk!»dan iborat!
 Ulkan mo'yqalaming
 yeganda ham lat,
 bir kuyni ming'irlab
 kuylaysan albat.
 O'ylasang, alifbe ayon kitob ul,
 bu mavzu zalvori boshlar o'shandan –
 «A» sini egallash
 Kazbekdan mushkul,
 aynitar,
 qaytarib uyqu-yu nondan.
 Bu mavzu kelajak,
 eskirmas zinhor,
 faqat der:
 – Endi sen doim menga boq!
 Boqasan,
 borasan
 bo'lib bayroqdor,
 ol shohi olovni qilarak bayroq –
 voqeaga sho'ng'ir
 bu ayyor mavzu!
 Sakrashga chog'lanar hislar inida.
 Unutub ko'r-chi sen!–
 tutoqqanday u
 joningni sug'urib olar
 qinidan.

Bu mavzu qoshimga keldi o'shshayib,

– So‘zimni

g‘ing demay qil!– deb
buyurdi.

Mening kunlaringa boqdi qiyshayib, odamlar va
ishlarni har yonga surdi,

Bu mavzu keldi-yu, yanchdi o‘zgasin,

yaqin bo‘lib oldi bir o‘zi yakka.

Bu mavzu pichoqday tiraldi bo‘g‘iziga.

Bosqonchi!

Yurakdan zarb yedi chakka,

Bu mavzu kunni tun qilib amr etdi:

– Baytlar manglayin ur – yorilsin zulmat!

REDING TURMASI

HAQIDA BALLADA

Eslayman – turgandim.

Shu‘la bor edi.

O‘shanda

shu‘laning

Nevaydi oti.

Mayakovskiy. «Inson».

Ballada va balladalar haqida

Ballada yo‘rig‘i juda ko‘hnadir,

biroq agar so‘zlar og‘risa og‘ir,

og‘riqdan so‘zlasa so‘zlar baribir,

ballada yo‘li ham yangilanadir.

Lubyansk proyezdi¹.

Vodopyaniy² tomon. –

Manzara

ana shu.

Ana shu

muhit.

¹ Lubyansk proyezdi – Moskvada Mayakovskiy yashagan ko‘cha.

² Vodopyaniy – L. Yu. Brikning kvartirasi joylashgan ko‘cha.

O'rinda bir juvon.
 Boshida yigit.
 Yotar juvon.
 Stolda telefon.
 Dahshatli yangilik kutmangiz
 mendan.
 «Yigit» va «juvon»dir mening
 balladam.
 Dahshati shundaki,
 «yigit» – bu menman,
 anov «juvon» esa –
 men sevgan odam.
 Turma netar bunda?
 Iso tug'ilgan kun.
 G'avg'o.
 Darchalarning yo'q panjarasi.
 Bu sizga daxlsiz,
 Turma dedim-ku!
 Stol.
 Stolda bir
 somon zarrasi.

*Simdan raqam
yuborildi*

Sal-pal tekkan edim – qavardi etim.
 Dastakni qo'limdan otdim yon tomon.
 Ikki barq o'qidan –
 – fabrik tamg'asi¹ –
 ishga tusha qoldi telefon,
 Qo'shni uy.
 Xonada
 uyquli ovoz:
 – Qachon bu!
 Qayerdan keldi cho'chqacha? –

¹ O'sha payt telefonlarining fabrik tamg'asi ikkita kesishuvchi elektr yoyidan iborat edi.

Kuyukdan qo'ng'iroq chiyilladi boz,
apparat qizigandi to oqarguncha.
Juvon kasal.

Yotipti juvon!

Yugur jadal!

Aks holda

yomon!

Etimni burqsitib, kuyukni ezdim
va darhol tanimga yugurdi chaqmoq,
million volt kuchlanish qiynadi-
ezdi,
telefon cho'g'iga men bosdim dudoq.
Men uyda

teshiklar

parmalab,

Myasnitskaya¹ uzra

shudgorma-shudgor,

sim-u raqamlarni

uzib,

parchalab,

oyimqizga uchdim

o'q bo'lib

nochor.

Oyimqiz ko'zlari boqardi mudrab—

ikkov uchun ishla bayram oldidan.

Qizil chiroq yondi qaytadan bodrab,

U qo'ng'iroq qildi!

O't so'ndi birdan.

Va sho'xlik boshlashdi

barcha chiroqlar,

telefon tarmog'i uzilar bir-bir,

— 67 – 10²ni, o'rtoqlar, ulanglar axir!—

Ko'chaga!

Vodopyaniy sukutiga! Tez!

¹ Myasnitskaya – Lubyansk bilan Vodopyaniyini bir-biriga tutashtiruvchi ko'cha.

² 67–10–Lilya Briking o'sha paytdagi telefon nameri.

dastak og'zidagi gardishni kerib,
zang chalib jimlikni qilganча
vayron

dirilloq oqimin yoydi telefon.

Bu jiringli narsa

jarangga to'lib
yiqitmoqchi bo'lib,
otdi devorni.

Zang qaytdi

devordan

ming zangcha bo'lib,
jihozlar tagiga dumalab bordi.

Jarang shapatilar ship bilan

polni.

So'ng yana

u ulkan koptokday yangroq
polga urildi-yu, bir sakrab oldi,
so'ng pastga to'kildi bo'lib zang-uvoq.
Deraza oynasi,

mo'ri qopqog'i

zang bilan jo'rovoz

titroqqa cho'mdi,

Telefon zanglari

uy-shiqildoqni

qo'lchasida silkib,

toshqinga ko'mdi.

*Sekundant
ayol*

Sal bilinar —

uyqudan

ko'zlar nuqtasi

ezayotir issiq ikki yonoqni.

Oshpaz ayol erinib turdi, chamasi,
inqillab,

«xix tuf»lab

bosar oyoqni.

U o'xshar tuzlangan olmaga juda,
fikrlar bosgandi manglayga ajin.

– Vladim Vladimich?!

Kimni deysiz?

Ha!

Tufli tiqirlatib ketdi megajin.

Sekundantday ketar...

Qadamini ko'r...

Odim uzoqlashar...

Sas kelar bazo'r...

Surildi bor boshqa dunyo qaygadir,
menga dastak bilan o'qtalar nadir.

Dunyoning oydinlashuvi

Qotdi barcha majlislarning

dokladchilari

himmatli gaplarin tamomlay olmay.

Qadimgiday,

og'iz ochib,

bu yerda bari

Hayitlar hayit¹in ko'rishar tolmay.

Ular bilar hayot

ikir-chikirin.

Uylari –

rasmana balchiqdir yaxlit.

Menga qarasharkan,

o'zlarin ko'rib,

sevgi otishmasin kutardilar xit.

Sirena nolasi aylandi toshga.

G'ildirak, odimlar g'ovuri tindi.

Duel maydoni-yu vaqt-hakim – boshda,

ajalni bog'lashga

shay qo'lda binti.

¹ Bu yerda va boshqa joylarda xristianlarning Rojdestvo, ya'ni Iso tug'ilgan kunni bayram qilishlari nazarda tutilgan.

Moskva ortida
jim bo'ldi yovon.
Dengizlar ortida –
xushqomat tog'lar.
Go'yoki durbinda
turardi kayhon,
bahaybat durbinda
(narigi yoqdan)
ufq adl-adl
qaddin rostladi.
Tasma.
Tarang kanop tortilgan edi.
Bir uchida –
menman mening xonamda,
bir uchida –
sensen sening xonangda.
O'rtada –
tushda ham
uchramaydigan,
oq libosda mag'rur bilonihoya,
jajjigina bo'lib fil suyagiday
olamda yotardi
Myasnitskaya.
Tiniqlik.
Tiniqlik keltirgan qiynoq.
Myasnitskayada

mohirona yo'nilgan detalday
nozikkina kabel – ipning o'zi naq!
Bari shunga bog'liq, taqdir-azalday.

Duel

Birinchidan!
Dastak o'qталishdi. 0!
Umidni uzaver.
Undan tashqari,

o'tinchga chulg'angan ko'zlarim aro
u qo'rqmay zarracha,
sharpa tashladi!
– Dantes¹day turibsiz.

Niyatingiz ne?–
baqirging keladi
sustkash juvonga,–
kabelni parmalab,
zaharingizni
tezroq ota qoling,
shimiray qonga.–
Oshpaz xotin esnab nogahon
aytgan
ilon qornidagi tovushqonday so'z
ko'ryapman,
kabeldan
sirg'alar
buyon
mudhishlikda o'q-u
sovuqlikda muz.
So'zdan ham mudhishi –
sirg'alar simdan
ibtidoiy paytning kunchi maxluqi.

(Odam
o'z modasin
u paytda
zimdan
topib kelar edi
zo'rlik-la yulqib).
Balki bunday bo'lgan...
mumkin-ku, axir!
Telefonga tegmas, tegmagan hech kim,
hech qanday maxluqiy bashara yo'qdir.
Telefonda o'zim.

¹ *Danites* – Pushkinning qotili.

Temirda aksim.
VSIK farmoyishin unga qilgin jo!
Erfurtniki¹ bilan solishtir,
borib!
Miyadan zo'r chiqib
ilk alam aro
g'ajinar bir hayvon
g'azabdan horib.

*Odamning holi nima
bo'lishi mumkin?*

O'rtoqlar!
O'zingiz
bir o'ylab ko'ring!
Shu yil yoz Parijga borajak shoir,
muhtaram xodimi
«Izvestiya»ning
yirtiq botinkada o'tirar faqir.
Men—
kechagi odam —
bir siltov bilan
tishlashgach,
yasandim naq ayiqsimon!
Soch paxmoq.
Ko'ylagim juni osilgan.
O'sha gap?!
Sim qoqib boshlaymi suron?!
Boray o'z joyimga!
Muz dengiz tomon!

Ayiqqlanmoq

Qattiq achchiqlangan ayiqday
olg'a

¹ Erfurtniki — 1891-yil oktabr oyida Erfurtda german sotsial-demokratiyasining programmasi qabul qilingan va unda proletariat diktaturasi shiori yo'qligi uchun Engels va Lenin tomonidan tanqid qilingan edi.

qad rostlab
 boraman
 telefon-yovga.
 Yurakka-chi,
 botar nayza beomon!
 Oqayotir. Qizil asal oqimi.
 O'kirish hamda qon. Yala, e zulmat!
 Bilmadim,
 ayiqlar
 yig'larmi-yo'qmi,
 yig'lasa yig'laydi
 shu taxlit faqat.
 Aynan shu taxlitda:
 rahm yolg'onisiz
 uzun dara bo'yi
 o'krab shashqator.
 Ayiqta'b Balshin¹ ham
 shunday ma'nisiz
 devor osha vaysar
 o'qroqdan bedor.
 Shunday qila olar ayiqlar aynan;
 yigirma tirnoqda tirnab inini,
 qo'zg'almay,
 tumshug'in ko'tarib baland,
 o'krar,
 o'krab charchar,
 so'ng yotar tinib.
 Barg uzildi.
 Ko'chki.
 Bezovta qilar.
 Paqillamas edi so'ta-miltiqlar.
 Uni ayiq eta olardi yolg'iz
 Ko'zyoshi jun ora
 choqchoqlashgan ko'z.

¹ *Balshin* – kvartirada Mayakovskiyning qo'shnisi.

Oqayotgan xona

Karavot.

Temirtak.

Uvada ko'rpa.

yetar temirtakda

narsalar tinch.

Sust.

Temirga urildi

titroq bir sharpa.

Choyshab

shalop-shalop qildi

ustma-ust.

Oyoqni yaladi muzdakkina suv.

Qayoqdan keldi suv?

Munchalar ko'p u?

Men yig'lab xun bo'ldim.

Yig'loq.

Rutubat.

Yolg'on –

nahot shuncha yig'lar

shu sumbat.

Jin urgur vanna-ye!

Divan orti suv.

Suv kirgan javonga,

stol tagiga.

Chamadon divandan –

suv turtipti-yu –

suzipti deraza etagiga!

Sho'mina...

Chekindi...

O'zim tashladim.

Boray o'chirgani.

Avj olar.

Vahm.

Qayoqqa?

Qanaqa sho'mina-o'choq?

Olisda.

Olisda yonmoqda qirg'oq,
Barin yuvib ketdi,
karam hidin hatto.
(Shunday hid kelardi
o'choqdan
chuchmal.)

Olislarda bo'm-bo'sh qirgoqlar.
Daryo. Ladogani quvlab uvillar shamol!
Daryo.

Katta daryo.
Tevarak sovuq.

Daryo jivirlar.
Men –
o'rtalig'ida,

Muz ustiga chiqdim
go'yo oq ayiq.
Oqyapman o'zimning muz yostig'imda.
Tomosha ko'rsatib chopar qirg'oqlar.
Meni olib ketdi yostig'im muzi.
Ladogada shamol.

Mo'l suv o'ynoqlar.
Yostiq sol sirg'alar uchibmi, suzib.
Oqyapman.

Istmalab yostiq muzimda.
Rutubat tuyg'usi hali ko'zimda;
Karavot oyog'i orasiga
yo
ko'prik tagigami oqmog'im
ravo.

Shunday yolg'iz qoldik:
men hamda sabo.

Bu daryo!
Bu emas.
Boshqa bir daryo.
Boshqa daryo emas.
Shu – turar edi.

Yaltirar edi u.

Esladim endi.

Fikrim o'sayotir.

Eplolmam uni.

Orqaga!

Solni hech chiqarmagay suv.

Yaqqolroq ko'rinar...

Aniqroq, aniq...

Endi muqarrar...

U – bo'lar!

Mana u!!!

Yetti yil burungi odam,

Po'lat tirgaklarni mavjlar

yuvmoqda.

Tanglikda yaratgan o'z qahramonim

yuz qavat ustundek uzun oyoqda qo'zg'olmay,

mash'um bir ahvolda

yonib,

poytaxt yonlariga turar tayanib.

Havoyi nizodan gul tikdi osmon.

Suvda po'lat mushagidan

ko'tardi isyon.

Ko'zlarim suzardi

tobora yuksak...

Ana u!

Ana u – ko'prikda hamon

panjaraga qo'yib turipti

tirsak...

Kechirasan, Neva!

Kechirmas,

haydar.

Rahm qil! Rahm qilmas

qochqoq sira ham.

U!

O'sha

yallig'langan osmon fonida
turipti men burab bog'lagan odam.
Turar.

O'sib ketgan sochlarin yozdi.
Quloqqa kaft tutdim.

Imo ham – abas!

Eshitdim,

eshitdim,

o'z ovozimni.

Kaflarimni teshdi pichoq kabi sas.

Mening o'z ovozim –

so'rar, yalinchoq:

– Vladimir!

Ketma!

Yolg'iz qoldirib!

Nechun yo'l qo'ymading cho'kishga

u chog'?

Yurakni yorishga ustunlarga urib?

Yetti yil turibman,

Suvlarga boqib.

Manzumang panjaraga bog'lagan

qaddim.

Meni kutdi suvlar

yetti yil oqib.

Qachon kelar axir,

qay kun

muhlatim?

Yo u toifaga

sen ham

suykaldingmi?

O'pdingmi?

Yedingmi?

Qorin qo'ydingmi?

Maishatlariga

oshno bo'ldingmi?

O'shalar oila baxtin suydingmi?

Qo'rqma!–

Qo'li pastga egilyapti, deya.
O'ylama otilar, deb,
ko'prikdan pastga.
– Qochishni o'ylama!
Chaqirdim boya.
Topib,
qoqib,
holdan toydirgum
qasddan!
Shovqin eshityapman.
Shaharda bayram,
Ular hozir bo'lsin.
Shuni yaxshi bil!
Ijroqo'm qarorin olib bor sen ham,
mening azobimni musodara qil.
To xaloskor-sevgi
kelmagunicha
ana shu
Nevskiy bo'ylab
qoshimga,
tentira, seni ham sevmaslar jincha,

Qutqaring!

Suzib qol!
Yoki cho'k uylar toshiga!–
To'xta, e yostig'im!
Zoyedir jami,
Kaftim-la eshaman –
yomon eshkak bu.
Ko'prik toraymoqda.
Neva oqimi
meni oqizmoqda,
oqizmoqda suv.
Endi men
ko'prikda turgan sharpamdan
ancha olisdaman.
Bir kun o'tkazdim.

Ovozim gurrosi quvar orqamdan,
Do'qlar quvg'inida yelkanni yozdim.
– Unutmoq bo'ldingmi Neva

mavjini?!

O'rnimni olmoqchi eding-a?!

Qochqoq!

O'lguncha yodda tut shaloplashini,
«Inson»da shaloplagan u odam

biroq –

qichqira boshladi.

Qani, kim qodir?!

Kuchingiz yetmaydi –

bo'kirar bo'ron.

Qutqaring! Qutqaring! Qutqaring

axir!

Neva

ko'prigida,

Nevada

inson!

Miraziz A'zam tarjimasi

JUDA SOZ!

1

Zamon degani –

o‘zi

uzoq hangoma:

zamonlar o‘tib ketdi –

ertakday qadim.

Endi qoldi na ertak

va na jangnoma.

Telegrammday

parvoz et,

ey she’riy baytim!

Baytim, tashna labing-la

Ichaver

har vaqt –

Bir daryoning suvinki,

uning ismi –«Fakt!»

Bu – telegraf simida

«g‘uv» etgan zamon

Bu –

shunday bir yurakki,

haqiqatga esh.

Bu – askarlar

yoki yurt

bajarolgan ish,

yo qalbimda

ro‘y bergan

voqea – ayon...

Bu kitob-la

istayman

bo‘lib bir tana,

tor hujra olamidan
ataylab chiqsam,
pulemyot otishmasin
egarlab yana,
misramda
nayzaday
porlab chaqnasam!
Bu kitobdan
ko‘zlarga to‘lsin masarrat,
bir kitobki,
bo‘lmish baxtiyor shohid.
Isyonkor kuch hamda
quruvchi qudrat—
To‘liqqan
muskullarga
oqsin shu taxlit.
Birovni yollamaymiz:
— Bu kunni yozsin!
Biz o‘zimiz
varaqda
suramiz qalam,
toki varaq
bayroqday shitirlab tursin,
shitirlasin
yillarning
boshida bardam.

2

«Bitsin urush!
Yetar!
Bas!
Bu ochlik— jabr!—

Hafsalamiz pir.
Aldashdiki:

«Xalqqa erk,
taraqqiy, davron...»

Barchasi yolg'on,

Qani

tuproq

va qonun!

Kim yer olibdi?

Olib bo'libdi!

Fevral uchun

hamisha ishlaganingga,

jangdan qochmay,

multiqni ushlaganingga –

Ayt, olganing na?

Qilishdi mayna.

Gardaningga

minibdi

Guchkov shaytonlar,

xar xil vazir-vuzoro,

Rodzyanko ne deb?..

Orqasidan tep!

Hukumat

o'z tumshug'in

boyga o'girmish,

Bunaqa hukumatga

itoat qilish –

Bizga ne zarur?

– Hukumatni ur!

Bu shikoyat

bamisli momaqaldirroq,

Goho esa, ovoza kabi

sekinroq

Kerenskiy¹

qafasi va zindonidan

sirg'anardi,

siljirdi

qishloqqa tomon,

¹ *Kerenskiy A.F.*– eserlarning boshliqlaridan bo'lib, 1917-yilda Vaqtli hukumatda yustitsiya, harbiy ministr va bosh qo'mondon mansablarida turib, proletar revolysiyasiga va xalq harakatiga qarshi jon-jahdi bilan kurashgan arbob.

g'ijirlardi
 zavodda po'lat tishsimon.
 Begona
 partiyalarni
 tepdilar nari,
 Itardilar
 u ezma
 nutqbozlarni...
 Bolshevikka
 berishdi jam bo'lib bari
 Chaqalarni
 madorni va ovozlarni.
 Dehqonning
 to chang bosgan
 kallasigacha
 dovruq yetib
 bilindi zamonning zayli,
 emish,
 dehqon homiysi
 «bolshavoylar» bor –
 o'h-ho'!
 – Bunisiga balli!

3

Chorlarga
 koshonalar
 soldi Rastrelli¹.
 Chorlar tug'ilar,
 yashar,
 qarirdi faqat.

¹ Rastrelli Bartolomso (1700–1771) – mashhur me'mor bo'lib, uning loyihasi asosida Peterburgda ko'p saroylar, shu jumladan, qishlik saroy ham qurilgan.

jonga tekkuncha,
nega shu ad'yutant

chirillar muncha:

«Sizga rost gap aytayin,
yo'qlab bildim atayin,
shundoq hodisa bo'lgan –

U¹ avtoda

yurarkan

Xalq

unga duch kelibdi,

u kimligin bilibdi,

Mashinadan

olomon

chiqarib motor hamon,

ot quvvati evazi

o'sha xaloyiq o'zi

uni ko'tarib

qo'lga,

jo'nab ketibdi yo'lga».

Shapillagan qarsaklar

qarsillar ekan,

Nevskiy ko'chasidan

suzar

bosh vazir –

Unga gul-u chechaklar

tutib turishgan

xonimlar

va do'ndiqcha bolalar hozir.–

Bekorchilik

holidan bezsa mabodo,

Kerenskiy

bag'oyat

epchil,

bahuzur.

O'zi o'zin tayinlar

¹ Gap Kerenskiy haqida ketmoqda.

yo harbiy
 va yo
 yustitsiya,
 yo bo'lak bir ishga
 vazir.
 Endi
 so'z bozoridan
 u qaytib kelar,
 Xazina boshqargani,
 ish taxlagani.
 Jimjimador imzosi
 g'oyat mo'tabar.
 – «Dehqonlarmi?
 To'polon?
 Bir qancha?
 Qani –
 yuborilsin,
 haligi,
 nimaydi oti:
 jazo otryadi!
 Nima, nima?
 Bolsheviklarmi?
 Hayallamay
 ularni ushlang
 va qamang!
 Nima?
 Kimlar?
 Ularni omma yoqlarmi?
 Ko'zoynaksiz qulog'im eshitmas, attang!
 Aytganday...
 Kornilov...
 Zoti oliylar?
 Kazaklardan
 lutf etsa
 bizga bir qadar?!
 A'lo hazrat deysizmi?
 Bilaman, ha-ha!..

Qo'llarin ham siqqanman.
E... bo'lmag'ur gap!

Podshohgami?
Suv bilan qora non?

Tavba!

Bunga nima dahli bor
sovetning?

Ajab!

Buyuraman:
kuzating
o'z yo'ldoshiga,

Nikolayni
Londonga,
Georg¹ qoshiga

Endi u ham tikildi
tarix jildiga,

son va muhr bosishdi
janob betiga,

so'ngra esa solishdi
uning suratin

mashhur rassom
Brodskiy
va, hatto, Repin!

4

Peterburg oynalari
ko'k va xiraroq.

Shaharni
chulg'ab olgan

uyqu va tinim.

Biroq...
hanuz uxlamabdi

Kuskova² xonim.

¹ Georg – Angliya qiroli.

² Kuskova bilan Milyukovning suhbatida, Mayakovskiy kinoya bilan Kuskovanning bir qancha so'zlarini qo'shtirmoq ichiga olganki, bular Pushkinning «Yevgeniy Onegin» romanidagi Tatyana bilan enagasining mashhur suhbatidan ko'chirilgan.

Kaytib kepti
 kampirga
 sevgi va nash'a.
 Tong qitiqlar
 xayol va karavotini.
 Somon tusli sochlari go'yo tarasha,
 Qanday tashvish
 uyg'oti kekxa xotinni.
 Nima bo'lgan,
 bu qizcha
 so'ladi nega?
 U jim...
 Lekin ehtiros
 zo'rroq shekilli.
 Ko'pni ko'rgan
 Milyukov¹
 mo'ylov enaga –
 unga mehr-u shafqat-la
 berar tasalli.
 «Hujra juda dim...
 Uyqum qochgan, enaga...
 Derazani ochib qo'y,
 yonimga o'tir!
 – Oh, jonginam Kuskova,
 mazang yo'qmi, a?»
 «Ko'p diqqatman...
 o'tmishdan naql aytib tur!»
 «Nima desam, Kuskova?
 bir mahal
 yod olgandim
 birtalay rivoyat – masal,
 har-xil,
 bo'lgan-bo'lmagan
 afsona cho'pchak,

¹ *Milyukov P. N.* – kadetlar partiyasining rahbari, tarix fanlari professori, aksilinqilobiy burjuaziyaning boshliqlaridan bo'lib, Vaqtli hukumat davrida kapital hokimiyatini saqlash uchun ko'p harakat qilgan.

meni kasal deysanmi?

Men...

Sevib qoldim...»

– Bolaginam,

nima gap,

xudo saqlagur! –

deb Milyukov

qilardi

duo va irim,

cho‘qintirib

xonimni

qo‘l-la professor.–

– Qo‘y, Kuskova,

yoshimiz ancha ulg‘aygan,

foydasiz

sevishmoqlikning

ma‘nosi yo‘q-ku.

«Yo‘q, sevaman», – der edi,–

«uni sevaman!»

Shivirlardi

profssor qulog‘iga

u:

– Jigarginam, azizam,

sog‘liging buzuq. –

«Qo‘ygin meni, men oshiq,

hech tinchligim yo‘q»

– Kuskova,

bu – asabdan,

davolanib ol...–

«Oh, enaga

U qanday burro til,

so‘zamol!..

Oh, enaga!

Oh!!!

Uni

qo‘lga ko‘tarib

yurar olomon!

Erk haqida

u qanday uradi chaq-chah...

«Yo unga yor bo'laman,

yoki

o'laman...»

Yostig'iga turtinar

kampir dam-badam.

Og'zidagi faqat shu:

«Sasha! Jonginam!»

Ko'zidagi yoshlarni

yeng bilan artib:

– Axir, u kim?– bo'kirdi

mo'ylov enaga,–

Seni maftun qilgan kim?

Gapir batartib!–

«Sevaman Kerenskiyni!»

– Qaysi u? Sashka?! –

Bu iqordan enaga

bor gapni bildi,

Milyukovning

qovog'i ochildi,

kuldi.

Professorning

bu baxtdan

ochildi turdī:

– Bo'pti, bo'pti, bemalol –

bu baribir-ku!

Nikolayning davri ham,

Sasha davri ham

bizning daromadlardan

ko'ngil xotirjam.

Neva sohillarida

balki, o'sha kez

Uchratganmisiz

shu taxlit

xonimlarni siz?

Jiringlatib
 ko'p po'rim
 shporlarini
 Belga osib
 tasma-yu shashparlarini,
 Ikki kishi:
 bulardan biri: ad'yutant,
 sherigi Popov degan
 shtabs-kapitan
 (Ligovkada joylashgan —«Seletka» ichra)
 ichishib so'zlashardi
 bir-biri ila:
 «Ayting,
 janob ad'yutant,
 rost gapni xuddi, --
 Nimalar
 ko'rgumiz bor?
 Qayerda umid?
 Rossiyani
 juhudlar
 juhudga sotdi,
 Asl
 ofitserlarni
 minibdi juhud!
 Siz, kim bo'lmang
 professor,
 yoki liberal,
 Kazaklarni
 ammoki
 siz tinch qo'yingiz.
 Mana,
 mening ahvolim
 sizga bir misol,
 bu...
 ishkalni

ychishga shayton ham ojiz!

Bukun

o'z denshigimga¹

baqirdimki:

– «Hay,

Etigimni

moylab qo'y,

yorqin ko'zguday!»

Va albatta

onasin...

Men...

haligiday...

u surbetni

qarangki,

u ham... onamni...

Kimni? –

Yelizaveta Kirillovnani?–

«Yo'q,

men tojli

shohlarga

qarshi bo'lamen,

Negizsiz

sotsializm –

hali nasiya.

Avval demokratiya,

keyin

parlament.

Madaniyat lozimdir.

Biz-chi –

Osiyo!

Men hatto –

sotsialist.

Ammo

to'nkarish

birdaniga mumkinmi?

¹ Denshik– chor imperiyasida ofitserning shaxsiy xizmatida yurgan soldat.

Bo'lmaydi sira!
Asta,
sekin,
oshiqmay,
qarichma-qarich.
Bugun,
erta,
yigirma yillardan so'ngra.
A bular-chi?
Bilamiz,
Vilgelm¹ o'zi
bularga in'om qilgan nishon va lenta,
bular –
shtab yollagan
nemis josusi,
Berlinda
vokzal chiqqan
qo'llarda patta.
Muharli vagonlarda
kelibdi bular,
Krestiga² qamashlik
ko'p ma'qul bo'lar!»—
«Bu choraga roziman,
to'g'ri-ku, biroq
hali ham, bu peslardan
osildi kamroq»...
«Nima?
Aljib qoldingmi,
Rusiya kampir?
Surgi dori ich!
Tuzal!
bir oz kuchga kir.
Bu bekor gap!
Kazakka hazillashmasin.

¹ Vilgelm II – Germaniya imperatori.

² Kresti – Peterburgdagi turma.

Ko'poramiz
 ichagu chavaq – hammasin...»
 Bu gaplarga ad'yutant
 qiqirlab kular,
 undan qolmay Popov ham
 piqillab kular,
 «Vaboga yo'liqqurlar,
 bo'lsin la'natband!
 Birpas meni tinglangiz
 janob ad'yutant:
 general...
 Zoti oliy ...
 xazrat ...
 Kaledin¹
 Dondan
 tashrif etadi
 qo'lida xipchin;
 Zoti oliylarini...
 Siz demang yakka!
 Dnepr,
 Don,
 kubanli kazaklar birga...»
 Ulfatlar
 urishtirib
 qadahni
 jing-jing,
 jiringlaydi shporlar
 jarangu juring.
 Ichib-ichib kapitan
 mast bo'ldi itday,
 dam chiqarmay
 malaylar
 choynak keltirar.
 Naryog'dagi

¹ Kaledin A.M. – chor generallaridan, 1917 yilda Don kazaklariga suyanib sovetlarga qarshi kurashgan oq gvardiyachi.

podvaldan esa,
 paydar-pay –
 qalqayotgan boshqacha
 soʻz eshitarlar.
 «Men,
 oʻrtoqlar,
 harbiy byurodan.
 Tamom qildik majlisni,
 hozir.
 Ol mauzer-chun
 ikki yuz
 oʻqni qoʻltiqqa
 Mana bu
 yuzta oʻqni olgin
 miltiqqa!
 Ogʻizlarni yogʻlarkan
 murosachilar,
 kelar
 kazaklar bilan
 samokatchilar.
 Buyruq bor:
 piterliklar
 frontga ketsin,
 bu yerga
 Gatchinadan¹
 qoʻshinlar oʻtsin.
 Ey, bu yerga
 Viborgdan²
 kelayotganlar,
 siz
 Liteyniy koʻprikdan
 aylanib keling!
 Tunda
 pastlab gapiring

¹ *Gatchina* – bir shahar.

² *Viborg* – Peterburgda ishchilar turgan rayon.

misli nozik tor,
bu – mayxona emasdir,
jim,
sokin bo‘ling!
Men telefon markazin
egallashim shart,
biz bo‘g‘masak
bizlarni ular
bo‘g‘ishar.
Yo telefon bizniki bo‘lur va yoxud
proletar jonimdan
ajragayman xud.
Uning o‘zi
kelgandi
eski paltoda,
yurar edi
birovlar tyniyolmay hech!
Derdi:
– Bugun qo‘zg‘almoq
barvaqt, behuda,
ammo, indinga qolsa –
qolarmiz
ko‘p kech!
Ha, demak, ertaga!
Boplar ekanmiz!
Kaltaklaymiz
Kerenskiy badzotni
ya‘ni
u shohona yotoqdan
obchiqarmiz biz
haligi Aleksandra
Fedorovnani.¹

¹ Bu yerda kinoya bor. Nikolay II xotinining nomi Aleksandra Fyodorovna edi. Kerenskiyning nomi esa Aleksandr Fedorovich edi. Bu o'xshashlikdan foydalanib ishchi tilidan berilgan bu so'zda Mayakovskiy Kerenskiyni zanchalish davlat arbobi deb masxara qiladi.

Oktabrda esardi
 odatiy yellar,
 kapitalizmda tashvish
 odat bo'lganday,
 Troitskiy tomonda
 chayqalib yelar
 Tramvaylar avtolar
 izdan paydar-pay.
 Ko'priknig ostida bir –
 Neva daryosi,
 bunda
 kronshtatlik matroslar suzar...
 Eshitilar miltiqning
 so'zi – sadosi,
 bu sadodan qishlik qasr
 tezda qarsillar.
 Yashirinib
 dovdiragan avtoda ojiz –
 qochar edi
 omonat bir yukday oddiy,
 Gatchinadan chap berib
 u sobiq rais:¹ –
 «Bebosh qullar!..
 ularga jazo ashaddiy!
 Siyrak yulduzlar ko'zi
 ko'rar daf'atan –
 Qishlikni² qurshamoqda
 askar halqasi,
 Milonniy ko'chada,
 kazarmalardan
 keksgolmchilarning,³
 yurar to'dasi...

¹ Kerenskiyga ishora.

² Qishlikni – qishlik saroy.

³ Kyeksgolmchilar – Chor qo'shinida harbiy bir qism.

Hukumatni,
 yaxshisi,
 o'zing tashlab ket,
 baribir-ku,
 najot io'q,
 ishlaring yomon!
 Ishchi mahallalardan
 kelar
 ketma-ket
 qizil gvardiyachilar
 qishloqqa tomon.
 Ishchi,
 matros,
 yo'qsillar qatorma-qator
 qo'llarida nayzalar – tig'lar yaltirar.
 Go'yo
 qishlik saroyning
 bo'g'ziga tamom
 qadoq qo'llar
 chuzilib
 siqishar hamon.
 G'o'dayishdi
 lapanglab ikki zo'r soya,
 Bir-biriga duch keldi,
 ikki peshona,
 Panjaralar barmog'in
 qilib dastmoya –
 Olomonni
 to'smoqchi bo'ldi
 koshona.
 Shamollardan,
 o'qlardan poyama-poya
 chayqalashib titrardi
 ikki zo'r soya,–
 sinayotgan so'ngakday
 qarsillayotir
 sira tinmay pulemyot – o'q

kazakning kalladorlari.

Go'yo

taroq tishlari

sinib tushganday

siyraklashdi

qishlikning

soqchi askari.

Xiyla uzoq

chuzildi

sukunatli dam.

Bu sukutda umid ham,

umidsizlik ham.

Qishlik saroyda esa,

muhtasham uy bor,

mebellar jimjimador,

naqshin bronza,

ministrlar

o'tirmish

bunda ham qator,

qirdirilgan betlari

archilgan toza.

Ularga na qarash bor,

na quloq, solish –

nayzalar o'rmonida

janoblar tutqun,

so'qillagan nok kabi

ular yetilmish,

bir qoqilsa

to'kilib ketgaylar

butun,

Onda-sonda pichirlash ovoz –

Imo bilan

gap ketar bir oz.

– Kerenskiy qaerda ekan?

– Kazak olib kelgani ketgan!

Yana cho'kar jimlik, o'rta – lol.

Lekin,

kechga borib bir savol:

– Prokopovich¹ qaerda ekan?–

– Prokopovich...

Bedarak ketgan!

– Ammo,

Nikolaevskiy ko‘prigidan past,

qo‘rg‘oshin rang suvlarning

ketidan faqat

qarar edi

ajalday

sovuq indamas,

«Avrora»²ning

po‘lat

qubbasi

beshafqat.

Shu onda yoqasidan

ko‘tarib boshin –

Konovalov³ balandga

bir ko‘z tashladi.

Hozirgacha

buloqday quyilgan

shovqin –

Endi

selob bo‘ldi-yu,

qaynay boshladi.

Bu novcha bo‘y kim ekan?..

Yo teraklardan

derazaning

oynasin

sharaqlatgan kim?

Yo‘q, yo‘q,

bu uch dyumli

zambaraklardan

¹ Prokopovich S.N. – 1917-yildagi vaqtli xukumatda avvalo savdo va sanoat, keyincha esa, oziq-ovqat ministri.

² «Avrora» – Oktabr qo‘zg‘olonida bolsheviklarni yoqlagan revolyusion kreysler.

³ Kokovalov A.I. – yirik kapitalist, Vaqtli hukumatda savdo va sanoat ministri.

Petropavlov portlari

sharaqlab balkim...

Yuqorida –

go'yoki

zo'r shahar portlar,

«Avrora»ning to'plari

«guv-guv» g'uvillar.

G'uvillab

olov-o'qlar

havoda yonar,

yerga endi sochilay

deganda

balki,

Petropavlov ustidan

yuksaldi fonar, –

Bu –

qo'zg'olon degani,

shartli bir belgi.

– Yo'qolsin!

Hujum!

Olg'a!

Bosaylik, hujum! –

Kirishdilar

gilamlar ustidan toshib!

Hatto har bir zinada

bo'lishib g'ujum. –

Yurishardi yunkerlar ustidan oshib.

Go'yoki, xonalarda to'lib toshdi

suv,

oqar edi

olomon

berib qurbonlar,

tushning hovuridan ham

qizg'in

tortishuv,

jang o'rni – darpardalar,

yumshoq divanlar.

yigirma odam...

Chopib kirdi

bir yunker:

– «Nizo ahmoqlik»

o'n uch ovoz chiyillar:

– «Biz taslim!

Taslim!»

Po'stinlarga,

shinelga

eshik to'lgan liq...

Bu sukutga

suqildi

to'satdan tovush,

yangragan,

hadiksiz

yo'g'on bir sado:

«Kim bu yerda vaqtliklar?

Qani, taxtdan tush!

Hammangning vaqtlaring¹

bo'p qoldi ado!

Smolniyda

olomon

kerib ko'ksini

Xabarlarga

chiqardi

qo'shik-la peshvoz,

birga aytib:

«shu bo'lur»²

degan so'zini,

«Eng so'nggi»³ni.

jo'r bo'lib

kuylashardi soz...

Tonggacha qolgan edi

¹ «Vaqtliklar» – Vaqtli hukumat azolari. Ikkinchi maqomda «vaqtlaring», y'ani muhlatlarning ma'nosida.

² «Internatsional» – gimindagi mashhur naqaratning so'zlaridan.

³ «Internatsional» – gimindagi mashhur naqaratning so'zlaridan.

bir gazchalik yo‘l,—
Sharqdan
nurlar ko‘tarmish
yalinmoqqa qo‘l.
Mashinaga o‘tirib
Podvoyskiy o‘rtoq,
horg‘in dedi:
«Ish tamom....
Smolniiy... tezroq!»
Ortiq tindi pulemyot.
Ishlar boplandi.
Vizillovchi
arilar – o‘qlar
jim bo‘ldi.
Tig‘
qirrali yulduzday yondi,
tovlandi,
osmoniy yulduzlar
poyloqda
so‘ldi.
Oktabrda
esardi
odatiy yellar.
Ko‘priklarda
rel’slardan ochib iz-yo‘llar,
Tramvaylar
chopishni ettirar davom,
sotsializm davrida –
boshqa bir ayyom.

7

Ana shunday kunlarda,
shunday tunlarda
istagan paytingda sen
sayr etsang agar –
ko‘chalarda

shoirlar

yoki o'g'rilar.

G'ira-shira ko'lanka

o'zi

suv yanglig', yoqdir

moviy fazoning

tub – nihoyasi.

Yana

shuning ustiga misli

kit – baliq

«Avrora»ning

qo'qqaygan

ulkan jussasi,

Maydonni qirqib o'tdi

epchil pulemyot.

Daryo bo'yi ko'chalar–

bo'm-bo'sh va xilvat

Gulxanlarda lovillab

o'dag'aylar

o't –

bir chekkada

ko'p quyuq soyada faqat...

Haroratdan

shu tuproq

bo'lmish yopishqoq.

Qo'rqqanidan,

yo qo'li muzlaganidan,

Yoki

bunda boshpana izlaganidan –

bir gulxanning yonida

yoppa-yolg'iz zot:

isinar soldat.

U soldatning

ko'zida aks etdi olov,

Sochlarining

tarami bo'ldi otashnok,

Hayron bo'ldim,

men uni tanidim
 darrov:
 «Qalay, salomatmisiz,
 Aleksandr Blok!¹
 Omad futuristlarda,—
 eskirgan kamzul
 Choklaridan
 soʻkilib
 bormoqda nuqul».

Blok boqdi
 gulxanga
 oʻylanib biroz —
 dedi:
 «Juda soz!»
 Koʻrdimki,
 chor atrofda
 choʻkib borardi
 Blokning Rossiyasi
 ogʻir, abadiy...
 Uning sevgan olami:
 «Notanish xonim»,
 «Shimol yoqning dudlari»²
 barisi bugun
 goʻyo konserva qutisin
 sinigʻiday dim,
 dengizlarning
 qaʻriga
 botardi butun.

Birdan
 yuzi
 sarrofning yuziday xasis,
 toʻy paytida oʻlimday
 qaygʻurdi maʼyus:
 «Qishlogʻimdan...

¹ Blok (1880 – 1921) – mashhur rus shoiri.

² Qoʻsh tirnoq ichiga olingan bu obrazlar A. Blokning simbolistik davrida yaratgan asarlarining nomlaridir.

Juldur

tur!

Vaqt –

pachava!

Yovni –

ur!

Non!

Erkinlik!

Sulh uchun –

ayamasdan

bor kuching!

Zavodni burjuyardan

ol!

Yerni

pomeshmikdan

ol!

Kurash uchun

maydon

ol!

Eski –

yo‘qol,

Xay nomard!

Boyga

musht sol!

Shartta-shart!

Yelkalarda

itoat

yukin tashish

bas, yetar!

Kapitalga

sol dahshat!

Dirillang

ey zar tojlar:

Qorin yog‘i

erisin –

dorilarning xataridan!

Tekinxo‘rlar

cholg'i
 va o'roq!
 Nimasi
 kam
 Ninamning?!
 O'zlari
 oyimtilla,
 tort uyga
 pianinoni,
 gramafon,
 soat-la!
 Yaqin
 keling
 polvonlar!
 Bular:
 talon-torajlar.
 Qoziq bilan ko'tar qo'y,
 xaskash bilan
 itar qo'y!
 Stenkaning,¹
 Pugachyovning
 Ishlari
 olovlansin!
 Biz
 boylarning
 qo'rasin!
 yondiramiz barisin!
 Xo'rozni²
 qo'yib
 yubor!
 Panshaxani baland tut!
 Hay,

¹ *Stenka Razin* (XVII asr) va ye. Pugachyov (XVIII asr)– stixiyali revolyutsion dehqonlar harakatining rahbarlari.

² Dehqonlar qo'zg'olonlari chog'larida yong'in simvoli (belgisi).

Qahraton,

yomon sovuq.

Zamharir bir qish.

Ammo, tanga yopishar

terdan ko'ylaklar:

Bu – mehnat shanbaligi...

qaynab ketar ish.

Ko'ylakli kommunistlar

o'tinni yuklar

Biz ketmaymiz,

ammo shuni biz

bilamizki, ketsak

ruxsat bor.

O'z yo'limiz,

o'z vagonimiz –

O'tinimiz

yuklaymiz qator.

Soat ikki:

haqimiz butun,

ketsak bo'lar,

ammo

kechroq ketgaymiz.

O'rtoqlarga

lozim shu o'tin:

O'rtoqlarni

sovqotirgan

muz.

Ish ko'p og'ir,

bu ish

ko'p qiyin.

To'lanmaydi

bunga bir tiyin.

Ammo biz-chi:

ishlaymiz qasddan,

yaratganday ulug'vor doston.

Biz ishlaymiz
zahmatga chidab,
zamon charxi
tez aylansin deb,
hayot chopsin
temir marsh
kuylab,
o'z yerimiz – cho'limiz
bo'ylab
bizga qaram
vagonda shu kez –
bizning to'nggan
shaharlarga tez.
«Ne qilasiz
bunda,
amaki?»

Amakilar
nega shuncha ko'p?»
Bu sotsializm!
Ya'ni – demakki
hur kishilar,
erkin ishlar ko'p!

9

Respublika oldida
boylar
turipti,
Angrayishib so'rashar:
– Nima degani?
«Sotsialistik millat»ni
kim ham ko'ribdi?
«Sotsialistik vatan»mi?–
Bu so'z – bema'ni.
Shavqingizni
anglashga
uquv yo'q
bizda,

nimani ham zavq bilan
siz sayraysizlar?

Qani,
sizning
bolshevik jannatingizda

Unar
qanday
mevalar
va apelsinlar?

Non va suvdan
bo'lakroq
nima bildingiz?

Yalindingiz
siz o'lmas ovqatga nuqul.

Har kunni
g'animat deb
mamnun bo'ldingiz,

Shunday
tikanzor vatan,
nimasi ma'qul?

«Bor urushgin»
desalar,
ne deb borasiz?

Odamzod
o'z yeri deb
o'lmog'i mumkin,

bu uchun
bomba urib
qo'ysa ham joyiz,

umumiy yer deb
o'lmoq
taajjub, lekin?!

Rus bilan
rus quchishsa
qancha halovat,

Sizchi:

Rossiya

nomin
ko'mdingiz oson.
Bu qanaka
vatanki,
o'zi yo'q millat?
Xo'sh,
nima millatingiz?
Kominteriston?
Xotin,
yaxshi kvartir...
Bankda pul... Mayli!
Bunisi – ona Vatan,
jannatday kirim.
Urushsang
xo'p,
shu taxlit
Vatan tufayli,
bu yo'lda
sen o'lsang ham
ko'p savob – irim». Eshitingiz,
ey milliy haromtomoqlar,–
kunimiz bizga ma'qul,
chunki u qiyin.
Bu qo'shiqda
kuylaymiz
shu aziz choqlar –
Balolar,
g'alabalar
ishlarning kuyin.

10

Bir yutum suvday
jo'ndir siyosat ishi.
To'q jag'larin
irjaytgan yirtqichlar bilar:
Rossiyada

tirnoqdan
 burjua qushi –
 ilinib qolsa
 demak – u harom o‘lar!
 «Syurte jeneral»¹lardan
 «siguransa»²dan,
 «intellijens servis»³dan,
 «defenzifa»⁴dan
 har xil
 palid ablahlar
 chiqib daf’atan
 bo‘z shinelni
 o‘lchashar yelkalariga,
 bombalarni tiqarlar
 xaltalariga,
 bu razillar kemaga joylashib to‘lar,
 ularni yollaganlar
 pullarni to‘lar,
 Novorossiysk portiga
 Marseldan² kelar,
 Arxangelskka
 Duvr³dan³ jo‘nashar ular.
 Aroq kayfi –
 ko‘zlar lo‘q,
 cho‘chqa yanglig‘
 qorin to‘q,
 Sovuq suvda
 o‘rmalar
 to‘lqin yorar kemalar.
 Suv ostida qayiq ko‘p,
 G‘o‘daygandir
 periskop ⁴

^{1,2,3,4} Fransiya, Ruminiya, Angliya va Polsha kontrrazvedkalari.

² Marsel – Fransiyaning janubidagi katta shahar va port.

³ Duvr – Angliya portlaridan.

⁴ Periskop – suv osti qayiqlarda uchi suvning ustiga chiqarilgan mahsus durbin.

Kroyserlar¹ suzadi,
har yoqqa o'q uzadi.
Minonoslar
 minali
o'ldirmakdir – amali.
Tag'in,
 bular
 ustiga
tushib bosqin qasdiga
to'p-la
 qilmoqchi nobud
zo'ravon drednaut.²
Har xil
 badbo'y gazlarni
 yomon sasir
parraklarning zarbi-la
 bulutni yirti
aviomatka³larga
 qo'nishar har dam
gidro⁴lar bardam.
Bilag'on kapitanlar
yubormish boylar,
to bo'g'zimiz
paypaslab siqib ko'rgaylar.
Oq dengizda
 jo'nasa
 biron qo'ltic
yoxud
 Qora dengizga
 va yo Boltic
yo Kaspiyg'a
 yo'l olsa

¹ Harbiy kemalarning bir turi.

² *Drednaut* – katta tipdagi harbiy kema;

³ *Aviomatka* – samolyotlarni tashib yurishga va ularning qo‘nib, ham ko‘tarilishiga moslangan tezyurur kemalar.

⁴ *Gidro (gidroplan)*— suvga qoʻnib koʻtariladigan samolyotlar.

bizning har kema –
bir baloga yo‘liqib
topar xotima.

Dengizlarning bekasi
turar taltayib,

Itona,
Britaniya
boqar g‘o‘ddayib.

Har tarafdan
qamalning temir halqasi,
yuzimizga tikilgan
to‘plarning og‘zi.

– Qizillarga yoqmabdi
Ular ochmi?–

Ha?!

Dengizga irg‘itarmiz,
yesinlar baliq,

Quruqda
talonlarga
havaskor gala

kemalardan
sohilga chiqdi
yarog‘liq.

– Botirarmiz dengizda,
toptarmiz
yeringizda.–

Birovlarni
aldashib
minar bo‘yniga,

o‘t qo‘yarlar
vatanning
aziz qo‘yniga.

Baronlar,
knyazlarning
chap berib qochgan

otilishdan qutulgan
tentak avlodi

ahmoq bo'lib,
 birinchi safda turadi.
 Qabrlarni qazinglar,
 tobutlarni yasanglar,
 Yudenich¹ning lashkari
 Bosmoqda
 Piter² sari.
 Karvonda
 laziz ovqat:
 Konservalar
 pud-pudlab,
 Zanjirli tanklar bosar –
 Piter tomon tipirlab.
 Shimoldan
 kelayotir
 Kolchak – admiral³
 Sibirning
 g'allazorin
 qilib poymol.
 Mashinalar kovlagan
 transheylar berk,
 sapyorlar
 ilma-teshik qilgan Qrimni.
 Vrangel⁴ning
 o'qtalغان to'plari yirik,
 Perekopdan
 boshlabdi
 u ham hujumni.
 Polkovniklar
 jazmani

¹ *Yudenich N.I.* – chor generali, 1919-yilda Antantaning yordami bilan kontrevolyusion qo'shin uyushtirib Petrograd ustiga yurish qilgan.

² *Piter* – Peterburg (Petrograd)ning xalqcha qisqartirilgan nomi.

³ *Kolchak A.V.* – chor admiral bo'lib, ichki urush yillarida Sovetlarga qarshi Sibirda kontrevolytsion armiya tuzib, hujumga o'tgan edi.

⁴ *Vrangel* – chor generali. Ichki urush yillarida Qrimda bosh ko'targan oq ko'shinlar qo'mondoni.

Mudhish

g'azna ko'tarib
qanday yetdi makonga,
o'sha

muz okeanga?

So'rang:

qanday bo'lib, shu –
bir to'da «botir»

bog'liq qo'l

kommunistni
qo'rqmay otibdir?

So'rang:

A'lohazratning
ofitserlari –

Sohildan

qanday qochdi
pitirlab bari.

Qanday chiqdi

kulbadan
olovning pari,

Qanday siqdi

tomoqni
«nazokatli» qo'l.

Ammo:

«its e long uey
tu Tipereri,

its long uey

tu go!»¹

Birinchi ishchi-dehqon

respublikasin

Yovlar

turtib ko'rishdi

har bir chekkasin:

ular o'qlar yog'dirdi,

¹ «Yiroq ekan yo'llarim Tipereriga, yiroq ekan yo'llarim u yerga» (ingliz soldat qo'shig'idan).

nayzalarni chaqirdi.
 Bu yoqliq,
 narigi yoqliq
 dunyodor boylar
 bizga flot surdilar
 tortdilar
 lashkar.
 La'nat sizga
 ey badnom podshohliklar,
 Demokratlik niqobin
 taqqan chiriklar,
 la'natlarga chulg'anib
 go'rga ketingiz,
 rasvo
 «fraternite»-yu «egalite»¹ngiz
 Yog'ar
 qaynoq
 qo'rg'oshin
 go'yoki selob.
 Qayerga ham bekinib
 olamiz endi?
 «Yanki dudl
 kip it ob,
 Yanki dudl dendi»
 Miltiqlardan,
 to'plardan
 na'ra-nidolar,
 Moskva –
 bir orol-u,
 biz – bu orolda.
 Bizlar –
 och-yupunlar;
 bizlar
 gadolar.

¹ «Fraternite» (qardoshlik) va egalite» (tenglik) fransuzcha so'zlar bo'lib, buyuk fransuz burjua revolyutsiyasining shiorlaridan edi. Mayakovskiy bu so'zlarning borib-borib imperialistlar qo'lida soxta niqoblarga aylanganini fosh etadi.

Tiriklik
 havo kabi
 esmoqda doim,
 esar
 sodda va quruq
 surunkasiga,
 Staxeyev uyida¹
 shu turar joyim,
 hozirda
 bu uylarga
 Veyesenxa² ega.
 Miltiqlar
 sharaqlatib,
 boqmaganni qaratib
 keltirishdi
 tez, ildam
 qilishdi bu yerga jam –
 kassalarni, qulfni,
 boy
 va yo‘qsil
 sinfni.
 Shekspirning
 tomlari
 pechkaga
 yoqiladi,
 dirillar
 tishlar faqat,
 kartoshka –
 zo‘r ziyofat.
 Yozda bo‘lsa
 ko‘chaga solishar quloq,

¹Petrogradda ko‘p uylar egasi, katta boy.

² Veyesenxa (VSNX)– Vvshiy sovet na rodnogo xozyaystva – Xalq xo‘jaligi oliy kengashi.

derazadan qarashar
 qo'lda bir chaqa:
 «Transval, oh Transval,
 ey ona tuproq!
 Sen
 giriftor bo'libsan
 o'tda kuymoqqa!»¹–
 Men-chi:
 bu tosh qozonda
 vujudim qaynoq!
 Qaynayman
 shu hayotning
 dosh qozonida,
 hayot – chopmoq,
 savashmoq,
 uxlamog
 yotmon –
 aks etar
 binolarning
 oshyonida,
 Aks etadi
 bu hayot
 boshidan oyoq.
 Otishmalar
 chog'idda
 cho'kka
 o'tirdim,
 sukut chog'i –
 darchadan
 mo'ralab
 turdim,
 toki

¹ *Transval* – Janubiy Afrikada sobiq respublika. Yuqoridagi bayt – ingliz-burlar urushi (1899–1902) davrida Angliya bu yerlarni ishg'ol qilmoqchi bo'lganida, Rossiyada to'qilgan bir qo'shiqdan olingan.

aniq ko'ray deb
yo'lni – ko'chani;
shu ravishda
qayiqcha – hujramni
surdim–
suzib o'tdim
men uch ming kun-u kechani.

12

Chayqovchilar
Glavtop¹
aylanasida.
Quchoqlar-u,
o'par-u
kuldirar seni,
kezi kelsa
bir so'm deb
o'ldirar seni,
Sekretar qiz
depsinar
valenkasida.
Non kartochkalarin
olgali turar
Qatorlashib
navbatda
o'tinkesarlar.
Yumushlar ko'p,
to'polon,
dilda kayg'u
zarracha:

¹ Glavtop – yoqilg'i boshqarmasi.

hazil emas –
 bir qadoq
 non!
 Bu – birinchi daraja!
 Ichib
 arg‘uvoni¹
 choy –
 to‘g‘rashar o‘tin-tikan,
 bizlar emas
 Filipboy,²
 bizlar bunga
 ko‘nikkan.
 Davri kelib
 ovqat ham
 bo‘lur batartib –
 darvozadan
 oqlarni
 uloqtiraylik.
 Ovqat yegimiz kelsa
 qorinni tortib –
 miltiq olib
 frontda
 yovni uraylik!
 O‘tib borar
 ana boq,
 mutaxassis bir o‘rtoq,
 tez olay deb payokni,
 taqillatar
 etikni,
 idorasi
 beribdi
 qiyom bilan
 o‘rikni.

¹ Chinakam choy yo‘g‘ida arg‘uvon (lipa) daraxtining gullaridan qaynatilgan choy.

² *Filippov* – katta oziq-ovqat va choy savdogari.

Boylar epchil bu ishda,
yerlar

Zundeleovichda.¹

Na bo'tqa,
na atala,
sizga bifshteks
va bul'on.

Siz boy,
bemalol to'lang – nonga
bir yarim millon.

Olimga
qiyin erur:

unga fosfor
ko'p zarur va bir tovoq
yog' darkor.

Ammo, ishlar teskari –
revolyutsiya o'zi bor,
yog'ning-chi:

yo'q asari.
Ular – fanlar xodimi,
bilimdon zotlar.

Tegishli xat yozilar –
topilar davo.

Ularning
qo'llarida
bazo'r mandatlar.

Anatol Vasilevich²
chekkanmish imzo.

Qani
endi
o'sha non
va o'sha go'shtlar –
siznikiga borilsa
bir soatga zap!

¹ Zundeleovich – hashamatli restoran egasi.

² Anatoliy Vasilevich Lunacharskiy (1875–1933) – kommunist, adabiyotchi, 1917–1929-yillarda RSFSR maorif xalq komissari.

Bosh qotirib
 o‘ylanar
 shunda komissar –
 Lunacharskiy bergan
 mandatga qarab.
 «Xo‘sh...
 sizlarga...
 shakar, ha?
 Yana
 demak yog‘!
 Tag‘in quruq tarasha....
 bir qadar
 o‘tin...
 Shu hujjatda haqqingiz bor
 olmoqlikka –
 Keng
 ste‘mol uchun deb
 tikilgan po‘stin.
 Sizga dangal bir savol,
 aytingiz, o‘rtoq,
 ta‘b xohlarmi?
 Ob qo‘ying...
 tap-tayyor qalpoq!
 Har kim kelib so‘raydi
 Buyumning
 bir qanchasin.
 Hozircha
 olavering –
 Mana
 baytal
 pochasin!»
 Yalmog‘iz kampirsimon
 Ko‘zga
 mo‘yna tushirib,
 Qaytib
 borishar shu on
 uch oyoq bo‘lib yurib.

Bu – o‘n ikki
 kvadrat
 arshinlik maskan.
 Bunda
 bizlar to‘rt jonmiz,
 katta-yu kichik.
 Lilya – bir.
 Olya – ikki,
 uchinchi – men,
 to‘rtinchi sherigimiz –
 Shchenik kuchuk.
 Oldim qo‘lga
 u yirtiq
 shapkaginamni
 va ko‘chaga chiqardim
 kichik chanamni.
 So‘radilar:
 Borasan hozir sen qayga?
 Yaroslav vokzaliga,
 hu– xalojoyga!
 Yelkan kabi
 qabarib shishar
 po‘stinim,
 sassiq echki singari
 jiyir qo‘lansa.
 Chanaga yuklab olib
 eltgan o‘tinim –
 buzilgan bir devordan
 tortilgan narsa.
 Olib keldim
 tarasha,
 terga botdim
 yana men,
 uni qalamtarosh-la,
 xiyla jiddiy

yo'naman.

Pichog'imni bosgan

zang.

Yo'nmoqdaman ammo

shan.

Boshimda oshgan

taftdan

ko'tarilar tadrijan

havodagi daraja.

Chamanzorlar gullaydi,

May

quloqqa

kuyлади.

Bu

qop-qora mo'ridan

burqsagan

iliq is.

Ivishib to'rt sumalak

yotadi tinch,

tovushsiz.

Odamlar keldi

birdan,

tebratar uyg'otgali,

is tegibdi

ko'mirdan,

arang uyg'otdi hali.

Derazadan naryog'da –

bo'ramoqda

qor.

– Hali yaxlaganlaring yo'qmi?–

deb so'rar.

Tun chog'ida

ayozlar

g'oyat sitamkor –

kiyib qor etiklarin

g'ijirlab yurar.

Tomimga

engashgan osmon – gumbaz,
kunbotish dengizida
botib cho'milar,
bu dengizning qirmizi sahnida
tez-tez
janub sari yo'nalar
bulut – kemalar.
Bu ol – alvon dengizning
narigi yog'ida,
kemalar langar tashlab
manzilga qo'nar,
u ko'rinmas ellarning
o't-o'chog'ida
qayin daraxtlarining
o'tini yonar.
Men
ko'p
issiq ellarda
kezdim ovora.
Lekin
shu qish faslida
angladim faqat –
sevgilarning,
do'stlikning
mag'zin yakbora,
bildim
nima ekanin
oila– shafqat.
Shu qahraton sovuqda
birga yotganing,
kupchilik-la
tishlaring
dirillatganing –
senga talqin qilarki,

ayama bir dam
insondan
ko'rpani ham,
erkalashni ham.
Havolari
sharbatday shirin
ellardan
bir g'irillab o'tasan
unutasan-ku,
ammo
birga
sovqotgan
aziz yerlardan
mumkin emas
voz nechmoq
hayotda mangu.

14

Yopib ketdi
tirishiq
va qahraton
qish
mangu
uyquga ketgan
insonning barin.
Ne hojat so'zlar to'qish!
Marsiya o'qish!
Yozmayman bu safar men
Volganing
g'amin.
Minglab kunga
qarindosh
shu kunllr ichra –
tanlab olgan
kunlarim
basavlat, sara.

Bu – kunlar
 silsilasi –
 uzun va oddiy,
 uni yillar
 darg‘asi
 haydab keltirdi,
 och desa –
 uncha emas,
 to‘q desa –
 to‘qlikdan past.
 Nimaiki
 yozibman –
 to‘g‘ri so‘zlardir,
 nimaiki umrimda
 so‘zlabman bari,
 bunga bois
 samoviy shahlo ko‘zlardir,
 sevgilimning
 samoviy
 shahlo ko‘zlari.
 O shahlo,
 yirik ko‘zlar,
 otashin, kuyik ko‘zlar!..
 Sho‘x telefon
 jaranglab gapirdi tajang,
 go‘yo soldi quloqqa
 boltaning sopin:
 afsus, ochlik g‘ussasi
 siqib qilgan tang
 o‘sha shahlo
 ko‘zlarni,
 qochirgan tobin.
 Bo‘lar-bo‘lmas gaplarni
 aytibdi doktor –
 emish, kasal yotgan uy
 juda sovuqdir,
 shu uchun emish, unga

issiqlik darkor,
 yana sabzavotning ham
 emish nafi bor.
 Yo'q, bu uyimga emas,
 sho'rvaga emas,
 balki o'z jononimga
 mehmon bo'lgali –
 Yashil sabzi dumidan
 ushlab bir nafas –
 ikki sabzi
 ko'tarib shoshaman hali.
 Men umrimda
 ko'p konfet,
 ko'p guldastalar
 bag'ishlagan odamman.
 Ammo u tuhfa –
 u tabarruk sabzi-yu
 O'sha payraha, barcha
 aziz sovg'adan
 esda, mo'tabar.
 Ko'p emas, tarasha kam
 O'zi nozik, o'zi nam
 O'rtacha qoshdan, gumon,
 uning eni
 sal yo'g'on.
 Bu o'zi ham yutuq-da!
 Ko'taraman qo'ltiqda.
 Borib yetdim uyiga:
 yanoqlar shishgan.
 Ko'zlar mayda.
 Go'yoki allakim teshgan.
 Ammo silash-siypash-u,
 sabzavot bilan
 U ko'zchalar sog'ayib
 kuldi qaytadan.
 Ko'zlar katta ochilib
 bamisli kosa

revolyutsiyaga
boqardi rosa.
Mening holim
hammadan oson,
Men o'zimman
Mayakovskiy,
o'tiribman bemalol,
xursand,
yegan go'shtim
xud baytalniki.
Birdan eshik
zorlab ochildi.
Singlim ekan...
u kirib keldi.
– Salom, Volodya aka!
– Olya, qalaysan o'zing?
– Og'a, ertaga ekan –
yangi yil...
Yo'qmi tuzing?–
Bir chimdim
zax tuzni olaman,
bo'lishaman
shu singlim bilan.
U jo'nadi,
yo'lda qor,
xatar,
sirg'anar u, yo'l bosib ketar,
tuzlagani
chuchuk kartoshka –
uch chaqirim
majbur yurishga.
Singlim bilan yurib hamqator,
qattiq ayoz
unga so'z qotar.
Dag'al ayoz
qitiqlar qizni:
Bu yoqqa ber

kaftingdan tuzni!
Uyga yetdi,
sepilmaydi tuz,
barmoqlarda to'nggan
xuddi muz.
Devorning orqasida
eshitilar bir sado:
«Hay xotin,
bozorga bor,
pidjagimni ham
obor!

Puliga
so'k sotib ol!»
Derazada
qor yog'ar,
qor ustiga
yog'ar qor,
qorning oyog'i
lekin
juda mayin
va sekin.
Poytaxtlarda
qoyalar –
yalang'och,
oq soyalar.
Yopishgan
qoyalarning tosh devoriga
o'rmonlarning
yaproqsiz qoq skeleti.
O'rmonlarning ortidan
ko'k ro'moliga
tirmashadi
quyoshning
oqimtir biti.

Moskva
tepasida
boshlanar bu kun

terlamaga yo'liqqan
kasalday zabun.
dekabrning
sahari
kechikkan,
horg'in.

Bulutlar
suzib ketdi –
semiz
yurtlarga yetdi.

Bulutlarning
naryog'i –

Amerika
qirg'og'i.

Yotib yalar yakka u
qahva bilan

kakao.

Restoran tovog'iday
tekis, dumaloq,

to'ng'izning tumshug'iday

semiz

yuz-quloq.

– Ey Boyonlar,

menga siz,

solingiz quloq!

Bizning

gadoy

tuproqdan

jar hayqiraman:

Men,

ana shu

tuproqni

yaxshi ko'raman!

Jig'ildonlar,

qorinlar

o'stirgan elni

biror kun

unutmoqlik
mumkin albatta,
ammo,
sen-la birlikda
ochiqqan yerni –
na uyda
unutarsan
va na g'urbadta!

15

Yonboshimda
bor ekan
bir zinapoya,
uzunligi
ikki yuz
bosqich cho'zilar.
Xabarchi – daqiqalar
to'qib hikoya,
poyalardan
keltirar har xil xabarlar.
Kunlar qator kelishib
depsinar edi:
– Ana xolos,
ko'rgulik zamon bor ekan,
zavodlarning qorniga
yem qayda endi?
Yoqilg'i bitgan!
Osmonning jilosin
ko'p xira aylar
lokomotiv
islari
yoyilib ko'kka,
mo'risiga qadarli,
burniga qadar–
qor uymasi ichiga
ko'milgan yakka.

Ochildi darvozaning
temir qanoti.

Kurak olgan
kishilar
bardam jo'nadi.
Piymalarga
rango-rang yamoq
solingan.

Bular
safarbar bo'lib ishga olnigan.
Jo'r bo'lishib chiqdilar
o'rmondan nari,
bahamjihat boshladi
ishlashga bari.

Menmi, sizmi,
barchamiz –
qor kurab iz
ochamiz.
G'irillab yana
poyezd –
qor supradan
chopar tez.

Ochin-to'qin
badanlar
darmonsizlik sezarlar.
Qo'lni qo'lga o'rashib
jonli zambil yasarlar.
Endi uyga

bemalol
boray desang
bora qol!

Muzlagandan beshtasin
o'zing bila birga ol!

Bugun
iflos ayvonda,
xira ayvonda

meshchanlarning chuchqabop
«mish-mish»lari bor.

Emish:

– Denikin

bosar

Tula tomonda,

qo‘liga o‘tar emish

korxona – ombor.

Yasanishib meshchanlar

pichirlasharlar

uzunquloq g‘iybatlar

singadi yog‘day:

– Endi xudo xohlasa...

Oq un ham bo‘lar

Choylar oqar soylarday...

shakarlar tog‘day:

Aylanay, oqginalar.

Ya-qi-i-i-n kelibdur,

Kerenskiy aqchasin

mahkam saqlab tur!–

Biroq, shaharni

uyg‘otdi jar,

plakatlar –

partiyaning xitobi:

«Proletar, otlan!»

Eskadronlar

janubga

yeldirdi otlar –

Mamontov'ni boplamoq qarori bilan.

Bugun

kunning o‘ziyoq

keldi shoshilib,

soqitlikni

o‘pirib qo‘ydi

¹ K.K. Mamontov – ichki urush yillarida janubdan hujumga o‘tib, o‘z vahshati bilan tanilgan oq gvardiya otliq generallaridan.

bir fig'on,
xirilladi
o'pkasi o'qdan teshilib,
qulab tushdi
tuproqqa
usti boshi qon.
Zinalardan pol uzra
qon oqib tushdi,
laxta bo'lib, to'zonga –
changa qorishdi.
Yana Kaplan¹ qo'lidan
bir o'q otildi,
bu o'qdan maydonga
qonlar to'kildi.
To'rt oyoqli hayvonlar
suyunib kular,
qadamlab shaqal kabi
nuqul uvillar.
Qutlagandek
bir-birin
quv savdo ahli,
shivirlashib
xotinlar,
erlar, shunday de
– Pitirlashdi
tumshuqdor cho'rtonlar
Shoshmanglar
tez fursatda hammasini y
So'ngra birdan
ko'zlarin
olaytiradi—
ana
nomlar,
unvonlar
uzun ro'yxati...

¹ *Kaplan* – 1918-yilda suiqasd qilgan terrorist ayol.

Otilgan dushmanlarning
 budir ro'yxati,
 Uni yirtib
 mo'ridan
 shamol buraydi.
 Yirtqichga changal solar
 sinf panjasi,
 bu-
 Lubyansk¹
 atalgan
 panjadir: Che Ka.
 – Meshchanlar!
 Jim!
 Tek turing
 kun-u kechasi!
 – Yov, tebranma!
 Lash-lushlar
 turing bir chekka!
 Oq ajdarning
 u qonli jag'iga
 qarshi...
 Meshchanga
 pana bo'ldi
 oshxona yo'rgak.
 – Bizga tegmang!
 Biz – jo'ja,
 biz hali go'dak.
 Biz, faqat iskab
 topar zotidan pashsha,
 Bizga biroz yem bo'lsa.
 yetadi o'sha!
 Payti keldi,
 yopingiz,
 og'zingizni siz!
 Biz meshchan – ojiz!

¹ Lubyansk – Moskvada Cheka (favqulodda komissiya) turgan joy.

Bizni kiyintirsangiz (buni xohlaymiz)–
sizning

hukumatni ham

bizlar yoqlaymiz.

Ertasiga osmon

yangi jar solar!

Der:

kechagi xabarlar

yolgʻon va chirik,

oftob ham,

qushlar ham

jom urib chalar:

tirik, tirik, tirik,

u – tirik!

Yana

kunlar keldilar

saflarni tortib,

qovushdilar

yonma-yon,

qator, batartib:

– Ketimizdan yuringiz! –

Deb qilishdi arz –

«Yana bitta

Gʻayrat faraz!»

Jangdan ishga

mehnatdan

hujumga oʻtdik.

Sovuqlarda kurashdik,

Och, yupun shuncha...

Qozongan narsamizni

Koʻp mahkam tutdik–

Tirnogʻimiz yorilib

To qonaguncha.

Men baʼzi oʻlkalarda

Kezganman sayyor,

Unda anjir va behi

unadi tayyor,

ammo, menga
o'zga bir yerdir
u diyor.

Lekin
o'zing so'qishib
qozongan yurting,
chalajon o'z yurtinghi,
sen asrab turding,
miltiq bilan uxlading,
o'q bilan qalqding,
ko'pchilik-la baravar
ter to'kding, boqding –
shu yurtni deb
hayotga
bo'larsan xushtor,
mehnatlarga,
to'ylarga,
o'limga tayyor!

16

Menga shuni aytgandi
yuvosh yahudiy,
u – Pavel Ilich Lavut
degan bir kishi
«Ko'chaga
endi chiqib
qarasam, xuddi –
oqlar qochar,
chatoqkan
ularning ishi...»
Chopishar
burqiragan
paroxodlarga –
ular
Sevastopolning ko'chalaridan.
Bir kundayoq

tumshug'iga
erkak musht solgan,
polkovnikni
soldatlar
irg'itgan tubga.
Biznikilar kelardi
o'q uzib, chopib,
yov qochardi sargardon,
na yo'l,
na yo'riq.

Bo'sh shtabning
eshigin qars etib yopib,
Vrangel yo'lga chiqdi
raportday quruq.

Ko'zi pastda,
oyoqqa qarab,
o'zi keskin qadamlar
tashlab.

Kiyib
qora cherkascha bir to'n,
yurar edi

Vrangel – baron.
Shahar tashlab ketilgan...
Xoli...

Liman tomon kimsasiz,
tanho.

Shunda faqat
olti eshkakli
bitta qayiq
turar muhayyo.

Go'yo o'q yeb yiqilgansimon,
oq murdorlik uzra
bel bukdi,
qochayotgan shu bosh qo'mondon
qo'sh tizaalab

tuproqqa cho'kdi.

UI

uch marta

tuproqni o'pdi,

cho'qintirdi shaharni

uch bor.

O'q ostida

qayiqqa

o'tdi...

– Oliy hazrat,

boraylikmi?

– Bor!

Eshaklarni olib qo'yishdi:

Motor

shunda guvillab qoldi.

Qayiq

go'yo suyunib birdan

«Olmos» sari

suzib yo'naldi.

O'qday

uchdi

muhtasham yaxta,¹

kalish nusxa yuk kemalari –

ekinlardan,

dastgohdan

judo –

tumtaraqay

qochardi

bari.²

Vatandan qochib ketmoq

g'arazlariga –

Turkning politsiyasi

solar panjasin,

ular suzib borarlar

¹ Yaxta – yengil kema turlaridan.

² Bu yerda gap oq gvardiya boshliqlarining safsatasiga ishonib oqlar armiyasiga kirib qolgan ongsiz mehnatkashlar haqida boradi.

turk darzlariga,¹
ko‘rarlar
Dardanelning
siqiq darasin.
Bular ekan –
ertangi gallipollilar,²
kecha esa
ruslar deb atalgan bular.
Og‘ir yillar
ularni ustma-ust kutar.
Mis qolpoqli
har ma‘mur
ularga xatar.
Ha, sigirlar
sog‘arsan
Argentinada,
Afrikada o‘larsan
axlatxonada.
Kemalarni chayqatgan
to‘lqinlar o‘zga,
yarim oyli
bayroqlar³
tashlanar ko‘zga.
Ketdagi kemalarda
shovqin va g‘azab,
baqirarlar
Bir qo‘shiqni jangovar, mardona, yoniq.
oldingi yaxtaga qarab:
– «Muttahamlar,

¹ Shoir, Qora dengiz bilan O‘rta dengizni bir-biriga ulab turgan ikki tor bo‘g‘ozni – Bosforni hamda Dardanelni – tuproqda o‘pirilgan darzga o‘xshatadi (shu bo‘g‘ozlar Turkiya territoriyasida bo‘lgani uchun ularni «turk darzi» deb ataydi).

² Gallipollilar – muhojir rus oq gvardiyachilarining bir qanchasi Dardanel bo‘g‘ozining g‘arb tomonida mavjud kichik bir yarim orolda joylashtirilgan edi. Bu orolning nomi Gallipoliya (Gelibo‘li) bo‘lgani uchun Mayakovskiy bu muhojirlarni kinoya bilan «gallipollilar» deb, ularning vatansiz va millatsinz odamlar ekanidan istehzo qiladi.

³ Turkiyaning davlat bayrog‘idagi rasmiy belgi.

bizlarni,
qildingiz xarob.
Xazinani
urdingiz siz jig'ildonga,
endi
qochayotirsiz
g'urbat tomonga!»
Endi
kema ahliga
ehtiyot darkor,
qo'qqisdan
o'q uzilib
solar vahima.
Turkiya sohilida
turar hamqator
ikki
amerikalik minonos kema.
Admiral durbinidan boqib har yoqqa,
so'ngra o'qlar uzilgan
qirrali toqqa,
to'ng'illab shu payt,
tashladi:
Ol rayt!¹
Amerikan kemalar
izma-iz yurdi.
Shaharga to'p o'xtalib,
Bosfora kirdi.
Osmon tandirida
tog'lar xud jarkop.
Havoni chechak atri
sharbatlarda ko'p.
Biznikilar
Jonkoydan²
qo'shiqlar kuylab.

¹ Juda yaxshi (inglizcha so'z).

² Qrimdagi bir shahar.

Simferopoldan tushar
 Qrimni bo'ylab...
 O'qlarning suhbatini
 qo'shiqlar bo'lar.
 Bayroqlarda jangovar alvon hilpilldr,
 qizillar-la
 tog'lardan tushmoqda qo'shiq,
 bir qo'shiqki,
 U pulemyot o'qidan
 egilmadi hech,
 qo'rg'oshin yomg'irida
 turdi misli er:
 «Voroshilov biz bilan –
 Eng birinchi qizil ofitser!»¹
 Zambaraklar,
 dengizning alvastilari
 qochganida oyoqni
 qo'lga olib, xor
 tinglaydilar tog'lardan
 sochilgan so'zni:
 «Biz SSSR uchun
 o'pmoqqa tayyor!»
 Peshanasin chimirdi
 shtab boshlig'i,
 uning qo'pol qo'llari
 hafsala bilan –
 beboshvoq harflarni
 eshmoqda edi:
 «Irg'itildi
 dengizga Vrangel butun.
 Jangda olingan emas
 bitta ham tutqun!»
 Hozircha nuqta qo'ydik.
 Bu nuqta, bu gal –
 raportni

¹ Mashhur sovet harbiy qo'shig'idan.

va urushni
bitirdi tugal.
Eslandi –
chala qolgan
ekin va terim,
esga tushdi
domnalar,
pechkalar, konlar.
Ketdilvar uyga,
artib peshana terin,
poyloqlarga tayinlab
tiyrak posbonlar.

17

Ishimizni maqtashga
boshlasam agar
bunga na burch qistaydi
va na misralar.
Menga qolsa
Vatanning yarmisin
buzib,
qolgan yarimin yuvarдим
qaytadan tazib.
Ish kunlari
Vatanda jo'shqin va qaynoq,
Supurib ko'rganlarga
men hamkor,
o'rtoq.
Bir kuylayman
hozirgi vatanni,
biroq,
bo'ladigan Vatanni
uch marta ko'proq.
Planimiz
hajmiga qalbimda ixlos.
Sarjinqadam miqyosga

Aziz o'lkamni,
men kuylayman
sha'ningni,
ey ona Vatan!
Men kuylayman
o'zimning respublikamni!

18

Men
to'qqizta oktabr
va to'qqiz mayga
qizil bayroq ostida
keldim
bu joyga –
millionlar qatori
keltirdim mag'rur
men qalbimni
bu joyga
ishonch-la masrur.
Yov dastidan
o'lganning
sovimay qoni
hilpirarkan
qora tug' – motam nishoni)
hayajon-la chopardim
g'ovg'ani ko'ray.
Skut etay, tek turay,
jo'shay, hayqiray!
Nog'oralar bu yerda
gumbirlar ekan,
Izg'iridan
ko'z yoshlar
duv to'kilarkan –
bu maydonda bo'lganman,
bu yerga yana
ko'p kelganman

bir o'zim
 yakka-yagona.
 Minorlarda
 soqchilar
 poylab turarlar,
 boshlarida qalpoqlar,
 hushyordir bari,
 ularga
 g'araz bilan
 pusib mo'ralar
 cherkovlarning
 qubbali
 quv kallalari.
 Tun chog'ida –
 boshimiz ustida shu dam
 oy suzar ildam.
 Qaydan kelar,
 bilamiz
 oy ko'chasini...
 Suzib kelar
 Sovnarkom,
 MIK¹ ning ustidan.
 Kremlning
 yoritib
 bir parchasini,
 O'rmalar kungira
 devor ustidan,
 Oy
 sudralib keladi
 keng maydon sari,
 bir soniya
 to'xtaydi
 u egib boshni,
 so'ngra yana

¹ Markaziy Ijroiya Komiteti.

oy – kalla
surilib nari
tashlab ketar
maydonda
yalang'och toshni.

Bu – taxtapul:
qatlgoh.
Albatta bu joy

Kallalarni qo'yishga
juda noqulay,
Oy

shu'lasida ostida
bo'lar namoyon
yorug' maydon
ko'p ravshan kunduzday
ayon...

Devor.
Bunga bayroqli bir xotin kelar,
Xok ostida yotganlar

uzra
egilar.

Tosh ko'chaga
quyilar
oyning simobi,
oy ostida
shitiklar

o'tkirroq, qaysar,
yana bunda,
uyulgan kitoblar kabi –
ko'rinmoqda
mujassam
mavzoley – marmar.

Ammo menga
na qayg'u,
na qora alam,
bu ostona oldida

chang sola olur –

ruhini
 ranjitmayman
 o'lgan demayman.
 U
 basharning
 barhayot ko'klamiday nur
 yanoqlarda,
 qalblarda
 doimo tepur.
 Ammo
 kirish yo'limni
 qabrlar to'sar,
 bo'sag'ada
 to'xgatar tanish ismlar.
 Mana bu shaxs: nomini
 men o'qib oldim.
 Ko'rishgandik
 o'lmasdan
 bir soat oldin.
 Kular edi
 berilib qiziq
 suhbatga,
 yonimda tushgan edi
 hatto suratga...
 Ammo qonga belanib
 Voykov¹
 quladi,
 qonlaridan
 gazeta
 ivib qoladi.
 So'ngra
 qarshimda
 paydo bo'lgandi darhol
 xuddi

¹ P.L.Voykov (1888–1927) – SSSRning Polshadagi elchisi, Varshavada oq gvardiyachilar tomonidan vahshiyona o'ldirilgan.

suratdagiday

bir kishi shu dam,

g'ijimlangan shinelda

va cho'qqi soqol,

misli temir

baquvvat, chayir

bir odam.

Kimda bo'lsa

bama'ni yashash niyati,

– Hayotda ibrat olay

qaysi ko'zgudan? –

deb o'ylagan

o'smirlarga

aytaman qat'iy:

– Namuna ol sen

o'rtoq Dzerjinskiydan¹.

Bu devor yonida

yotgan zotlardan –

so'ngak qolgan, kul qolgan...

Goho

kul ham yo'q.

Bularni yiqib qo'ydi

zahmat,

zindon, o'q,

lekin,

hech qaysi biri

qarib o'lmagan.

Menga shunday tuyular

go'yo har zamon,

qizil go'riston ichra

uyg'onar gumon.

O'rtoqlarni qiynaydi

tashvishli zahar,

U kullardan o'rmalar,

¹ F.E. Dzerjinskiy (1877–1926) – bolsheviklar partiyasining va sovet davlatining mashhur rahbarlaridan, revolyutsiyaning otashin ritsari.

suyakdan sizar,
yer ustida

gul bo'lib,

o't bo'lib o'sar.

Shitirlaydi bezovta

gullar,

maysalar:

– Ayting,

bunda bormisiz?

Mustahkammi bel?

Olg'a boradilarmi?

Yo turar yo'lda?

Respublika

avlodi

qurarmi tugal

kommunaning binosin

po'latdan, nurdan?

Tinch uxlangiz

o'rtoqlar...

Siz tinch yotingiz ...

Sizning

o'sha o'spirin mamlakatingiz –

bahorlar

kelgan sayin

ko'z qamashtirib,

gurkiraydi,

binoyi,

quvvat oshirib.

Ammo yana

shitirlar

kul vazalari,

guldastalar chalmasi

go'yo qilar do'q:

– Xo'sh...

Ularning

Yevropa va Osiyolari,

xavf ichida, g'aflatda,

kishandami?

– Yo‘q!

Jafo va pul,

qamoqning

dunyolarida,

zindon va dor,

ilmoqning

dunyolarida–

sizning ulug‘ soyalar

yurar doimo,

o‘lkalarni uyg‘otar,

bo‘lar rahnamo.

– Sizni-chi:

yovuz loyqa

yeb qo‘ymasmikin?

Solmabdimi

to‘ralik

miyalarda in?

Aytib bering

yaxlitmi?

Ayting,

hamkormi?

Partiyaning qudrati

Jangga tayyormi?

– Tinch yoting siz, o‘rtoqlar,

Xotirjam va jim...

Sizlardan farog‘atni

tortib olgay kim?

Biz hammamiz

qalqarmiz

tig‘ olib qo‘lga,

Birinchi buyruq chiqsa:

«Mardona, olg‘a!»

Yerning shari
garchi ko'p yirik,
uni kezdim
marzama-marza,
g'oyat yaxshi ekan
tiriklik,
hayot o'zi
ko'p tuzuk narsa.
Lekin bizning
jangovar yurtida
qaynar ekan hayot qish-u yoz,
Yashamoqlik
hammasidan soz!
Ilon kabi
to'lg'anar ko'cha.
Qator uylar
ko'chaning cheti.
Ko'cha – mening
Uylar – meniki!
Magazinlar
har xil mol qo'ygan,
derazalar og'zi
anqaygan.
Derazada
oziq-ovqatlar,
sharob, meva-chevalar
qator.
Pashshalardan
doka tutilgan,
pishloqlar
ko'p pokiza
qolgan,
chirog'lardir –
porloq – nurafshon.
E'lonlarda:

«Narx bo'ldi arzon!»
 Mana, mening
 kooperatsiyam,
 pat chiqarib
 jonlanar bardam,
 Tiyin bilan
 uramiz paqqos!
 Ha, bunisi
 juda, juda soz!
 Ko'rgazmada
 kitoblar – uyum.
 Bunda mening
 nomimni ham
 ko'r!
 Suyunaman:
 mehnatim –
 kuyim–
 respublikam
 mehnatiga jo'r.
 Chopib
 labdor
 g'ildiraklar-la
 chang to'zg'itar
 avtomobilim,
 mashinada
 deputatlarim,
 deputatlar –
 mening vakilim.
 Qizil bino tomon yo'nalar,
 borishadi majlisga ular.
 Mossovetim¹
 majlisida siz
 bo'lmang karaxt,
 bo'lmangiz ojiz!

¹ Mossovet – Moskva shahar Soveti. Bu yerda shoir erkalab «mening Mossovetim» deydi.

Basharalar
qizil rang, gulgun,
sarig' rangdir
lekin to'pponcha,
bunda mening militsiyam
har kun
qo'riqlaydi xuddi
merganча
Ko'lidagi tayoq-ishora.
Yo'lovchini yo'llamoqqa
xos,
o'ngga desa,
o'ngga yuraman,
juda soz!
Boshim uzra
moviy osmon—
zangori bir shohiday
tannoz,
hech qayerda
hech qaysi zamon
u shunchalar
bo'lgan emas soz!
Osmonda bulut —
qotqoqday,
uchuvchilar suzar paydar-pay.
Bular —
mening uchuvchilarim.
Qaqqayibman
daraxtga o'xshab,
jangga chiqsa
uchuvchilarim,
yov kuygusi
birakay qaqshab.
Ko'zim tushar
gazeta birdan.
Barakalla, venaliklar, ha!
Burjuylarning

tepib ortidan
ablahlarni xo‘b boplabdi-da!
Sudni yoqib
qilmishlar nobud.

Zer gut!¹
Qog‘ozlarning sharpasi ichra
yog‘inlarniig olovi
parvoz.

Bizillaydi
prokurorlar.

Juda soz!
Yozilganki
bosh

maqolada;
do‘q qilarmish bizga
yov – iflos.

Eh, tomog‘i kuyib
o‘lgirlar!

Do‘q qilarmi?
Mayli – juda soz!

Ko‘z oldimda
qadamlab dadil
o‘tib ketar
polklar muttasil.

Nog‘oraning
biqinin urar
gumburlatib
qo‘shinlar yurar.

Qadam shaxdam, bosh tikka,
bardam.

Suriladi
to‘plar muntazam.

Ana
qizil yulduzliklar ham...
Oyoqlarning bosimi qarang,

¹ *Juda soz* – (nemischa).

marshga tushgan
qancha hamohang:
sizning dushman.

Menga ham dushman.
Tumshuqlarin suqar ekan, boz
tolqon qilib

ezarmiz ko'p soz!
Mo'rilardan

burqirab tutun
havolarni qurshabdi butun.

Qani, pishqir.

Pishqirar ko'ring,

Bular mening fabrikalarim!

Pishqir, pishqir, mashina,

chaqqon,

nafas uzmay,

o'lkani yolchit,

yosh komsomol qizlarimga

tez —

bering ko'proq

chit!

Qo'shnidagi boqchadan sodda —

esib o'tdi

salqin shabboda.

Atirlikdir

qancha dilnavoz!

Juda soz!

Dalalar bor

shahardan chetda,

dalalarga —

qishloqlar payvand,

qishloqlarda

dehqonlar borki, soqollari

supurgi monand.

O'tiradi chol otaxonlar,

har qaysisi quv, ayyor dehqonlar.

Ular yerni haydar va qazar,

balki shunda

she'r ham yozar.

Tongda ishdan bahra toparlar,

mehnatga ko'p muxlis, mehribon,

ekar, o'rar, yanchar yoparlar –

shu qo'llardan

yeb yotibman non.

Sigir sog'ib,

yerni ekamiz,

ov qilinlar suvlarda baliq,

qarang, bizning respublikamiz

soz qurilar

tiklanar to'liq!

Bo'lak yurtlar

yuzlarga kirgan,

ular uchun –

tarix bir tobut.

Mening yurtim–

bo'z bola o'smir –

yarat, o'yla,

urin, ko'r va yut!

Shodlik tilay...

Sizga ham biroz –

Ulashsakmi?

Hayot juda soz! •

Yashamoqlik –

ajib ekan, rost!

Biz yashaylik

olamda yuz yil,

umrlarda qarimay

tetik, yillar sayin

oshsin muttasil –

bizlardagi

so'lmas bardamlik.

Bolg'a ila va she'r ila

sen dunyoning yoshligin kuyla!

Maqsud Shayxzoda tarjimasi

MUNDARIJA

SHE'RLAR

G'ijjak va sal-pal asabiylik <i>Miraziz A'zam</i> tarjimasi	4
Mana shunday qilib itga aylandim <i>Miraziz A'zam</i> tarjimasi.....	6
Lilyajon! <i>Miraziz A'zam</i> tarjimasi	8
Muallif bu satrlarni suygan odamiga, ya'ni o'z-o'ziga bag'ishlaydi.....	10
Javobgarlikka! <i>Miraziz A'zam</i> tarjimasi.....	12
Otlarga yaxshi muomala <i>Miraziz A'zam</i> tarjimasi	14
Ishchi shoir. <i>Jumaniyoz Jabborov</i> tarjimasi.....	16
Majlisbozlar. <i>Maqsud Shayxzoda</i> tarjimasi.....	18
O'rtoqlar, yo'l qo'ymaymiz!	21
Blek end uayt. <i>Asqad Muxtor</i> tarjimasi.....	23
Shoirlarga maktub	27
Laganbador. <i>Asqad Muxtor</i> tarjimasi.....	30
Tatyana Yakovlevaga xat. <i>Miraziz A'zam</i> tarjimasi	33
Arbob. <i>Asqad Muxtor</i> tarjimasi.....	37
G'iybatchi. <i>Asqad Muxtor</i> tarjimasi.....	40

PYESA

Vladimir Mayakovskiy. Muqaddima, ikki voqea, xotimadan iborat pyesa: <i>Miraziz A'zam</i> tarjimasi.....	44
Muqaddima	45
Birinchi voqea	47
Ikkinchi voqea.....	57
Xotima	64

DOSTONLAR

Ishton kiygan bulut. <i>Miraziz A'zam</i> tarjimasi	66
Umurtqamning sivilg'asi muqaddima. <i>Miraziz A'zam</i> tarjimasi.....	92
Sevaman odatda mana shundoq. <i>Miraziz A'zam</i> tarjimasi.....	103
Bolaligimda. <i>Miraziz A'zam</i> tarjimasi.....	104
O'smirligimda. <i>Miraziz A'zam</i> tarjimasi.....	105
Mening dorilfununim. <i>Miraziz A'zam</i> tarjimasi.....	106
Katta bo'lganimda. <i>Miraziz A'zam</i> tarjimasi	108

Oqibati nima bo'ldi. <i>Miraziz A'zam</i> tarjimasi.....	110
Chaqiraman. <i>Miraziz A'zam</i> tarjimasi.....	111
Sen. <i>Miraziz A'zam</i> tarjimasi	112
Hech iloji yo'q. <i>Miraziz A'zam</i> tarjimasi	113
Men ham shundoqman. <i>Miraziz A'zam</i> tarjimasi.....	114
Xulosa. <i>Miraziz A'zam</i> tarjimasi	115
Bu haqda?. <i>Miraziz A'zam</i> tarjimasi	116
Reding turmasi. <i>Miraziz A'zam</i> tarjimasi.....	118
Juda soz!. <i>Maqsud Shayxzoda</i> tarjimasi.....	134

Mayakovskiy Vladimir Vladimirovich.

V.V. Mayakovskiy. [Matn]: She'rlar, pyesa va dostonlar / Vladimir Vladimirovich Mayakovskiy. – Toshkent: «O'zbekiston» NMIU, 2021. – 224 b.

ISBN 978-9943-7331-2-1

UO'K 821.161.1-31

KBK 84(2Ros-Rus)

Rus adabiyoti durdonalari

Adabiy-badiiy nashr

Vladimir Vladimirovich Mayakovskiy

OQ VA QORA

She'rlar, pyesa va dostonlar

Nashr uchun mas'ul *A. Boboniyozov*

To'plab, nashrga tayyorlovchi *M. Xafizova*

Muharrir *M. Xafizova*

Rassom-dizayner *B. Zufarov*

Texnik muharrir *L. Xijova*

Kichik muharrir *M. Salimova*

Musahhih *Sh. Xajiyeva*

Kompyuterda tayyorlovchi *B. Dushanova*

Nashriyot litsenziyasi AI № 158, 14.08.2009.

Bosishga 2021-yil 3-iyulda ruxsat etildi.

Bichimi 60×90^{1/16}. Ofset qog'oz. «Times New Roman» garniturasida ofset usulida bosildi. Shartli bosma tabog'i 14,0. Nashr tabog'i 11,52. Adadi 10 000 nusxa. Buyurtma №. 20-428.

«O'zbekiston» nashriyot-matbaa ijodiy uyi.
100011, Toshkent, Navoiy ko'chasi, 30.

Telefon: (371) 244-87-55, 244-87-20.

Faks: (371) 244-37-81, 244-38-10.

e-mail: uzbekistan@iptd-uzbekistan.uz.
www.iptd-uzbekistan.uz

V.V. Mayakovskiy

«O'ZBEKISTON»

ISBN 978-9943-7331-2-1

9 789943 733121